

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

**AMASYALI ÂKİF DİVANI
(İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Funda OCAK

İSTANBUL, 2019

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

AMASYALI ÂKİF DİVANI
(İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Funda OCAK

Öğrenci No:

165596009

Danışman:

Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN

İSTANBUL, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “*Amasyalı Âkif Divanı (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her bölümde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 30.09.2019

Funda OCAK

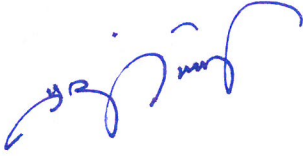
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

30/09/2019

Enstitümüz *Türk Dili ve Edebiyatı* Anabilim Dalı *Türk Dili ve Edebiyatı* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 165596009 numaralı **Funda OCAK**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Amasyalı Âkif Divanı (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2019 tarih ve 2019/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

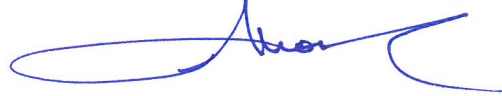
DANIŞMAN
Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Mağfiret YUNUSOĞLU
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Metin AKAR
(İstanbul Aydın Üniversitesi)

Adı ve Soyadı :Funda OCAK
Danışmanı :Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN
Türü ve Tarihi :Yüksek Lisans, 2019
Alanı :Türk Dili ve Edebiyatı
Anahtar Kelimeler :Amasyalı Âkif, Sebk-i Hindî, XVIII. yüzyıl

ÖZ

AMASYALI ÂKİF DİVANI

(İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Zengin bir geçmişe sahip olan Türk edebiyatı, günümüze kadar ulaşan eserlerin yanı sıra başta divanlar olmak üzere hâlâ kayıp olan ve değerlendirilmeyi bekleyen sayısız eserle dolu bir kültür hazinesidir.

Çalışmamızda, XVII. yüzyılın sonlarında Amasya'da doğan ve XVIII. yüzyılın sonlarına doğru doğduğu yerde vefat eden Amasyalı Âkif'in Divan'ı incelenmiştir. Amasyalı Âkif'in hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilerek, divanın transkripsiyonlu metni günümüz Türkçesiyle birlikte bir araya getirilmiştir. Şairin incelediğimiz divanının elimizdeki bilinen bu tek nüshası, Topkapı Sarayı Müzesi'nin Hazine kitaplığında bulunmaktadır. Divan; iki kaside, otuz dokuz gazel, sekiz rubai, dokuz kıt'a, beş beyit, iki tarih ve bir lügazdan müteşekkildir. İran şairlerinin geliştirdiği Sebk-i Hindi'nin etkisi altında şiirlerinde orijinal hayalleri, girift ve uzun terkipleri, üst düzey sanatlı söyleyişleri kullanır.

XVIII. yüzyılda oluşturulan Amasyalı Âkif Divanı, çalışmamızda dönemin edebî anlayışını ortaya koyması açısından bir kılavuz niteliğindedir. Neticede, gerçekleştirdiğimiz bu incelemeyle Amasyalı Âkif'in hayatı, eserleriyle birlikte tanıtılmış ve Türk kültüründeki yeri edebiyat dünyamıza kazandırılmaya çalışılmıştır.

Name and Surname : Funda OCAK
Supervisor : Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN
Degree and Date : Master, 2019
Major : Turkish Language and Literature
Key Words :Amasyalı Âkif, Sebki Hindî, XVIII. Century

ABSTRACT

THE DIVAN OF AMASYALI ÂKİF

(REVIEW-TEXT-FACSIMILE)

Turkish literature, with its rich history is a cultural treasure with countless masterpieces, especially divans, which has been waiting to be increased their values or has still been lost besides the ones reached out today.

In our study examines the divan of Amasyalı Âkif, who was born in Amasya at the end of XVII Century and died at his birthplace near the end of XVIII Century. The divan's transcribed text in forming Amasyalı Âkif's life and his works was recreated with modern Turkish. The only copy of the poet's work which we have studied is available in Topkapı Palace Museum Treasure library. The divan consist of 2 odes, 39 lyrics, 8 rubais, 9 verses, 5 couplets, 2 dates and 1 lügaz. He used long high-level artful utterances, long compositions and interlaced texts and also original dreams under the influence of Sebki Hindi which was built up by Persian poets.

His divan, which was created in XVIII century has acted as a guide to path forth the literary understanding of the age. In summary, with this study we have tried to introduce Amasyalı Âkif's life and his works as well as his place in Turkish culture.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM AMASYALI ÂKİF'İN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Şairin Hayatı.....	3
1.2. Şairin Eserleri.....	5
1.3. Divanıyla İlgili Bilgiler.....	5
1.3.1. Divanın Bölümleri.....	5
1.3.2. Divanın Nüsha Tanıtımı.....	6
1.3.3. Divanın Dil Özellikleri.....	6
1.3.4. Divanın Vezin ve Kafiye Özellikleri.....	7

İKİNCİ BÖLÜM İNCELEME

2.1. Transkripsiyon Alfabesi.....	9
2.2. Transkripsiyonlu Metin.....	10
2.2.1. Kasideler.....	10
2.2.2. Gazeliyyât.....	31
2.2.3. Rubâ'ıyyât.....	57
2.2.4. Kıt'alar, Beyitler, Ekler.....	59
2.3. Günümüz Türkçesi.....	70
2.3.1. Kasideler.....	70

2.3.2.Gazeller.....	94
2.3.3.Rubailer.....	119
2.3.4. Kıt'alar, Beyitler, Ekler.....	121
SONUÇ.....	131
KAYNAKÇA.....	133
TIPKIBASIM.....	135
ÖZGEÇMİŞ.....	184

KISALTMALAR

- ar.** : Arapça
bkz. : Bakınız
Doç. : Doçent
Dr. : Doktor
far. : Farsça
Gör. : Görevlisi
Hz. : Hazret
Öğr. : Öğretim
prof. : Profesör
s. : Sayfa
st. : Satır
TDK : Türk Dil Kurumu
vb. : ve benzeri
Yrd. : Yardımcı
yk. : Yaprak

GİRİŞ

XVIII. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin ekonomik, askerî, siyasî ve sosyal hayatta kötüye doğru gidişi nedeniyle gerilemeye başladığı bir asır olarak değerlendirilmesine rağmen bu sorunlardan, edebiyat ve kültür fazla etkilenmemiştir. Bilhassa bundan önceki yüzyılların bir devamı niteliğindeki olgunluk devri, edebiyatta devam etmiştir. Bu asrın kaynakları incelendiğinde, kadim edebiyatın şiir sahası içinde bu devir en engin ve verimli bir devir olarak kabul edilmektedir.

XVIII. yüzyıl içerisinde edebiyatta dikkate değer ve mühim bir yeri oluşturan Sebki Hindî tarzı şiirlerde yeni mazmun ve söyleyişleri kullanmakla başlamış, daha sonra anlama dair kapalılığın ve ince hayal gücünün şiire girmesiyle karmaşık çağrışımlarla az kelimeyle birçok şeyi anlatma şeklinde devam etmiştir. Toplumun hayat biçimini ön plana çıkaran tasavvufî anlayışı şiire taşımak, bu yüzyıl şairlerinin asıl gayelerinden biri olmuştur. Amasyalı Âkif'in mühim bir basamağı oluşturduğu bu üslup, Şeyh Galip ile etkili ve ince bir senteze ulaşmıştır.

Divan'ını tetkik ettiğimiz Âkif, XVIII. yüzyılda yaşayan ve daha önce sözünü ettiğimiz Sebki Hindî tarzında yazmış bir şairdir. Âkif'in şiirlerinde sosyal yaşamın neredeyse bütün ayrıntılarına ve özdeyiş niteliğindeki mecaz sanatıyla yüklü beyitlere rastlamak kabildir.

Çalışmamızın amacı, Amasyalı Âkif ve Divan'ını bilim dünyasına tanıtmaktır. İncelememizde söz konusu edilen şairin hayatına dair kısıtlı bilgileri oluşturan kaynaklardan başka, kişiliğini ve eserlerini anlayabilmek için şiirlerinden yararlanılmıştır.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır: Birinci Bölümde, Amasyalı Âkif'in hayatı, mahlası ve üslûbu hakkında genel bilgi verilmiştir. Bunun için, kaynaklarda verilen bilgiler ayrıntılı olarak incelemeye tabi tutulmuştur. Âkif'in eserleriyle birlikte vezin, kafiye ve dil özellikleri bu bölümde incelenmiştir. İkinci Bölümde Âkif Divan'ının metnine ve her beyitin günümüz Türkçesine yer verilmiştir. Metin bölümü oluşturulurken, XVIII. yüzyılın dil ve imla özellikleri dikkate alınmıştır. Bu

Çalışma ile XVIII. yüzyıl şairlerinden Amasyalı kif ve Divan'ı tanıtılarak Türk kültürünün dilini geleceğe taşımak ve edebiyatımıza katkı sağlamak amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AMASYALI ÂKİF'İN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Şairin Hayatı

Amasyalı Âkif hakkında Abdurrahim Âkifzade'nin, Nail Tuman'ın ve Bursalı Mehmet Tahir'in verdikleri bilgiler dışında herhangi bir bilgi kaynağı bulunmamaktadır.¹

"Tuhfe-i Nâili" ve "Osmanlı Müellifleri" kaynaklarının verdikleri bilgiler mukayese edildiğinde, bilgilerin çok sınırlı olduğu ve birbirini yinelediği görülmektedir. Şairin torunlarından Abdurrahim Âkifzade'nin, "Kitâbü'l-Mecmû Fi'l-Meşhudi ve'l-Mesmu" eserinde, Âkif hakkındaki verilen bilgiler daha ayrıntılı ve geniş bir çerçevede ele alınmıştır.

XVIII. yüzyılın mühim ilim adamı ve şairlerinden olan Âkif, 1686 (H.1098) yılında Amasya'da doğmuştur. Asıl adı Mustafa'dır. Aile kaynaklarına göre, babası Amasya'nın önde gelenlerinden Hacı Bayramoğulları'nın soyuna mensup Abdi Bayram'dır. Âkif, Bayram Efendi'nin üç oğlundan ortanca olanıdır. En büyükleri müderris olan oğlu Ahmet'tir. Küçük kardeşleri Âtîf, "Âtîf" mahlasıyla şiirler yazan, zahiri ilimlerde bilgili ve erdemli bir zattır. Yine aile kaynaklarına göre, şairin soyu Samsun-Ladikkazasında gömülmüş olan, Sultan Osman ve Orhan Gazi dönemlerinde varlığını kuşaklarca sürdüren, es-Seyyid Ahmed-i Kebire'r-Rufâi soyunun Bayramzade sülalesinin bir kolu olarak kayıtlıdır.

Kaynaklar, şairin adını "Amasyalı Mustafa Âkif" olarak verirler. Divanın elimizdeki tek nüshasındaysa şair kendini divanın ilk sayfalarında ve şiirlerinde genel olarak Âkif mahlasıyla tanıtmıştır.

Âkif, ilim sahibi soylu bir aileye mensup olduğundan küçük yaşta eğitim almaya başlamıştır. Eğitiminde, II. Bayezid Medresesi'nde müderrislik yapan ve

¹Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Türkiye Bilimler Akademisi, (I.Cilt), Ankara, 2016, s.234-235;

Tuman, M. N., *Tuhfe-i Nâili*, Bizim Büro Yayınları, (I.Cilt), Ankara, 2001, s. 2640;

Amasyalı Âkifzâde, A., *Kitâbü'l-Mecmû Fi'l-Meşhudi ve'l-Mesmu*, (Arapçadan çev. Doç. Dr. Hikmet Özdemir), İstanbul, 1998, s.76-83.

"İydî" mahlasıyla şiirler yazarak bir divan oluşturan babası etkili olmuştur. Âkif, Abdi Bayram'ın babası Abdullah Efendi'nin yanı sıra, Kayserili Remzi ve Kazâbâdî gibi dönemin mühim âlimlerinden de ders almıştır. Kahire'de giderek zahiri alanda ilim tahsil etmiştir. Aynı zamanda Sahîh-i Buhârî, Sahîh-i Müslim ve diğer sahih Hadis-i Şerif eserlerini okumuştur. Üç sefer hacca giden Âkif, Hadis-i Şerif okuyabilmek için Ebü'l-İzz'el-Acemî'den icazet almıştır. Hac sırasında pek çok İslam ülkesinden gelen velilerle hasbihâl ederek meclislerinde bulunmuştur. Amasya'ya döndüğünde, Sultan Bayezid Medresesine müderris olarak atanmış ve birçok öğrenci yetiştirmiştir. Bir müddet sonra Amasya'da müftü olarak da görev almıştır. Her iki vazife esnasında da çevresindekilere İslam dininin gerektirdiği emirleri ileterek insanların iki cihanda da mutluluğa erişmelerine aracı olmuştur.

Şairin torunlarından Abdurrahim Âkifzade'nin verdiği bilgiye göre, Âkif hayatının sonlarına doğru müftülük vazifesinden ayrılmış ve Amasya'daki II. Bayezid Medresesi'nde müderrislik yapmıştır. Aynı zamanda, birçok ilmi sohbe katılarak çeşitli araştırmalarla ilgilenmiştir. Matematik, tıp, astronomi alanlarında hünere olduğundan etrafında olanların hastalıklarına birçok faydalı ilaç geliştirerek onların şifa bulmasını sağlamıştır. Evinin bahçesini beden sağlığını muhafaza edebilmek için egzersizler yapacağı bir alana dönüştürmüş ve her öğrencisine ders verebilmek adına, gün içinde beşten fazla öğrenciyi kabul etmemiştir. Tüm zamanını ilimle ve ibadetle geçirerek herkese yardımcı olmaya çalışmıştır.

Amasyalı Âkif, tasavvuf yolunda ilerleyen bir mutasavvıf olduğundan etrafındakiler onda birçok manevi keramet görmüş ve onu bir veli olarak benimsemişlerdir. Gelirinin azlığına karşın her gün heybesini dinarla doldurarak ihtiyaç sahiplerine yardım ettiği için, Amasya'da cömertliğin ve iyiliğin simgesi olmuştur. Ziyafetler düzenleyip Amasya'nın ileri gelenlerini, âlimlerini, şairlerini ve kadılarını çağırarak onlara itinayla ikramlarda bulunmuştur. Kendisini her cuma günü ziyaret eden Amasya valisi elini öpmek isteyerek şöyle demiştir: "Siz sultanın vekillerisiniz. Size itaat ve saygı gerekir."

Halkın ve yönetimdeki idarecilerin sevgisini ve saygısını kazanan Amasyalı Mustafa Âkif, 1760 (H.1173) yılında Amasya'da vefat etmiştir. Bu ölüm tarihi, şairin torununun yazdığı şiirde "Geldi yetmiş üçte emr-i ircî" mısrası incelenerek eski

harflerden ebcele hesabıyla 1173'e denk gelmesiyle bulunmuştur. Şairin kabri, Amasya şehrindeki surların dışındaki kabristandadır.

1.2. Şairin Eserleri

Amasyalı Âkif'in Makâsıd'a Talîkâtı, müretteb divanı olan Bedîa isminde bir eseri vardır.

1.3. Divanıyla İlgili Bilgiler

Amasyalı Akif Divanı'nın bölümleri, nüshanın tanıtımı, dili, vezin ve kafiye özellikleri olmak üzere dört kısımda sırasıyla şöyle incelenmiştir:

1.3.1. Divanın Bölümleri

Amasyalı Âkif'e ait Divan'ın bilinen tek nüshası, çalışmasını yürüttüğümüz elimizdeki Topkapı Sarayı Müzesi'ne ait nüshadır. Divan iki kaside, otuz dokuz gazel, sekiz rubai, dokuz kıt'a, beş beyit, iki tarih ve bir lügazdan oluşmaktadır.

Divan'ın kaside bölümünde iki methiye bulunmaktadır. Bunlardan biri Ahmet Han'ı övmek için yazılmıştır ve 188 beyitten oluşmaktadır. Diğeri, Mehmet Paşa'yı ve o dönemde yapılan bir kaleyi övmek için yazılan 98 beyitlik methiyedir. Her iki kaside de şair, Divan şiirinin bütün inceliklerinden yararlanmış ve söz sanatlarını kendine özgü bir yaratıcılıkla kullanmıştır.

Divan'ının bundan sonra devam eden gazel bölümünde, sekiz tanesi Farsça olmak üzere 39 gazel vardır. Bunların birçoğunda şair "Âkif" mahlasını kullanmış; yalnız 20 gazelinde mahlas kullanmamıştır. Gazellerinde aşk, şarap, tabiat güzelliği dışında din ve tasavvufî konularını ele almıştır. Özellikle din dışı konularda yazdığı şiirlerde tüm maharetini ortaya koymuştur. Başta mecaz, teşbih ve istiareler olmak üzere, mana ile ilgili bütün söz sanatlarını gazellerinde görmek mümkündür.

Şairin, Divanı'nın son bölümünde âşıkane ve rindane konuda oluşturduğu sekiz rubai ve dokuz kıt'a, beşeri duygularla yazdığı beş beyit ve bir lügaz bulunmaktadır. Ayrıca son iki sayfasında numaralandırmadığı biri Farsça olmak üzere iki beyit de vardır.

1.3.2. Divanın Nüsha Tanıtımı

Topkapı Sarayı Müzesi'nin, Hazine Kitaplığı'nın 953 numarasında mahfuzdur. 174x123 mm ve 46 yk.'dır. Sayfalardaki ortalama beyit sayısı, 16'dır ve mısralar çift sütunlu yazılmıştır. Yazı şekli talik karakterde olup bâb boşluklarında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Mukavva kapaklı, krem bez ciltlidir, kenarları şirazelidir. Mukavva kapaktan sonraki sayfanın üst kısmında, şöyle bir ibare bulunmaktadır: "Dîvân-ı Âkif Efendi merhûm nevverallâhü muzci'ahu hüve'l-hâfızmin kütübî'l-fakîr ileyhi sübhânehu ve te'âlâ İbrahim Naşid gufira leh cemaziülevvel sene 1203".

Topkapı Sarayı Müzesi'nin, Hazine kitaplığında olan bu Divan isim benzerliği sebebiyle Selanikli Âkif olarak kaydedilmiş, daha sonra Amasyalı Âkif'in Divanı olduğu anlaşılmıştır.

1.3.3. Divanın Dil Özellikleri

Amasyalı Mustafa Âkif'in edebî dili, yaşadığı devirlerde birlikte ele alındığında Osmanlıcanın ikinci devresine girdiği görülmektedir. Bu devre, başlıca XVI. asrın sonlarından, XIX. asrın ortalarına kadar ilerleyen bir dönemi içine almaktadır. XIX. yüzyılda, dilde sadeleşmeler görülmeye başlanmıştır. Ancak Âkif, bu sadeleşmenin dışında kalmıştır.

Âkif'in dilinin daha çok XVIII. yüzyıldaki Sebk-i Hindi akımıyla Naili'nin, Neşati'nin ve ayrıca Nabi'nin hikmetli tarzına yakın, oldukça ağır bir dil özelliği gösterdiği anlaşılmaktadır. Nedim ile başlayan ve ikinci yarısında da son iyi devrini yaşayan XVIII. yüzyılda, Şeyh Galip ile devam etmiştir. Şair bu devirde üslubunu çağdaşları gibi kendine has bir söyleyişle oluşturmak istemiştir. Bunu, bazen orijinal kelimelere sıklıkla yer vererek bazen de ilminin getirdiği titizlikle yansıttığı sözleri şunlardır:

Mevc-i deryâ-yı veğâ ejder-i genc-i devlet
Cevvi gülzâr-ı zafer mâyî bahr-i teşhîr

Necm-i demdâr-ı ğazâ ebrû-yı maĥbûb-ı kazâ
Süsen-i gülşen-i dîn sünbül-i gülzâr-ı nefîr (K.I.8,9)

XVIII. yüzyıldan beri devam eden Osmanlıca tamlamalar divanda sıklıkla kullanılmıştır. Tamlamaların, Arapça ve Farsça örnekleri kurallara bağı verilmiştir. Bu tamlamalar daha çok üçüzlüdür. Divanda yaklaşık 355 tane üçüzlü tamlama kullanılmıştır: Bunlardan 68 tanesi Kaside, 280 tanesi Gazel, beş tanesi Kıt'a, iki tanesi Beyitlerde bulunmaktadır. Bu tamlamalar içinde seçtiklerimizin bir kısmı şunlardır:

"Zülfikâr-ı düdüm-âsâ (K.I.1b)", "mülk-i iklim-i zafer (K.I.1b)", "mevc-i deryâ-yı veġâ (K.I.2a)", "âb-ı ruĥ-i pâki (K.I.2b)", "ĥâmî-i beyze-i İslâm (K.I.3a)", "âb-ı şafâyı teshîr (K.I.5b)", "ķasr-ı zâm-ı şadâ' (K.I.6a)", "bâdî-i ĥilkat-i kül (K.I.8a)", "eczâ-yı mefârîd-i ekâvîli (K.I.9b)", "bâzû-yı milket-i dîn (K.II.14a)", "âşaf-ı gerdün-ı ĥaşemâ (K.II.17b)", "niĥal-i ergüvân-âsâ (G.IV.21a)", "bâz-ı gül-i ġaflet (G.XV.26b)", "çeşm-i sirişk-i ĥasreti (G.XIX.28a)", "şerbet-i rummânî-i la'lini (G.XX.28b)" .

Âkif, XVIII. şairlerinden olmasına rağmen, oluşturduğu Divan'ında dikkat çeken bazı arkaik yazım özellikleri vardır. Şahıs zamiri olan üçüncü tekil şahsı, iki farklı biçimde, "o" ve "ol" olarak eşit şekilde kullanmaktadır:

Ĥamd o Allâha ki ol şâha virüp kudret ü fer
Etdi ol ġal'ayı 'avn u keremi ile tamâm (K.II.13b)

Şahn-ı ĥışn içre ġodı çok eşer ol şâhsüvâr
Tîh-i vaşfında olur âb-ile pây-ı aġlâm (K.II.15b)

1.3.4. Divanın Vezin ve Kafiye Özellikleri

Amasyalı Âkif Divan'ında aruzun Remel, Muzârî, Hezec, Müctes, Cedit, Recez ve Ahreb gibi kalıpları kullanılmıştır. Âkif'in divanında en çok ilgi gösterdiği bahir, 30 şiirinde de kullandığı remel bahridir. XVI. kıtadaysa belirgin bir vezin yoktur. Bununla beraber, şiirde belirgin kafiye kusurlarının olduğunu ama şairin geleneksel kafiye yapısını bozmamaya titizlik gösterdiği görülmektedir. Bu divanda imale, zihaf ve medde ise bolca kullanılmıştır.

Divan'ında tespit ettiğimiz üzere bazı beyitlerde vezin aksaklığı olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca tefile eksikliğinden dolayı birkaç beyitte veznin kalıba uymadığı görülmüştür.

Çeşmi gerdāniye bakmaz müje timsāhını şaymaz
Turma olur ğavṭ-ḥ'ār geçer mey-i hāb-ı nigāh (G.XXXII.2)

Bir cüz'i ferah şoñra ḥimāri mümted
Gördüñ ne imiş bādesi bu encümeniñde (G.XXXIV.3)

Bāğı bekler bāğına ṭurmaya pāyīz
Mültefitsiñ bülbülüñden özge āniñ çün zağıña (G.XXXVII.3)

İKİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

2.1. Transkripsiyon Alfabeti

ا (ā)	a, ā	ص	ṣ
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ẓ, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ġ
ج	c, ǧ	ف	f
چ	ǧ	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḍ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ṣ	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

2.2. Transkripsiyonlu Metin

2.2.1. Kasideler

I

1b

Der-Sitāyiş-i Sultān Ahmed Hān halledet hilāfeteHu ilā āhiri'z-zamān ü Dāmād-ı Şehenşāhī Kā'immakām Paşa dāme celilü'ş-şān

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1 Tîg-i tab'im ki etmede kanlar taqtir
Gālibā niyyet ider etmege vaşf-ı şemşir

2 Öyle şemşir ki aña anı bir tîg-i zebān
Zülfikār-ı dūdum-āsā ola hiddetle şehir

3 Öyle şamşāme ki kirişdir anuñ kabzasına
Mülk-i iklīm-i zafer kişver-i feth ü teshir

4 Öyle ebyaz ki edicek nūr-ı berika raşşān
Eyler a'māları zerķā daħi zerķāyı darir

5 Öyle şarım ki keser rükn-i zihāmı çoħ yār
Pāreler hāreyi kühsāra çalarsıñ çün pīr

6 İmtihana girde ecrām-ı dürüş ettiñ ānı
Şakķ ider beyza-i fülādide çün top-ı hamir

2a

7 Ol husām eyleyicek mādde-i kāfiri hasım
Baş-ı seccāde komaz eyleşür aşlā bir yir

8 Mevc-i deryā-yı vegā ejder-i genc-i devlet
Cevvi gülzār-ı zafer māyī bahr-i teshir

9 Necm-i demdār-ı gāzā ebrū-yı maħbüb-ı kazā
Süsen-i gülşen-i dīn sünbül-i gülzār-ı nefir

10 Mü'mine şa'şası bedreka-i semt-i zafer
Kāfire bāriqası rehber-i iklim-i sa'ir

11 Oldurur dehre āzığ-ı bür-i bāğ-ı devlet
Çün kuḍābesi a'dā olur anuñ ile betir

12 Oldurur medd-i şihāb-ı felek-i mervi-i kim
Tard olur anuñ ile dīv-i 'adū-yı şerir

13 Yā çelikli o zebāndur ki qor a'dāya gazel
Maṭla'ı rūşen ü hoş maḳta'ı çāker-i zamir

14 Seyr et inkāre-i cembrāsını var göre de gör
Āhen-i şā'ıqaya ol iki çeşmiñle başir

15 Şanma cevher görünen kāyil idi seyf-ı kazā²
Şafha-i metnine bir şerh-i hamāse taḫrir

2b

16 Berk-çin ketb ideyim cümle-i esmāsından
Dāldür fazl-ı müsemmaya çü esmā-i keşir

17 Şarım ü bāriqa vü şaṭṭ-ı cūsām ü mihzen
Seyf ü şamşām ü şafih ebyaz ü gaşb u şemşir

18 Ābımı hūn u ḥabbābın ser-i a'dā ister
Āşinā olmadı her bahre niheng-i şemşir

19 Bu 'acebdir ki olur ḥavmede a'dā rüsvā
Etse ger bunı sipeh ma'rekelerde teşhir

20 Her kaçan olsa bu meslül ne ḥikmetdir olur
Düşmenān ḥavf ile āzurde dil-i renc-i recir

21 Menba'-ı fitne iken āb-ı ruḥ-i pāki yine
Gerü gavgādan ider rūy-ı bilādı taḫhir

22 Āb-ı mā'ī taq-ı çehre nār itmiş iden
Ten-i şāfında anuñ āteş-i ber-ḥāşı yeter

23 Kendi cū cevheri mevc eyledi icrā feyyāz
Şahn-ı mülki ide tā çirk-i küfürden taḫhir

² Metinde ثايف şeklindedir.

24 Lîk olmaz leb-i cüyunda ānuñ ‘ālem-i āb
Cām-ı hūnile meger eyleye küffār haķır

3a

25 Baħş ider cān-ı şehīdāne beķā ‘ayn-ı hayāt
Var ise kāf-ı ğılāfindan olundu tefcīr

26 Hayli cevherli güler yüzlü civāndur haķķā
Çoķ ğazā etdi idüp sā‘id-i sīmīn teşmīr

27 Töhmetindür ne ğīr-i zerre vü ne hūn miğfer arar³
Şoyunur dır‘-i ğılāfindan ider cenk o dilīr

28 Çalsa ger çarĥ-ı muħālifden üçünün cengi
Bezm-i rezm içre düşer hep şeb-i ‘Anter bim ü zīr

29 Hāmī-i beyze-i İslām anuñ beyzesidür
Kim hümā-yı zaferi ancaķ o eyler tatyīr

30 Memleket bāng-i şuğālin ‘adūdan pür olur
Çıķmasa ğāb-ı kırābından o tīr-i şemşīr

31 Dem be-dem hūn-ı ‘adū aķmasa mīzābından
Ravza-i mülk ola tāze vü şarāb ü nazīr

32 Geşt-i mülk olur o bārān-ile sir-āb-ı k’ola
Etdigi dem ānı gerdūn u devvāhi temtīr

33 Yelī üş‘üb-ı ‘adū ebrī ğubār-ı leşker
Berķi top ra‘dı kılıç yağmurı bārānı tīr

3b

34 Toğrı toğrıya cevābın virür a‘dāya hemān
Elifi etse taħallüs nola ol şaħş-ı sefir

35 Şāhdan geldi gör ol şeyĥ-i ĥadīdü'l-meşreb
Başladı itmege dīvān-ı ĥamāse tefsīr

36 Gördüm āyīne-i zāğından oķur çün bülbül
Süre-i fetĥi ‘ayān tūṭi-i nāzende hedīr

³ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

37 Naql-i āyāt kıtāl etmege kürsisinde
Geldi ol şahş-ı yamānī laķabı Şeyh Nezīr

38 Çehre pür nūr u miyān-ı mıntıķa bend-i himmet
Nuşra geldi Hırasān erleridir etdi nefīr

39 ‘Azm ider Moskov'a şimdi o ĥakīm-i Hindi
‘Alem-i teşrīhi ide tā ki kırala taşvīr

40 İşfahān'dan yeni geldi ‘Acemī kıldur ānı
Etdi derbān der-dīn-i melek-i ‘ālemgīr

41 Seyf-i meslūl-i ĥudā ya‘ni o Sultān Aĥmed kim
Arşā aşdı kılıcın şanma ki necm-i diger

4a

42 Ol ferīde kemer-i ‘aķd-i selāṭīni ki daĥi
Görmedi mişlini bu ne şadef-i çar-ı esīr

43 Şem‘-i iķbāline pervānelenūr cürm-i kıamer
Mihr-i iclāline bir zerre geçer mihr-i münīr

44 Bezm-i kıudretde tutup micmer-i mihr ü mehi çarĥ
Būy-i ĥalkıyle ider dāmen-i āfāķı ‘ıṭīr

45 ‘İlm ü ĥaṭṭ ü hüner-i remīvü tüfenk-endāzı⁴
Cümle envā‘-ı kemāl içre yok ol şāha nazīr

46 Hem firāsetde ferāsetde şecā‘atde ‘alem
Keşret-i ‘asker ü tedbīr ile bir baĥr-i kıa‘īr

47 Rüstemāne ki idüp meyl-i nişān-ı endāzı
Alsa engüşte nişān atsa kemānın tevettur

48 Birbirine geçerek tīr serāpā pür olur
Tāb-ı pür kıalb-i hedefde olup oķlar çāker

49 Eyler işbāt mola menzile toldursa kemān
Tā verā-yı pesi ne çarĥa geçüp atdıĥı tīr

50 Cem‘ olur oķları ber-cās-ı ĥor üzre çü şu‘ā
İtse ger tīr-i hevāyī ile kıavsın taĥmīr

⁴ Mısrada vezin aksaklıĥı vardır.

4b

51 Hind'de geyiğñ urur gözünü dirken dizini
Ger tüfenginde ھاٲā itmek olunsa taٲdīr

52 Yāyı kavı-ı kuzeh ü tīri Őihāb olsa sezā
Olsa engüŐtüne Őāyān meh-i nev zer-i zen-gīr

53 Kīne büs-süme bir īlān yazdı ھاyatü'l-ھاyvān
Ejder-i tīğini kaŐd etdi meger ھاbr-i demīr

54 Hep kılāğisi yerinde ٲati keskinligi var
GösteriŐ bu kılıcı kāfiri Őemīriñ eŐīr

55 Gördi ٲesbān āña geleni zafer k'etdi hemān
Cāme-i fetħi kađd-i tığña kāz-ı taٲdīr

56 Besdür āŐār-ı zaferüñ etdi muvaffaٲ o Őehi
Őadr-ı zī-Őānı girü āmāde hūdāvend kađīr

57 Bergüzīn-i vüzerā nuħbe-i nev'-i fużalā
Kağr-i Őinās 'ulemā fāzıl-ı 'allāme nazīr

58 Şadr-ı dāmād-ı Şehin-Őāhī hem 'Ali Paşa kim
'Aٲl-ı evvel olur olsa āña sānī vü nazīr

5a

59 Faħr ider hidmet-i derbānı ile babında
Baħt u iٲbāl kılıp nāmını ھاđān ü beŐīr

60 ھاyli dem āyine ٲerci baٲar görmedi hiٲ
ٲeŐm-i ħurŐīd-i felekde āña bir kerre nazīr

61 Bī-Őek ü Őübhe görür nūr-ı Őeb-i kađri olan
ٲehre-i pākine semmūr-ı Őiyāh iٲre baŐīr

62 RaħŐ-ı ٲarħı cell-i zerbeft ile ٲekdi devrān
Etdi mīrāħūrı geٲīr ve ٲevīr redd ü taħķir

63 Nūr-ı 'aٲlı gibi nūrımı degil dūnyā feyz
Ta'at-i pākine benzerse nola mihr-i mūnīr

64 Kām-ı mūr iٲre söner nācize-i himmet-ٲīz
Enbūr-i fiske daٲıķile o fikķīr-i zırrīr

65 Genc-i ğayb içre çıkup şimdi kâtib-i nigeñi
Çok Felâtûnı ider ğum-ı ğiredde tağyîr

66 Medd-i enzârı ğürz-i dehri pes ez-mağv-ı naẓar
Etdi bir rûğ-ı muşavver nigeñin ğayy u ğadîr

67 Virdi cüz'üne bir nev'a kemâl-i küllî⁵
Zâtını cevher-i ağlâka idüp genc-i vefîr

5b

68 Rûyine ğüsn ü mehâbet femine emr ü nehy
Destine seyf ü ğalem şab'ına re'y ü tedbîr

69 Lâne-i murğ-ı semendür olur anda ğirdâb
İtse ger ğahrı yeme nâr-ı belâyı tes'îr

70 Mâhiyân ola şerer-i cilve-i ğalb-i şu'le
Nâra ğilmün ğide ger âb-ı şafâyı teşhîr

71 Bûy-i ğalkından alup şemmine ğazâlin oldı
Reşkile nâfesi ğün ğünü dağı misk ü 'anber

72 Âminîn bendesinüñ mîĥ-i zer ü sîmidür
Cürm-i řarĥ üzre degildür meh ü ğurşîd-i münîr

73 Ol nevâ senc-i tegazzül gele ey tûtî-i dil
Medĥ-i evsâfi degil ğâbil ğadd ü ta'bîr

74 Oldı der-kârına ğamze vü zülf peşğîr
'Âşığıñ kimini řatl etdi kimin vezîr-i teşhîr

75 Etdi la'liñle olan řulĥumı ğamzen tağyîr
Olsa bergüşte Cenova müjde şâyân u cedîr⁶

6a

76 Şan emân ile düşer milket-i İslâma sevinç⁷
Pâyine düşdi yüzüñ üzre o zülf-i müşkbîr

77 Ķoydı ebrûlarıñ iki şarafa iki ğılıç
Bozdı 'uşşâķile 'ahdin olup ağyâr ile bîr

⁵Mısrada vezin aksaklığı vardır.

⁶"Kâfir ğamzeñ idüp sulĥ lîk çün tağyîr"

I. mısranın altında böyle bir ibare bulunmaktadır.

⁷Metinde سوج şeklidir.

78 Mülk-i cān ğamze-i Tātārınla hāli ħarāb
Nāz-ı nīsītān dil ü şabrımı itmekde esīr

79 Düm-be-pes lāne-i zūlfün çekişür t̄a rusān
Şanma ebrūları degil bāĝ-ı ruĥunda çīngīr

80 Şāhibā cemm-i ħaşemā āşaf-rā hūnkārā
Ey keremkānı sūĥā bahrı semāĥatlü vezīr

81 Şimdi mi‘mārı himmet ile sezsisz idecek
Şehr-i vīrāne kıluḡ ‘ulemā ta‘mīr⁸

82 Şanma bu bendeni k̄asr-ı zām-ı şadā‘ ederdür
Belki teḡ‘ım geçinür bender-i ‘ilmine sefir

83 Kār-ı zerdūnī-i şi‘riyle diñledür faĥrım
Meḡim olmadadır cümle ‘ulüm içre şehr

6b

84 Şarf mantıĥ edebiyāt ü kelām ü ĥikmet
Hey’et ü hendese vü naĥv ü ĥadīs ü tefsīr

85 Cümle gördüm oĥudum baĥş ü teferrüdler edip
Eyledim belki anuñ ekserīsinde taĥrīr

86 Bāl-i himmet açup uçdum vaḡanımdan dehrūñ
ما القطاحيسى الفحصى اوج يطير⁹

87 Ger dūrre-i çehrede k̄aldım bu şehrde bī-kes
Kimse baĥmaz yüzüme tozuma re’fetli vezīr

88 Geldi giryān olarak süddene bu ‘Ākif-i zār
Genc-i ğurbetde ħalup ĥaste vü ĥayrān ü arīr¹⁰

89 ‘Arz idüp ĥazrete dīvān-ı fiġānī-i ‘acem
Etdim efġānā-ı ġarībānemi ma‘rūz-ı serīr

90 Ol fiġānī ki ider girye-künān-ı sevgī
Neşve-i cām-ı şafā-yı ĥatīr ĥandān ü kesīr

⁸ Mısrada vezin aksaklıĥı vardır.

⁹ Beyitin çevirisi "mel-kaḡā ĥaysü ale'l-mefĥaş fi'l-evc yutūr" şeklindedir.

¹⁰ Metinde عرر şeklindedir.

91 Etmedür kesb-i şeref hizmet-i pâkinde garaz
Âstânende olup ben daği bir ‘abd-i hâķır

92 ‘Üd-ı büyâ-yı du‘â sūz u li-küllihî ‘Ākif
Eylesün maḥalliyân-ı ḥarem kıdsi ‘atır

7a

93 Tâ ki bu ma‘rekegâh içre mişâl-i mirrîḥ
Tîġbâzı şihâb eyleye bu çarḥ-ı esır

94 Küfr ü cevri¹¹ kabre tâ ki çeküp tîġ-i şu‘â
Nür-ı imân gibi bu beyze-i hürşîd-i münir

95 Ebrû âsâ kâvile derkâr gürüh-ı ruķabâ
Tîġ-i şed düşmenini bir ḥabsle ide esır

96 Düşmeniñ ḥ‘âr ü meddim ola döşek şādân
Şadr-ı devletde saña oluna dâ’im tebşir

97 Vaşf-ı cām-ı mey kimi kimi zikr-i ḥabîb
Sevdigin herkes ider re’si taḥtında teşbîb

98 ‘Āşîķ-ı şādîķım bende o faḥr-i Resûlüñ
Medḥ-i şer‘ile kelâma virürüm zeyneb ü zîb

99 Olur şimdi şafâ-baḥş derûn-ı ‘uşşâķ
Sâz u şafîle kılup ġuş-ı kıulûbı taḥarrub

7b

100 Cünd-i eşrâ‘-i kavî-eş raşîsü'l-erkân
Tâ-tûra-ı saķf-ı semâ hergiz olunmaz taķlîb

101 Merḥabâ dîn-i hidâyetde gümrâh-ı enâm
Kim odur bedriķa-i kâr-ı sefer yevm-i ‘aşîb

102 Ben nice menķibe-ḥ‘ân olayım ol dîne k’ola
Padişâhâne şeref-i hizmet-i pâkile naşîb

103 Tâ kıyâmet ider evşâfını dâ’im iḥbâr
Şavt-ı i‘lâ-yı mü’ezzin-leb-i inşâ-yı ḥatîb

¹¹Metinde بجوری şeklindedir.

104 Cinne cennet ü ba‘azına cehennem pādāş
Nuşrete ‘izzet ider hedmine zillet ta‘ķīb

105 Oldurur bā‘iş ma‘mūrī-i mülük-i ‘ālem
Olmasa bir dem ider dest-i havādiş taħrīb

106 Oldurur marziyā-pāş kazā-yı āfāt
Oldurur nehr-i nemā-baħş çerā -ı ‘aşıb

107 Hem odur tābda encüm-i zehr ey felek
Hem odur ābda mezra‘-ı ğayr ey raħīb

108 Sālik-i ‘aķla odur bedriķa-i himmet reşād
Yetse ol ‘aķl kalır tepe dālāletde ğarīb

8a

109 Dāmen-i kāra odur genc-i güher-pāş-ı necāt
Bulmayan ānı ķalır müflis ü maħzūn ü köyüb

110 Bul anuñ hāzenin evvel diyeyin sana ānı
Bir şefi‘-i kūnah¹² arşa ki yevm-i ‘aşıb

111 Sālik-i rāh-ı felek sālik-i ahlāķ-ı melek
Vāşıl-ı rütbe-i maħbūbī ħallāķ-ı hasīb

112 Bādī-i ħilķat-i kül hādī-i şehrāh-ı sübül
Ĥazret-i faħr-i Rūsül Aħmet ü Muħtār ü Ĥabīb

113 Ğavta ħ‘ārān hem cürmi iderdi dā’im¹³
Ĥaķķa terğīb ü reh-i küfr ü cehilden ter ‘ayīb

114 Turre-i ħulķuna dilbeste olup cünd-i ķulüb
Oldılar cān u dil ile reh-i ħıfzında raķīb

115 Çün kıyām etdi cihāda o şeh-i ‘alemgīr
Etdi şüc‘ān-ı ‘Arap anı serāpā ta‘ş

116 Ķavsı çekdi yanına tīr-i ğulām terkeş
Oldılar cümle muṭi‘ emrine şebāt-ile şīb

117 Etdi ‘ucmā vü cemādāta sirāyet ‘aşķı
Derd-i hicr-ile sūtūn etdi Ĥuneyn nāķe teshīb

¹² Mısrada vezin aksaklığı vardır.

¹³ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

8b

118 Ser-fürü heşte tırup hıdmete bil bağladı seyf
Kavs idüp kıaddini hum-küşte berāy-ı terhıb

119 Toğrılıp geldi hümāne per açup hıdmete tır
Pışine düşdi idüp kıulluğını oldu muşıb

120 Oldı hıkister-i kānūn-ı ‘adem¹⁴ hāne şirk
Yād-ı ‘azmi idicek nār-ı cihādı teşkıb

121 Takvıyet virdi aña çār halıfeyle Hüdā
Çār rübeyle idüp naħle-i dīni tercıb

122 Üss-i şer‘ üzre idüp sābit o çār erkāmı
Sakf-ı İslāmı refı‘ etdi Hüdāvend-i mücıb

123 Sell-i seyf eylediler ‘aşk-ı Resūl-ile hemān
Ellerin hūn-ı şehādetle idüp cümle hađıb

124 Binse ger sūy-ı ‘adūya o Hābıb-i ‘izzet
Esb-i tāziyle iderlerdi ‘adv ü Hābıb

125 İtseler seyr-i çemenzār-ı şafā kaşdın eger
Dillerin seyr-i cihādile iderlerdi tarıb

126 Dirler idi ne şafā gülşenıdir ma‘reke-gāh
Eyleyüp alt hıceli serāpā tertıb¹⁵

9a

127 Sebzesi tığ ü teber süseni şekl-i hañçer
Gülleri cürm seper serv-i sehı rümħ u kağıb

128 Gonce-i gülbini zaħm-ı ser-eşhāb-ı cihād
Lāle-i gülşeni ālūde niçün keff-i hađıb

129 Rümħ-ı ser-sūde niçün üzre o bāzū-yı gūzāt
Bāk semen lāleye şarmışdı zehir tarz-ı ğarıb

130 Nāb-ı nızeyle leħūm-ı reme-i küffārı
Etdiler şır-i nihādān-ı şahābı tenyıb

¹⁴ Metinde "oldı saña hıkister-i kānūn-ı ‘adem" şeklindedir.

¹⁵ Beyitte vezin aksaklığı vardır.

131 Āb-ı tīg-i āteş-i cerrile binā-yı küfrüñ
Ber-hevā eylediler hākini ba‘de‘t-tahrīb

132 Oldı gülzār-ı ‘adū lāne-i ğazāb iline
Nağme perdāzı bülbül yerini tutdı na‘īb

133 Fülk-i İslām çıkup sâhile küfr oldı ğarīķ
Çün nesīm-i zafer ü nuşret ü fetħ etdi mühīb

134 Āb-ı tīg-iyle olup naħl-ı şerī‘at şādāb
Bāğ-ı dīn buldı kemāl üzre ‘aceb zīynet ü zīb

135 Çār imāmı raħimāllāh ‘aleyhim ebdā
Bāğbān etdi o gülzāra Hüdāvend raķīb

9b

136 Menba‘-ı dilden idüp çün kıyās-ı istinbāt
Virdiler gülşen-i şer‘a gül-i ahkām-ile zīb

137 Elde misbār-ı seber-kes ise pür mā‘uşul
Yāre-i müşkile-i sâ‘ile her biri tabīb

138 Pes gelüp hāne-i dīne niçe mi‘mār-ı kemāl
Etdiler cümlesi tafşil ile anı tebvīb

139 Fihris-i bāb ü kitāb-ı siyeh ü şerħ-i kütüb
Cā-be-cā lāle benefşe ile olundu tertīb

140 İdüp eczā-yı mefārīd-i eķāvīli cem‘
Kıldılar derc-i muţāvī-i kütübde terkīb

141 Haste-ğān-ı marāz-ı hā‘il-i cehle olalar
Tā ki vardı şifā-baħş cevāb-ile tabīb

142 Çekdiler silk-i mütūna yed-i taħķīkile hem
Dürr-i ahkāma irüp hālde bir özge terbīb

143 Tā bula ‘aķd-i leţāfetle saħūr-ı ma‘nā
Çeşm-i ‘uşşāķda bir gūne daħi zīnet ü zīb

144 İctihād ile idüp hībe-i fikri hālī
Oldı hāţır ķudemādan kimi kimisi muşīb

10a

145 Lîk şâ'ire gelen a'lâm-ı kibâr 'ulemâ
Etdiler kavlı-i eşaḥla 'ameli hep taşvîb

146 Şad pesend eylediler cümleyi zabt u tercîḥ
'Ahd-i aşḥâba vü gelen çü selef öyle qarîb

147 Eyleyüp nuḥbe-i aḳvâl-i selefle iftâ
Hamm kıldılar nüsha-i a'mâlini nâsık tehzîb¹⁶

148 İsteyen himmet-i necâtı añâ vü olsun sâlik
Şad şükür oldu nümâyende bu şehrah-ı raḥîb

149 Dönüp evrâḳ-ı kütüb hemçü şirâ'-ı bādâş
Nerm olur toḥmı ana vü ḥuşamâ hemçü ḥalîb

150 Tartılır şâh ile yeksânca faḳîrân anda
Bender-i 'adle ḥaḳ etdi anı mîzân-ı 'acîb

151 Vaz' idüp çârsü-yı dehre mahakk-i şer'î
Her şeyiñ ḳadrini bildirdi Ḥüdâvend Ḥabîb

152 Neyl-i şer ile şeref bulsa nola mısır-ı cihân
Ki oldu miḳyâsı o neylin ḳalem-i dest-i Lebîb¹⁷

153 Fâzıl-ı dehr ü ser-efrâz-ı meşhîr-i cihân
'Âlim ü bâri' vü deryâ dil ü neffâ' vü edîp

10b

154 Melce-i müşküle pürsân ma'âlîḳ-i şer'
Şeyḥü'l-islâm-ı zamân fâzıl ü naḥrîr ü lebîb

155 Öyle kâmil ki Felâḩun daḥi geldi eger
Bin sene mekteb-i 'irfânda iderdi te'dîb

156 Ḥiddet-i ḩab' -i vaḳûrına yanar reşkiñden
Nâr-ı âteşgede üzre görinen şanma Lehîb

157 Âna nisbetle denür Bâḳıl-ı Ayâs ü Fesed
Etmîş ol mertebe aḥvâl-i cihânı tecrîb

¹⁶ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

¹⁷ Ki miḳyâsıdır anıñ" I. mısranın altında böyle bir ibare bulunmaktadır.

158 Olsa hilm-ile güher-senc-i terāzū-yı vaḳār
Hilm-i Ahnef ola hemnün melā vü şey ü vesīb

159 Pīşgāhında olur ḳuṭb ise de lerze nümā
İtse ger cebhe-i pür çīn-i vaḳārın taḳṭīb

160 Emr-i cārīsine ḥalka görüp ‘ālem rāzī
Redd olunmaz belī āḥārda hiç ile Maṭīb

161 Viridiler lūṭfuna ma‘nā didiler neyl-i metā
Viridiler ḳahrına ma‘nā didiler yās naṣīb

11a

162 Tā ebeddür bedretime helāk olur o kim
Şehr-i ḳalbinden anı eyleye bir kez taḡrīb

163 Fāzılā ḳadr-i şināsāyım lūṭf u keremā
Ey iden nüṣḥa-i ḥulḳīnı serāpā tehzīb

164 Rīkdān-ı felege rīk nücūmı per idüp
Eyler āşārını şevḳile ‘uṭārīd tertīb

165 Oldı za‘fū'l-kebed-i ḥavfiñ-ile müstesḳī
Āb-ı mürekkeble ḳanar ancak ‘adū-yı şerrīb

166 Nüṣḥa nescinle dībāce olup levḥa-i mūr
Necm-i demdār-ı sa‘ādetdür añā bir müznīb

167 Mihr-i ḳadriñ ki tenezzül ide seyr-i felege
Ey felek rütbe tutar dāmenini keff-i ḥazīb

168 Eylemek ṭayy-ı saharā-yı meddiḥin heyhāt
Atıñ ey esb-i ṭa‘biat ne ḳadar ‘adv u ḥabīb

169 Şaḥn-ı meydān-ı tefāḥurde edüp gerd efşān
Fārisān-i hünere eyleme ammā terhīb

11b

170 Hiddet-i ṭab‘ımı gördükde sipend oldı hemān
Şad fiḡānile penāh ur dāmān-ı lehīb

171 Deffe-i destile ol mīş‘a-i cünbān-ı yarā‘
Ḥāceḡān-ı hünere gösdere bir nesc-i ḡarīb

172 Bir dü matla-ı ğazel h b-ile ol zemzeme s z
G ş iden s mi‘ay ı eyleyen amm  tatr b

173 Kıl mu‘all  iki yerde s hanın dest rın
Şehr-b n eyler  n  n ser-i mecmu‘aya z b

174 K r mı bu ‘işvelerin s yle ey  ‘işve fir b
Tende ser serde h red s nede c n c nda Őekt b

175 Etmese h nde-i pinh n  n  g l y zli h b b
D menin  tmaz idi h r-ı nih d n ra t b

176 Benzemez hi  ze an-ı dilbere yorma  neni
D Őm Ő a ızlara h y de g z de bed-s b

177  l-i p -Őarih   hind  zena n g r neymiş
N rvende iki t r h iki n r   bir s b

12a

178 Ey cefa p Őe da i h lime ra m etmem sin
Genc-i  amda iŐid p n lemi ra m etdi ra t b

179 S kiy  b de get r gitdi meded z hid-i huŐk
Va tidir eyleyelim Şimdi dim  ı ra t b

180 Őub i h yr olsun o meng Ő dimez g Őuna hi 
Ő m-ı hicrindeki a v lim id p bir ta r b

181 F z l  sensin o ser-h yel-i g r h ‘ulem 
Kim degil r tbe ki bir kimse cih n i re kar b

182 Gitdi m derle peder  aldı  m m d ny 
Bu yetimi  oma l tf eyle bu dehr i re  ar b

183 B r-ı  am eyledi h m  addimi  n p r n
Bilmezem va t-i Őeb bımı ya  n ‘ahd-i meŐt b¹⁸

184 ‘ kif  ‘avn-i du‘  s z-ı dili le yansun
Eyle gel  hir-i bezm oldu dim  ı taty b

185 T  ki zerr n  alem Şer‘-ile evr k-ı cih n
T rz-ı z b  ile d ‘im bula b yle terh b

¹⁸ Beyitte vezin aksaklı ı vardır.

12b

186 Tā ki ser-çüb-ı şerī‘atle oluna gümrāhān
Rāh-ı pür havf u hatarnāk-ı cehlden nekīb

187 Hıfz ide bād-ı kederden seni ey şem‘-i kemāl
Feyz idüp ‘āleme nūr-ı keremiñ zīb-i mucīb

188 Ey gül-i gülşen-i ‘ālem gül açıl sen her dem
Görme gam hem ide şādī biri bīrīn ta‘kīb

13a

II

Der-Menkıbe-i Mehmed Paşa be-Taqrīb-i Vaşf-ı Kal‘a-i Cedide

Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün

1 Eyyed‘allāhı zehī kal‘a-i çarḥ-ı istiḥkām
Sedd-i vallāh ‘aceb rükn-i rekīn-i İslām

2 Bāb-ı İslāma ānı kufı-i müdevver kıldı
Bend idüp ism-i metīn ile tılsımın ressām

3 Topları medd-i şahab kitdi sipihr-i s̄abit
Diyü tab‘ān-ı ‘adüv semtine etmez ikdām

4 Çıkdı yā s̄ahile girdāb-ı fenā etmek-içün
Ḥass-ı nihādān-ı ‘adü-yı berr ü baḥri i‘dām

5 Top gürüha vü kemān-gerdür tābyalar¹⁹
Her kedü-yı ser-i a‘dā hedef-i tır-i hışām

6 Dūd-ı bārūt-ıla saçma seḥab-ı tunça nişār
Toplar şā‘ika-i ḥarman-ı küffār-ı li‘ām

7 Tār-ı enzār-ıla ger olsa resen-tāb-ı kemend
Kullesine çıkamaz düşde hayāl-i tamtām

8 Korķılır bāng-ı topundan k‘ola şaḥ bārü-yı çarḥ
Kehkeşān çekse nola ana niṭāk-ı aḥkām

¹⁹ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

13b

9 Ra‘d sitemiñ ki virür ‘aksini ne qubbe-i çarh
Yekdür Allāh şadāsiyle tolup gūş-i enām

10 Ba‘d-ezīn tā kıızıl elmayı da dişler bī-pāk
Çünkü bir böyle şugur buldı dehān-ı İslām

11 Yekdür Allāh sesi bülbül-i bāğ-ı dīndir
Şugur İslām nola olsa çü gonce besām

12 Etdi ol qal‘ayı mi‘māri-i himmetle binā
Ber-güzīde-i güherkān-ı selāfīn-i ‘izām

13 Ya‘ni Hān Ahmed-i Hüsrev rüşen ü Cem-i miqdār
Şāh Dārā hadem ü dāver-i hūşenk gulām

14 Hamd o Allāha ki ol şāha virüp kudret ü fer
Etdi ol qal‘ayı ‘avn u keremi ile tamām

15 ‘Ahd-i ‘adlinde o sultān-ı hamiyet kī şek
Şad şükür meymenet ü hayr-ıla buldı encām

16 Burcı ‘ālī bedeni sağ ü esāsı muhkem
Sāhası giñ şuyı hoş ni‘meti çok her şeyi tām

17 Lerziş-i haşyet-ile zelzelelendi yekser
Gūş idüp burc-ı metīnin beden-i qavm-i li‘ām

14a

18 Ehl-i İslāma hoşā kehf-i haşin oldı hoşā
Bāzū-yı milket-i dīn buldı ‘aceb kuvvet-i tām

19 Şimdi mānend-i harem oldı o eṭrāf-ı emīn
Bir zamān etmiş-iken şīr-i mazarrat ācām

20 Dirseñ anda niçün oldı dem-i küffār helāl
Ka‘bede kelb-i ‘aķūruñ dükele katli harem

21 Kīh fīh geçdi ‘adüv yirine rāh-ı rūhuñ
Toplanup turdu Boğaz‘da bu hışn çün evrām

22 Top pür bāngı ider topa tutulmuş meymün
Semtine düşmen-i menhūs idebilmez iķdām

23 Nola a‘dādan emīn olsa tılısım oldu aña
Şekl-i şamşāma-i faħr-ı vüzerā-yı eyyām

24 Ma‘anā lafz-ı şadākat der-i baħr-i fiṭnat
Bülbül-i bāğ-ı neşāhat gül-i güلزār-ı merām

25 Mīr-i hāc elçī-i İrān keff-i bāzū-yı zamān
Hāliyə hāfız-ı gencīne-i şugur-ı İslām

14b

26 Hırz-ı bāzūsına Eflāk Meħmed Pāşā
Kim degil rütbesine Resne kemend-i edhām

27 ‘Ārif-i ser-cinān-ı vākıf tedbīr-i umūr-ı cihān
Şāhib-i rıf‘at ü şān nāsih-i aħbār-ı nizām²⁰

28 Hāşşa der-nāṭıka vü kalb ü keff-i kāfiline
Lütf u kaħr u ğazab ü hilm ü yerā‘ vü şamşām

29 Āteş-i saṭvetine da‘vī-i akrānī-i berķ
Cenb-i bāzil-i mişili ğıbi bi-hakk-ı kaṃkām

30 Seng-i hārā ola hāşıyye-furüş-ı penbe
Kaħrı kühsāre ki ide nār-ı belāyı ızrām

31 Gelse bāğ-ı himeme lütfi mesārı bitirür
Bād-ı mesmüm-ı yāsdan gül bñ yāy-ı merām²¹

32 Eyler Elvendi hemān felāhün-ı hevā
Zür-bāzū-yı himmemle eger etse iķdām

33 Esse bād-ı himemi deşt-i Hicāz ü Şām‘a
Ber-hevā ola Sebā gibi Sebīr ü Lükām

15a

34 Kaṃķı āşafda vār ol resm-i vezāret şükve²²
Kimde var böyle rezānet o nizām²³

35 Şanma ki pertev-i miħr olmadadır cenbinde
Hayrelendi baķup alayına çeşm-i eyyām

²⁰ Metinde vezin aksaklığı vardır.

²¹ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

²² Metinde "o şükve" şeklindedir.

²³ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

36 Şâtır-ı niyyeti vâ-pesken hünük-i efkâr²⁴
Tâ'ir-i himmeti bālā per-i evc-i evhām

37 Nevk-i aqlāmı çeker kāv-ı nuşûl-ı esyâf
Şakar esyâfi kalem-sâz zaḥûr u ecsām

38 Hüsn-i ḥulḳ ü edeb ü lütf ü keremle mevşûf
Naşafet ü ma' delet ü cûd-ıla meşhûr enām

39 Şarf idüp vaḳtini tefsîr ü ḥadme dâ'im
Şıdḳ-ı ḳalb-ile rızâ-cû-yı Hüdâ-yı â'lām

40 Ki 'avârıfdan olup 'arife baḥşâ vü mehî
Ki fütühâtdan açar etdiği dem fetḥ-i kelām

41 Reng-i ḥacletle ḳalur lâl çü gül bezminde
Her geçen bülbül-i âl-i çimenistân nizām

42 Ḳuṭb-ı dünyâ mı ya pâşâ mı bilinmez ki odur
Şâhibü'l-vird-i seḥer-ḥîz ü fûrû-veşte ḥıṭām

15b

43 Beste-i ḳufl-ı sükût ide dehânın şâhib
Açsa derc-i şadef-i nuṭḳunı ol mîr-i kelām

44 İtse ger fenn-i kiyâsetde rumûzâtı beyân
Şad vücûh-ile Ḳıss u Āyâsı ilzâm²⁵

45 Ceyb-i esmâ'a o dem kim ola derpâş-ı ḥükm
Lütf-i taḳrîri ider ibn Zehîri ifḥām

46 Olur aḥnefde nîk nemek terâzû-yı vaḳâr
Etse ger elbise-i ḥilmi cel-î endām

47 Āteş-i reşk-ile yanup tütüyor micmerde
Neşr-i aḥlâḳını şem etdi gibi 'anber-i ḥām

48 Pâdişâh anı yeni ḳal'aya etdi ḥâfiz
İtimâd-ile idüp destine teslîm-i zimām

49 Döndi gerdüne burücü ile ol ḥışn-ı cedîd
Zât-ı pâki çü sa'âdetle idince²⁶ maḳām

²⁴ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

²⁵ Mısrada vezin eksikliği vardır.

50 Re'y-i ħurşid ü ħuţub kendi 'uţārid ħalemi
Müşterī baĥtı necim 'askerī tīġi Behrām

51 Şahñ-ı ħışn içre ħodı çok eger ol şāhsüvār
Tih-i vaşfında olur āb-ile pāy-ı aĥlām

16a

52 Yapdı ez-cümle o bir cāmi'-i nūrāni kim
Şubĥ u şām anda 'ibādāt ider ehl-i islām

53 Mehbiţ-i feyz ü perestiş ki rabbānī ki
Ķudsiyān tākına āmed şud ider hem-ħü ħamām

54 Ruĥların şem'a idüp zülfüni eylerdi fitil
Etseler ħūri eger şem'ine ānuñ ħüddām

55 Bāĥī o zincire mu'allāĥ iki ħandile turur²⁷
Cānibeyninde o miĥrābıñ idüp ref'-i zulām

56 Güyiyā etdi ber-ā-ber oldı miĥrāb güzel
Besleyüp mestānını āvize zülf-i şeb-fām

57 Hem binā eyledi bir tābyā tayyibe kim
Vaşf olunmaz ne ħadar eylesem itnāb-ı kelām

58 Cündā tābya-i pehn raşīsu'l-bünyān
Cündā tābya muĥkem yekpāre ruĥām²⁸

59 Sāĥası rüy-ī sehī gibi vasī' rüşen
Sicn-i pīşānı buĥāl gibi teng ü zulām

60 Dānesi ħumbaralar ħalkası cüm-i tābya
Ķurdi murg-ı nesem düşmene muĥkem bir dām

16b

61 Oldı tedvire mümessil felek-i ħal'aya bu
Yā mütemmim gibi kim etdi kuşūrunı tamām

62 Hem getürdi daĥi ol ħışna gümüş gibi şular
Şarf idüp yoluna çok kīse zer-i āteş-fām

²⁶ Metinde "anda maĥām" şeklindedir.

²⁷ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

²⁸ Beyitte vezin eksikliği vardır.

63 Nār-ı himmetle idüp terbiye-i zībağ sa'y
Püte-i ƙal'aya sebk etdi 'aceb fidḍa-i ḥām

64 Hoş güvār-ı āb-ı saf- baḥş ü hoş-ı nāfi' kim
Semm-i nāfi' ger anı içse olur şīr-i nīkām

65 Şafvet-i şūret-ile lezzet-i ta'mını gören
Dir ne hoş şīr ü şeker eylemiş āzīş-i tām

66 İzn-i haƙƙıyla ƙılup cünd-i ƙulūbı teşhīr
Tīşe-i himmeti derkār idüp ol fahr-i enām

67 Dāhilin eyledi iskān ile bir şehir-i 'azīm
Ḥāricin ḥendek-i sengīn ile etdi aḥkām

68 Yapdı Ye'cūca Sikender belī sedd-i āhen
Çekdi Deccāl-i nebī aşfere bu sedd-i ruḥām

69 Vaşfi mümkün degil anıñ biraz etsün cilve
Bu bir²⁹ çerā-zār-ı tağazzülde ğazāl-ı aƙlām

17a

70 Eyle ey naḥl-i ƙalem dilber-i çā-ebrū-veş
Bir dü maṭla' ğazel-i ḥūb-ile āĝār-ı ḥırām

71 Seng-i cevriñle ḥarāb oldı beden gerçi tamām
Bulmada ƙal'a-i nev tarḥ-ı vefā istihkām

72 Başdı sūr-ı ruḥunı küfr-i ḥatın şeb-hengām
Şubha dek tīĝ-i ter anı etdi i'dām³⁰

73 Hiç emīn ola mı serḥad-i melāḥat cānā
Ceş-i ḥatıñ gibi bir fitne tura anda müdām

74 Etdi Tātārın ki tīr-i müjeñle şebḥūn
Hep esīr oldı maḥābīb şekīb ü ārām

75 Gerçi tīĝ aldı Kefe etdi Ƙırīm ğamzesi līk
Meyve-i Baĝçesarāy daḥi cān baḥş-ı remām

76 Nuḳab-ı dilde kola bārut şebāb-ı āteş mi³¹
Sāḥa-i sūr-ı beden hiç nice eyler ārām

²⁹ Metinde "bu bir" şeklindedir.

³⁰ II. mısra eksik vezinle yazılmıştır.

77 Ğamzeler oldı sehī-mest-i mey-i sāĝar-ı nāz
Mülk-i Tātārdur elbet içirür bunda müdām

17b

78 Mīrzām eyleyelim ‘azm-ı çemen kim geliyor
Sebze-i köhne bahārıñ deheninden bu kelām

79 Kalka sultān gibi kur Baĝcesarāyına meclis
Her gedā Cem gibi ‘ayş etmede almış ele cām

80 İşte miftāh-ı hişār-ı beden oldur meh nebī
El-amān pādīşehim yok mı bu zulme encām

81 Kaldı zülfünde dil-i ‘Ākif esīr oldı şabā
Söyle göndersin esīrimi o āzāde hırām

82 Şāhibā şāfdilā āşaf-ı gerdün-ı haşemā
Ey sadākatle metānetle firāsetle benām

83 Sensin ol mihr-i ziyā-pāş-ı cihān azamet
Ben de bir zerre-i nāçiz-i kemīn ü kem-nām

84 Eylerem kand-ı du‘āñ-ile dimāĝın şīrīn
Tūñ-i cān kafes-i tende tırunca mādām

85 Besdür ihlāşıma şāhid ki getürdüm nazıma
Bir kaşide dimiş-iken bulalı leylī tamām

18a

86 Cüşiş-i şevkiñ ile eyledim el-ħaķ inşād
Böyle bir nazm-ı ħased-gerde-i nef‘ī-i benām

87 Maħcerem lāne sīmurĝ-ı kemālāt ü hüner
Nīşān-ı kalem şīr-i ma‘ānīye künām

88 Sünbūlistān-ı irem satr-ı ħaţ-ı müşĝīnem
Āhū-yı Çīn ü Kudüs anda muzāmīn-i kelām

89 Şā‘irim dāĝ-ı derün-ı şu‘arāyım lālā
‘Ālimim menba‘-ı tahķīķ ü medār-ı ilhām

³¹ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

90 Nakd ü kıymeti hemân eyledi vaqf-ı taḥṣīl
Fıkh u tefsīr ü ma‘ānī edebiyāt ü kelām

91 Lāfi ḳo eyle cebināy-ı ‘izhārı ‘Ākif
Ḳurma hiç tār-ı teninde eyle hümām ğunne-dām

92 Ḳande nazm-ı sūḥanıñ ḳande medīḥ-i memdūḥ
Kūtehīn cāme-kücā ḳāmet-i dil-dār-ı gedām

93 Şa‘r-i rengīn yetişür vaqt-i du‘ādır ey dil
Gül bile ḳoḳlasalar çok vürür elbette zükām

93 Bī-süvārāne gezer tıfl-ı benāmım tāzān
Vaḳtidir şīr-i sūḥandan virelim aña fiṭām

18b

94 Tā ki bu ḥamse-i ḥayret-zede-i bām-ı felek
Beşli gibi tura bu ḳal‘ayı ne tūda müdām

95 Top-ı hürşīd ile İslām ziyā olduḳça
İnhizām efgēn-i his ḥiss-i küfür ü zulām

96 Cānib-i mahkemedür ki Rabbānīden
Şakk-i a‘mālīñ ola naḳş-ı pezīrā-yı ḥitām

97 Defter-i sa‘yiñe dīvān-ı rızāda çekile
Ḥāme-i lütf-ile tuḡrā-yı ḳabül-i ‘allām

98 Cümle dilḥāhın olup dürre-i tāc-ı tu fatır
Her şurū‘ eyledigiñ emr ola hep ḥayr encām

19b

2.2.2. Ğazeliyyāt

I

Mef‘ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlün/ Fâ’

1 Ey mihri nezāretde bāġ-ı ḥaḍrā
Ruḥsārına gül ğonçe-i hūr-ı mihriñyā

2 Āyāt-ı ğınān ezber ider çün iḥlās
Çār ümm ü mevālid-i servine ābā

3 Bādām-ı dü mağz-ı çemenindür dāreyn
Hikmet biri pūç ü biri pür qand-i şafā

4 Ey bāde-ḥ̣'or la'l-i lebi bādā-nūş
Ey sāye-nişīn qaddi tūbā tūbā

5 Tā ki qala ser-dāde-i bālin firāq
Dil-ḥaste vü dembeste bu 'Ākif āyā

20a

II

Mefā'îlün / Fe'ilâtün / Mefâ'îlün / Fe'ilün

1 Ne tūrfedür nazarımda şeleng-i ḥ̣'āb baña
Şitāb-ı 'ömr olur elbet dernek-i ḥ̣'āb baña

2 Virür keder sem-i pāy-ı gerinek-i ḥ̣'āb baña
Qatār-ı gāflet öñünce peşeng-i ḥ̣'āb baña

3 Ḥayāl-i ḥalka-i zūlfı siper tūtar olsa
Hedef nişān sadaq ger ḥadenk-i ḥ̣'āb baña

4 Düşünce ḥātırā ḥ̣'ābımda tūg-i gānzeleri
Olur fesāne-i bīdārı seng-i ḥ̣'āb baña

5 Gelür mi rāhı ki pür āb-ı ḥüsn-i gül müjdedir
Şeb-i firāqda hiç ḥink-i leng-i ḥ̣'āb (baña)

6 O yerde k'ola şakīlān fesāne kemer ü gul
Gelür mezāqıma şekker şereng-i ḥ̣'āb baña

7 Görüp yem heme girdāb-ı ḥalka-i çeşimim
Baqar kenār-ı 'acdden niheng-i ḥ̣'āb baña

8 Virüp ḥayāl emel 'Ākifā seher her şeb
Gelür mi 'aynıma hiç nām ü neng-i ḥ̣'āb baña

20b

III

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Nev-bahārān tāze sâz-1 gülşen-i ğamdır baña
Çüş-i gül tūfān hūn-1 girdāb-1 şebnemdir baña

2 Gülsitān bütü'l-ħüzün sünbüllerinde āh āh
Nāme-i bülbül figān-1 bezm-i mātemdür baña

3 Söndi nār-1 'aşk zülf-i sīneye semenberān
Deşt pür beref üzre şāh-1 hārdan kemdür baña

4 Güyiyā hem-pāreyi teklīf ider hūnābile
Hāl-i la'lin dilberān ol dem ki gül ümdür (baña)

5 Görmeyem ol şūh erāzil āşināyı 'işreti
Yār bīkr-i hāne-i dil perver-i ğamdur baña

6 Bāğ-1 fāni pīrezen rüyünde şāh-1 yāsemen
Büy-1 hoş süde ağarmış zülf-i perçemdür baña

7 Pür firāğım şūr-1 İsrāfīl ü şūr-1 rüsteħīz
Tīz ter-i nāy ü nevāhī özge 'ālemdür baña

8 'Ākif incitme beni bu ğam-fezā güftār-ile
Ağlarım senden aña kim benden erħamdür baña

21a

IV

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1 Gelüp geçmekde emvāc-1 kızā seyl-i revān-āsā
Konup göçmekde eczā-yı cihān hep mihmān-āsā

2 Firīb-i reng ü büy-1 dehr-ile handān olan çün gül
Şabādan terk-i berk eyler bahārında ħazān-āsā

3 Bugün ben zāra yār olsañ ğidersin yārın aġyāra
Vefāsız bir qarāra tūrmađıñ gittiñ zamān-āsā

4 Letāfetden zemīn şahbā olup sāyedek zūr-ı ‘akse
Şalınsun āl dībālarla niḥal-i erguvān-āsā

5 Bülend āvāz-ile gūş-ı güle bülbül ider tefhīm
Şitāb-ı firşat-ı devr-i bahārı tercümān-āsā

6 Kaçar fersaḥ-be-ferşaḥ tır-veş ol deñlü ‘āşıkdan
Ne deñlü semte çeksem ol kaşı yāyı kemān-āsā

7 Sivā vecībe-i a‘māl olur taḳlīd ale't-taḥḳīḳ
Şu lu‘b-i tācda pūşende tāc-ı yekrān-āsā

8 Görün i‘cāzi-i şi‘r-i āteşīn-i kilik-i ‘Ākifde
Şerer-pāşān gezer bazārda şīr-i jiyān-āsā

21b

V

Mefā’ülün / Mefā’ülün / Mefā’ülün / Mefā’ülün

1 عدو بر گردنم پیچد اگر مارِ منقش را

ز تمکینگویشکر دیکرم اینطوقزرکش را

2 چسان در هالهٔ آغش کنم آن نازِ مهوش را

که نبودکار نوروز [را] نیاز آن سرو سرکش را

3 نخواهی چون شکست کار از بادِ پریشانی

چرا سازی دلا منزلگه آن زلفِ مشووش را

4 بترس از پاسخ بسیار خصم سخت گرمگو لب بند

بر آرد صدشهرگر می زنی یکبار آتش را

5 کتابی داشت در مجلس غلطخوان جاهلی گویا³²

چو عریانی کهبندد برکمر در سوق ترکش ر

6 مربی تا عنان نفس خود نگرفت فیضش نیست

سواری بایدشمرتاض زیران کتلکش را

³² Metinde گویا رسوا şeklindedir.

7 درستی نیست چون در دل چه فیض از آلت پاکت

بموی چشمهایکاسه نبود کارمنقش را

8 گلوگیر صراصر³³ شد نظر کن پنبه را عاکف

بنرمی میتواناسکات کردنخضم سرکش را

22a

VI

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1 Cām-ı ğafletle dilā güher mest eyleme yā Rab

Derdī-i şerrimle beni kıddime pest eyleme yā Rab

2 Sālik-i qalbi kılup vāşıl-ı fetħiñe kuddüs

Tengnāy-ı emeli cāy-ı nişest eyleme yā Rab

3 Eyle murğ-ı dili āzāde per-i evc-i şalāħ

Dām-ı 'işıyānda bī-kādime best eyleme yā Rab

4 Lenger it baħr-i havādişde şebāt ü şabrı

Felegi mähī-i üftāde şibist eyleme yā Rab

5 Şāhid-i fikriñi luţf eyle bes efkār-ı sivā

Qalb-i meyyālimi cānāne perest eyleme yā Rab

6 Bulmadın tarħ-ı qaranfillige āşārı şüküft

Bu sefāletin ħākīyi şikest eyleme yā Rab

7 Dest-i lüţfuñla çıkar ğurfe-i ğufrāna meded

Çāħ 'işıyānda bu üftādeyi pest eyleme yā Rab

8 'Ākif'iñ kıl nefis ü epsemini ħayırla ħatm

Ĥançer-i 'uğdeyi sen ħançere ħast eyleme yā Rab

³³ Metinde سرایر şeklindedir.

22b

VII

Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün

1 Yâ Rab beni âzerde-i hâr-ı gam-ı 'aşk it
Nâlende hezâr-ı çemen-i mâtem-i 'aşk it

2 Sâṭūr-ı muḥabbetle dili pârele evvel
Şoñra yine ârâyiş-i sîḥ-i gam-ı 'aşk it

3 Sergeşte-i girdâb-ı hevesdir ḥas-ı cismim
Râhında mı kâm niheng-i yem-i 'aşk it

4 Kıl şadre şaf lü'le-i müjgân gamı zebûn
Şehr-i dile ḥünâb aqıdur maḥsim-i 'aşk it

5 Kânun-ı dili âb-ı ferâğ etdi füsürde
Germ-i Leheb-i münakkaḥ bād-ı dem-i 'aşk it

6 Bu dâmene ḥâk-i hevâda koma pâ-best'
Ankâ-yı pür-efrâşte-i târem-i 'aşk it

7 Ey şubḥ-i 'inâyet bilürem senden olur feyz
Ḥünâb-ı süveydâyı da bir şebnem-i 'aşk it

8 Bu 'Âkif-i vaḥdet taleb ü keşret esîri
Bigâne-i efkâr-ı sa'y-ı maḥrem-i 'aşk it

23a

VIII

Mefâ'ilün / Fâ'ilâtün / Mefâ'ilün / Fâ'ilün

1 خون از زخم دم شرم از حجاب می ریزد

ز خون بباغ حیا گل گلاب می ریزد

2 مگو که از لب جانان شراب می ریزد

که آب لعل، رنگِ جلابی ریزد

3 قدم به دیده بنه یکره ای سوار تا چند

ز دیده نظر چو چشم رکاب می ریزد

4 نهالِ شعله خشمش ز اشکِ من بالذ

که رنگِ شعلهز خونِ کباب می ریزد

5 به بزم او مرو امشب ساغرِ نگاهش

به جامِ دل همه زهرِ عتاب می ریزد

6 کنون ز قوسِ سحابِ غم وطن عاکف

به لاله زار جگر دیمه نشابمیریزد

IX

Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlû / Fe'ûlûn

1 خطرسته برو نشد، نگو شد که نشد

چینی کهیمو نشد، نگو شد که نشد

2 از موی شکسته ات طاقِ زلفش

دل بسته او نشد، نگو شد که نشد

23b

3 صد پاره دلم نشد ز مرهم بهبود

غربال رفتنش، نگو شد که نشد

4 دوشیزه همتم که دنیا نگرفت

شایان چو بدونشد، نگو شد که نشد

5 عاکف چه نکو کرد که مستغنی شد

با خلق عدونشد، نگو شد که نشد

X

Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlûn / Fâ'ûl

1 دل کامعدو نشد، نگو شد که نشد

گردن که فرو نشد، نگو شد که نشد

2 خط را بستردهایش ز رستن جانان

شر رفتو برو نشد، نگو شد که نشد

3 امرد که نداشتان مثل شد قبجش

چون تازه نکو نشد ، نگو شد که نشد

4 اندر ره آرزوسگان شد اسکان

سمت آن سر که نشد ، نگو شد که نشد

5 عاکف چوبزلف دید دلهاجمع

مائل همه سو نشد ، نگو شد که نشد

24a

XI

Müfte'îlün / Mefâ'îlün / Müfte'îlün / Mefâ'îlün

1 Sevbun hayât ider siyeh sürh ü sefid ü sebz ü zerd
Oldıysa merk eger siyeh sürh ü sefid ü sebz ü zerd

2 Bu şeb şafak şabâh u şâm mühriyle bâğ-ı şun'ıdur
Uskûfesi beter siyeh sürh ü sefid ü sebz ü zerd

3 Kavs u kuzehile gam u şahve bak hevâ şahîfesi
Naşş eyledi kadr-ı siyeh ü sürh ü sefid ü sebz ü zerd

4 Zülf ü ruhunla siyeh ü hattın hevâsı çehreme
Şadrınla geçer siyeh sürh ü sefid ü sebz ü zerd

5 Elvân hâhiş-i kesân bir vakf-ı dil çıkar hemân
Var hum-ı dilde her siyeh sürh ü sefid ü sebz ü zerd

6 'Akif ider bahârda yek rengi harrânî yâd
Bu muhtelif şuver siyeh sürh ü sefid ü sebz ü zerd

XII

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 کجا با صورتِ ما آتشین گفتار می بیند

به مرآت از خیالی عکس خود خونبار می بیند

2 ثنای دوریبه از قربِ گلطبعااین گلشن

که بلبل در چمن خار از سرِ دیوار می بیند

24b

3 بچین ای دیده حسرتز رخسارش گلِ حیرت

ز کافِ منظرِ وصلت³⁴ ببین دلدار می بیند

4 ز بیم زخمِ چشم از سیرِ رویشدر چمن محروم

بگل چشمم بجای صورت چشمار می بیند

5 دگر چیزی نخواهم در دو عالم گر بچینم لطف

به حالِ عاکفِ زار آن شهم یکبار می بیند

6 غیر چو آمدهبا ما چهنکو شد که چنیشد

مقصدش این نَبْد اما چه نکو شد که چنین شد

25a

XIII

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 به بدبختانغم حرمانز اقبالِ کبار آید

به بکرِ خانهمانده ماتم از سورِ جوار آید

2 ز پاسش خار سوسناز خنجر کرد جسمِ گل

هزار آخر به فریادی ز دستت گو چکار آید

3 به خاور ماه تابانشد هلال از سوی مهر آمد

شود مه چون کهان از بزم دولت در کنار آید

4 ز در گردانهباشی دختر آن دوست نهد پا

تو چشم انتظار ای دام بگشا تا شکار آید

5 چمنها داغداربلبلِ طبع منست اما

³⁴Metinde رفعت وصلت şeklindedir.

چه جای رنگبو، خارِ جفا زان گل‌عذار آید
 6 به تن مانده است ای‌احباب ما را زنده‌مشناسید
 نتابد جان زارم تا برابر جسم زار آید
 7 بقربانی‌کنندمیا چو می‌نوشندخونم را
 در این عشرتسرا صد عید دگر صد نوبهار آید
 8 مکن بیخ رجا عاکفز نخل نیم خشک کار [ی
 به باغ تربیت نوروز لطف کردگار آید

25b

XIV

Mef'ûlû / Mefâ'îlû / Mefâ'îlû / Fâ'ûlûn

1 دل سائل درگاه خدا شد، چه به جا شد
 این شاه منش گرچه گدا شد، چه به جا شد
 2 سرخی کندش گلچو بکمسینه سیمش
 این توده هم غنجه گشا شد، چه به جا شد
 3 چون آه و سرشکآب و مراد است خیالت
 بر ساحه دل طرفه سرا شد، چه به جا شد
 4 در دیده کشدخاک رهِت حور چو آهو
 این سرمه به اینچشم سرا شد، چه به جا شد
 5 تحریر کنار ورق ناز دو تو شد
 ابروی تو با وسمه سیا شد، چه به جا شد
 6 وصلش ز رقیبانرسد با من محبوب
 آنانبه سگ هرزه درا شد، چه به جا شد
 7 پهلوش کشیدم بهیر آمد چو به حمام
 بکره به عمرطالع ما شد، چه به جا شد

8 عاكف چو سرود اينغزل تازہ به رویش

نای قلم طرفه نوا شد، چه به جا شد

26a

XV

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ'ilün

1 Tuymazsın 'ömr-i zūd rû her ân gelür geçer
Seyl-i bahâr iken 'aceb pinhân gelür geçer

2 Elbet pil-i hayâtdan insân gelür geçer
Eglenmez ol harâbede hemân gelür geçer

3 Şebâ-yı meyl mâsivâ eyler gamı kamerden
Görmez neşât o bezmde mestân gelür geçer

4 Tut pendim ağlama çevre sürûra gülme hem
Bulmaz gam u şafâ karar devrân gelür (geçer)

5 Maşrûf-ı âh u vâh olur elbet dem-i şebâb
Seylâb-ı nevbahârdır cüşân gelür geçer

6 Pîr-i şakiyi şâbb ider ra'se ile de günâh
Gör tîri kem nişânedan lertzân gelür (geçer)

7 Tebşîr-i câh-ı merk ider pâşâ-yı 'aşka kim
Tatar-ı gamze sînede püyân gelür geçer

8 Olur leked rûhiyâ tıfl-ı dilim ne sūd
Şehrâh-ı nâza ol şeh-i hûbân gelür geçer

9 Başt-ı simât-ı 'izzet it hân-ı 'azîze kim
Türmaz ribât-ı tende ol mihmân gelür geçer

26b

10 'Ākif gözün³⁵ aç çü bāz-ı gül-i ğaflet üsküfün
Şanma külünk fırsatı nālân gelür geçer

³⁵ Metinde كوزگون şeklidir.

XVI

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 İddi'ā kılalılar ki cevri dehrle terk-i diyār eyler³⁶
Şu 'anberdir ki zūr-ı sūçile 'azm-i kenār eyler

2 O gülzār içre kim zāgān ola rāz āşinā-yı gül
Nice gayret-keşān bülbül turup anda qarār eyler

3 Geçer bezm-i şehāndan şāf-meşrep 'ālem-i 'ulüvve
Gider tā mihre şebnem çün şeh-i gülden güzār eyler

4 Giderse böyle ger āşüb-i dehr-i nā-ehl-i perver³⁷
Şikenc-i kākül-i cānāneden diller firār eyler

5 Leb-i meygūnun añma sākiyā eyler beni sermest
Şabā añma oña gülden ki 'aqlım tār u mār eyler

6 Benim sīnemde olmuşken 'ulüvv-i hīz-i āteş-i ḥasret³⁸
Niçün cism-i laṭfīn nāz-ı nīm ü a'zār eyler

7 Nola pertev-fürüş-i genci-i 'irfān olsa 'Ākif kim
Çerāğ olmaqla ol mihr-i kemāle iftihār eyler

27a

8 O ḥikmet senc-i deryā dil velivyü'n-ni'me-i fāzıl
Ki kendin bu 'alīde bendegānından şümār eyler

9 Erkān-ı lütf kim iksir-i bān-ı püte-i 'irfān
Ġubār-ı pāyini kibrīt-i aḥmerle 'ayār eyler

10 Şebistān-ı dilinde dā'imā lütf u şadākat³⁹
Dūd u nīze 'arūs-ı ṭab'na 'arz-ı 'izar eyler

11 İlāhī zāt-ı pākin neyl-i dil-ḥāhiyle şādān it
Felek tā kim uşul-i devrile leyl ü nehār eyler

³⁶ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

³⁷ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

³⁸ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

³⁹ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

XVII

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Ey bulan habîb şadef-nîsân-ı lütfundan güher
Derd-i dendânım halâş ile tîr çektim yeter

2 Eyler oldukça lekend-zen tevsen-i veca'
Üstüh'ân-kârı sarây-ı sünnemi zîr ü zeber

3 Şan külüng idi dü şaf dendanım ammâ neyleyem
Bâzânber-i bâz idüp ağzın gelür bir bir kıpar

4 Dirisün dirler 'azâb kabrindendür şıdk imiş
Cismi gör teng kıldı cânıma şeb tâ-seher

27b

5 Pek maḥaldür şimdi çek zehrâb-ı derd-i sinni kim
Olmadı şehd-i lebinden etmedüñ 'Âkif hâzer

XVIII

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'îlü / Fâ'ilün

1 Gelmez ḥumâm nâme-i vuşlat ḳalur gider
Dilde bu intizâr-ı meserret ḳalur gider

2 Gelmez mi peyk-i müjde-res vaşl-ı yâre 'aceb
Görmez münîr-i cemâlin ḥasret ḳalur gider

3 Her gün miyân-ı bezm-i rakîbe gider ḳalur
Gelmez kenâra bir şeb o âfet ḳalur gider

4 Mur ezkâs-ı ser-nemek âlûde câm-ı reşk
Kim dir ki bezm-i tende bu ḥâlet ḳalur gider

5 Pâ-der-gil-i riyâ ḳalur eşkile zâhidân
Gitmez bu varḫada evâḫir elbet ḳalur gider

6 Etmezse va'd ü vaşla vefâ ger o sâde ruḫ
Mir'ât-ı dilde jeng-i kudûret ḳalur gider

7 Gelmezse bezme bir gice tahkîk 'Âkifâ
Ḥâḫır-ı o şûḫa tâ-be kıyâmet ḳalur gider

28a

XIX

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1 'Âşık tenin rehinde ğubâr eyleyüp gider
Çün gird-bād saña güzâr eyleyüp gider

2 Çeşm-i sirişk-i hasreti çin-i vedâ'da
Maħmil-keş kaçâr kaçâr eyleyüp gider

3 Āhı şerâre bārla dil rāh-ı ğurbeti
Hicriñ şebinde meş'ale zâr eyleyüp gider

4 Sen gül açıl bu bāğda ey ğonce bülbülüñ
'Uşşın ħarâb-ı kâviş-i ħâr eyleyüp gider

5 Āhü-yı seg be-pey ğibi bīm rakîbile
Gördüm o şive-kârı firâr eyleyüp (gider)

6 Sen hoşca kal bu bezmde cānâ ki 'âşıkıñ
Cāmın şikest-i seng-i ħumâr (eyleyüp gider)

7 Ey pür cefâ şafâ-yı Amâsiyyesin rakîb
'Ākif ğamıñla terk-i diyâr eyleyüp gider

28b

XX

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün

1 Ğamzeler 'âşıkâ şemşîr-i şehâdet mi degildir
Öyledir dîde nigâh üstüne rahmet mi degildir

2 Kayd-ı zülfünü çeker bu dil-i dîvâne çekinmez
Öyle bir cāy-ı şafâ cāme-i minnet mi degildir

3 Bilmezem bunuñ depokâr-ı ħarîşân-ı cihâna
Tahta-i na's-i fenâ püster-i rāhat mı degildir

4 Dil çeker şerbet-i rummānı-i la'lini taḫîbim
Cānna 'āfiyet ü cismine şihḫat mi degildir

5 ‘Ākifā tevbeler idiñ heves-i dilbere ammā
Nitek-i semt-i Amāsiyyeye ruhsat mı degildir

29b

XXI

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1 İştüdük bu ribâṭ-ı dehre çok mihmân gelüp gitmiş
Ki biz bilmezüz zâhid gibi nādân gelüp gitmiş

2 Hicâb olmaz çü temâşâlar aña bu polâd ne tevbe
O kim bu hâne eyleye hüsran gelüp gitmiş⁴⁰

3 Görülmüş mi çü ‘Ākif hiç hamûşi nâle bir bülbül
Bu bâga gerçi çok murğ-ı bülend elhân gelüp gitmiş

XXII

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1 İştmiş k’ol gül-i nevḥîz ‘azm-i gül-sitân itmiş
Hezâr dil-i kafesgâh-ı bedenden çok figân itmiş

2 Seni pâmâl-i târ etdim diyü ol şehlevend-i şüh
Nişân-ı nîze-i hârâ şikâf-ı imtinân itmiş

3 Kabâ-yı şemse var surḥ-ile gör rüy ü gerdânın
Şafaḳda farḳdandur mihr şulh-ile kırân itmiş

30a

4 Hirâs-ı mâr-ı zülfünden kaçup çeşmine kebg-i dil
Varup ser-pençe-i bâz-ı cefâda aşiyân itmiş

5 O hünî ‘Ākife tîg-i müjedir keff-i çeşm-i mest
Terahḥum-kâr olup her bir nigâh-ı cânistân itmiş

ḤARFÜ’L-ḲĀF

⁴⁰Mısrada vezin aksaklığı vardır.

XXIII

Mefâ'îlün / Fe'ilâtün / Mefâ'îlün / Fe'ilün

1 Baña vü ħande ŧehâ bendesindedür ancak
O ebr-i berħ-i nümâyendesindedür ancak

2 Cefâyî bezl ile etmem vefâ ki zerrece kim
Bu ħaste-dâd-ı ŧehâb endesindedür ancak

3 Virince ħamzene cân-ı la'lin etdi rûħ iħsân
O ħidmet ü 'atâ bendesindedür ancak

4 Fütâdelerde ħâmîn-i dilber ânda zâlim çok
Bu ħüne ŧabr u cefâ-bendesindedür ancak

5 Hezâr dilber-i mercâ'î 'âŧıħ-ı rüsvâ
Bu 'âŧıħ-ı pâk ü vefâ-bendesindedür ancak

30b

6 Hevâya virmek imiŧ ħaŧdı dilleri âħir
Peyâm-ı zülfi ŧabâ-bendesindedür ancak

7 Diyince cân-ı sikke ħurbân râħîbi zebħ idüñ
Bu cân-ı dehr ü fedâ-bendesindedür ancak

8 Nazîregerligi 'Âkif sen eyledüñ da'vâ
Bu lâf-ı ŧerm ħurrâ-bendesindedür ancak

9 Nazîre mi olur aña ki-ider 'arz-ı 'acz-i fuħûl
Bu 'acz ŧanma dilâ-bendesindedür ancak

10 'Uŧŧâħî-zâde efendi ki bû 'ali aña dir
Bu ŧab'-ı pâk ü zekâ-bendesindedür ancak

11 Gelince ders-i ŧerîfine her zamân seyyid
Dir aña 'acz ü ħavî-bendesindedür ancak

12 Çıħar mı dilden o dersin safâsı kim anda
O hades ü pâk edâsında bendesindedür ancak

13 Eritse kân-ı ħüher ħâbiliyet devr-i feyz
Bu iki tuħfe ŧehâ-bendesindedür ancak

31a

14 Bu teng ‘arşada erīke-nāz-ı hayl-i hayāl
Bu ker u fer çü şabā-bendesindedür ancak

15 O bedr-i kāmile da‘vā-yı mihr ider çokdur
Velī hülüş-ı dilā-bendesindedür ancak

16 Götür yakında beni Mekke‘ye bile zīrā
Bu şevk beyt-i hüdā-bendesindedür ancak

17 İdince Ka‘be‘de lebbeyk eylesin hoşnüd
Dirim busa‘y u şafā-bendesindedür ancak

18 İlāhī ömrünü efvn ü cāhın it ‘ālī
Bu cürm ü lütf ki tā bendesindedür ancak

ḤARFÜ‘L-ḲĀF

XXIV

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ülün

1 Dāmen-i miyānsın yine reftāre mi kaçdıñ
Ey serv-i sehī toğrıdı gülzāre mi kaçdıñ

2 Ey gonce cebīniñ yine perçīn-i ğāzabdır
Nālende hezār velī āzāre mi kaçdıñ

3 Ey güle rif‘at-ı taleb Rüstem-i iqbāl
Tā çend-i ser-i nīze-i idbāre mi kaçdıñ

31b

4 Bu tarz-ı tebessüm bu tekellüm nedir ey şüh
Sīnemde nihān-ı rāzımı izhāre mi kaçdıñ

5 Ey ğamzesi zehr ü lebi tiryāk-i tebessüm
Ağyāre mi ya ‘Ākif bīmāre mi kaçdıñ

XXV

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ülün

1 Nevrüz-ı hayātında dōken eşkimi çün tāk
Pāyīz-i memātında kopar sürh-i ruḥ u pāk

2 Çirk-i teni hamām-ı fenāda giderüp merk
Pīçide lihāf kefen oldu dil olup pāk

3 Añlar maţar-ı rahmetle hālını haremiñ
Pir-pençe-i siliyle gören habīb güher-çāk

4 Serkeşte bir āvāre vü hayretdir çarĥ
Üftāde sehi sit mi hayretidir hāk

5 Bu fāni gelen bākī kader ney ki bilinmez
Cānım gözüm ey ‘Ākifim olma hele ğamnāk

32a

XXVI

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlü / Fe’ûlün

1 Var surı yine faşl-ĥazān köhne bahārîñ
Hep oldu nigārın ĥınna-i desti çinārîñ

2 Üstād-ı kader eyledi zertārı bir gül
Ķaliçe-i sebzın çemen ĥurfē nigārîñ

3 Mül kılıkılı bülbül gül-i ter cām-ı lebāleb
Rindāne nedür lütf bu devr içre bahārîñ

4 Ħayrān-ı temāşā-yı ĥazāndur çemen içre
Çıkmazsa bu faşl içre nola şavtı hezārîñ

5 Añlat ĥarab-ı rāh-ı fenāyı gören el-hak
Raķş eyleyerek düşdigini berk-i çinārîñ

6 Baķ şafvetine faşl-ı ĥazān-ı şuret-i ābîñ
Şāf āyîne sīnesi tecrīd-i şi‘ārîñ

7 Berk efken olup def’aten eşcār göründi
Zerpāşı habīb-i keremi dest-i kibārîñ

8 ‘Ākif varak-ı sebz-i zer-efşāna yazılmış
Bir başka daĥi ‘ālemi var köhne bahārîñ

32b

XXVII

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1 در میان جانو دل آخر نهد شمشیر چنگ

گرد آن ابرو سیه بازار جان را طرفه رنگ

2 شد وطن با سینه صافانهر بدیدبدون

ناگوارا شد زلال و تیر صافی از درنگ

3 یابد البتجنبه ای از خرمنی چون میزند

در رکاب برق مور شاطر عزم شلنگ

4 آب و تاب از ابر صبرو مهر تسلیم چو بود

نیشکر رویاند از باغ دلم تخم شرنگ

5 آه از سوز دلتعاکف که در بزم وصال

از نگاه حسرتنم بسته شد آن شوخ شنگ

ḤARFÜ'L-LĀM

XXVIII

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1 Cām-ı dildeki geh mey şevk ola şahbāya bedel

Sürh u zerd berk-i hazān bes gül-i ra'nāya bedel

2 Yārın aġyāra gelen hāra hımāra cāhın

Virde 'ayş it yūri teşviş-i cefā-zāye bedel

33a⁴¹

⁴¹Derkenar XXIX

Mef'ülü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1 Destbās gāha gerdişe yoğ kuvvetim benim

Ney -āb-ı ass-ı feyz akıdur ni'metim benim

2 Baqmaz kıyāmı senge ger anıkdır kefenin

İkrām-ı cāhile nice olur 'aybım benim

3 Hayf ider rüzgārına pāde-i hāksār

Ser-zīb-i şāh iken budur muṭribim benim

3 Bir külâh-ı süheyle geçinüp sînene dâğ aç⁴²
Bezmi-i fânide gönül nâleler it nâye bedel

4 Mesned-i pâ-nüşî feyz ise ‘arz-ı hâk-i dile⁴³
Berç-i vîrânı yeter tohm-i temennâya bedel

5 Hâl-i Mecnûn şıfatım gördi o müstesnâ şüh
Şundi hâl-i lebini habbe-i sevdâya bedel

6 Zîr-i hâkister-i tende çü zülûñ râhat ol it
Külhan-ı bâğa ‘abâyi daği dîbâya bedel

7 Ğayre virdüñse mey-i vuşlatı ey sâkî-i lütf
Çeşm-i pür hûnunu vir ‘Ākife mîñâya bedel

ĤARFÜ’N-NÛN

XXX

Mef’ûlü / Fâ’ilâtü / Mefâ’îlü / Fâ’ilün

1 Ağyâr-ı dil-hırâşı kûy-i yâre girmesin
Söyleñ o hâre bir daği gülzâre girmesin

2 Mâr-ı siyâh turredir ancak añarsın
Dil çâh-ı tengi ğabğab-ı dildâre girmesin

33b

3 Ğayri çerâğ ider yine maĥdûm-ı şem‘hayf
Pervâne cidd cehd ile misbah-i nâra girmesin

4 Dâdı anlamayup girer hem kânına hezâr⁴⁴
Dîvâne Hüsrev-i gül-i hûñh’âra girmesin

5 Girmiş huzûruña rakîb şâhım çık iyle kim⁴⁵
Ol bed edâ-yı bî-edeb ğüftâra girmesin

4 Bâr-ı dest-i tüde-i felegi mahv ider tamâm
Dil külhanında bir şerer-i hasretim benim
5 Yarandan emr eyleyüp yine buldı ‘aduyı
‘Ākif cefâyı ‘Arablığım ki benim talı‘im

⁴² I. mısradâ vezin aksaklığı vardır.

⁴³ I. mısradâ vezin aksaklığı vardır.

⁴⁴ I. mısradâ vezin aksaklığı vardır.

6 Tā zühre def be-dest kalur hayretle çarhda⁴⁶
Biñ cünbüşile rakşa ol mehpāre girmesin

7 Külhan-fürüz u şerm olup hūyırz-i zül olur
Germābe-i dürūga bir bī-çāre girmesin

8 Ğāret-zen-i kemāldür yağma ger kesel
‘Ākif harīm-i hātır-ı efkāra girmesin

XXXI

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1 Bahār irdi yine tūfān-ı sevdālar huruş etsün
Yine⁴⁷ bād-ı cünün bāzīçe-i keştī-i müş etsün

2 Dil-i ‘aşık gibi bülbül felek peyvest idüp zārın
Civān-ı tāze-veş gül sāgar-ı gülgünü nüş etsün

34a

3 Pür olsun gevher-i ‘işretle zeyl-i sāhil-i āmāl
Nesīm-i nevbahārile muhiṭ-ı şevki cüş etsin

4 Pür etsün hacle-gāh-ı cāmı rindān duḡter-i rezle
Hümā-nākinde fertüt-ı ğamı keffiyle boş etsin

5 Dili meyḡāne-i hayretde evkār etmek isterse
Ķazā çeşm-i nigāri sākī şahbā-yı fūrūş (etsin)

6 Başında pāreler ol tāc-ı la‘lin rūzgār-ı āḡar
Hezārīñ dādını gül mevsim-i devletde gūş etsün

7 Çemen bezminde vaşf-ı rüyine āġār ider ‘Ākif
Şeh-i gül muṭrib-i murġ-ı bahārı hep ḡamūş etsün

XXXII

Fe’îlâtün / Fe’îlâtün / Fe’îlâtün / Fe’îlün

1 Gāh ider ‘aşıkı giryān gehī şād āb-ı nigāh
Oldı hem-naġme-i rāmiş-ger-i fār-āb-ı nigāh

⁴⁵ I. mısra da vezin aksaklığı vardır.

⁴⁶ I. mısra da vezin aksaklığı vardır.

⁴⁷ Metinde "yine esüp" şeklindedir.

2 Çeşmi gerdāniye bakmaz müje timsāhını şaymaz
Turma olur gavṭ-ḥār geçer mey-i hāb-ı nigāh⁴⁸

3 Bir qarīzende ḥarmen ki şabr-ı dil olur
Etse eflāk celālinden mirsāt-ı nigāh⁴⁹

34b

4 Olayın nağmede sīmāb olur elbet polād
Sāz-ı nāza kāvile ḥāriş zen mızrāb-ı nigāh

5 Lāf-ı sehrāb taḥammül niçün āyā ki eyler
Turfetü'l-‘aynda biñ Rüstem’i bī-tāb-ı nigāh

6 Olma pejmān-ı gam ey dil kāvile reşk Firdevs
Şüre-zār-ı emele virdiği dem āb-ı nigāh

7 Rāz-ı nā-hānde-i ‘uşşākı ne tafşil etmiş
Fen-i ğaybı da ‘aceb nüşha-i kem-yāb-ı nigāh

8 Gelse gülzārıma berķ-efgen olur eyler iken
Rīgzār-ı emel-i ğayriyi sīr-āb-ı nigāh

9 Kānd-ı ‘işretde Ḥüdāyā ne ki it la‘li gibi
Baña etmezse de ol ğamzesi zehrāb nigāh

10 Mest olup meykede-i çeşm-i sehīde çekmiş
Kānde ‘Ākif diyü terbī‘-i siyeh-āb-ı nigāh

35a

XXXIII

Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün

1 Ey fiğan nāme evāhā-yı nevek böyle giderse
Āteş eylersen o şūḥı ‘ulüvvüñ böyle giderse

2 Eyler elbet seni ğaṭide āşūr helāk (böyle giderse)
Ḥunük-i tünd-i ṭama‘ her nere dün böyle giderse

3 Kelle-i geşt-i vücūdına da uğrar zālīm
Dās-ı ḥün-rīzi merdüm-i derüñ böyle giderse⁵⁰

⁴⁸ Beyitte vezin aksaklığı vardır.

⁴⁹ Beyitte vezin aksaklığı vardır.

4 Tiz kıyāmet kopar āhir ser-i ‘uṣṣākıña gör
Nāzınā ḳadd-i āheste-revüñ böyle giderse

5 ‘Ākif āh eyledüñ ol māhı görünce ammā
Āteş eylersiñ o şūhı ‘ulüvvüñ böyle giderse

XXXIV

Mef’ülü / Mefâ’ilü / Mefâ’ilü / Fe’ülün

1 Nāzik leb-i la‘liñde serāpā bedeniñde
Şāhid bu ki cānā deheninde sühanında

2 Yaḳdın beni bülbül seheri nāleler etdüñ
Var āteşiñ ol gönceye ben gibi seniñde

3 Bir cüz’i feraḥ soñra ḥımārı mümte⁵¹
Gördüñ ne imiş bādesi bu encümeniñde

35b

4 Şimdi ḳo bizi ağlayalım genc-i belāda
Var pek şabā vaḳt u zamānı çemeninde

5 ‘Ākif gibi temrin idüben lütf u cefāya
Memnūnı olur cümle gelende vü gidende

XXXV

Mef’ülü / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

1 Zaḥm urdı çeşmine keff-i ‘āşık ḳazā ile
Çāk etdi verdi pençe-i bülbül ḥaḫā ile

2 Pençem lebūs-ı ḥıfz iken incitdi çeşmini
Ki ḥasteniñ füzün olur derdi devā ile

3 Bir āhū-yı rummān iderken geşt deşt-i nāz
Şayyād-ı ‘aşḳ ānı hedef ḳıldı cefā ile⁵²

4 Ben zāra rām olup gözi hem oldı zaḥm-nāk
Şayd oldı kebge şāhbāzı gör iḳtizā ile

⁵⁰ II. mısradā vezin aksaklığı vardır.

⁵¹ I. mısra eksik vezindedir.

⁵² Beyitte vezin aksaklığı vardır.

5 İncitdiñ ise ‘Ākif çeşmin gel ağlama
Bağ nergise ‘alil olur bād-ı şabā ile

36a

XXXVI

Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1 Bir dūr için dīde eşkin baħr-i ‘ummān etmede
Kim felekde necm-i dürrī gibi seyrān etmede

2 Ser nedür rāh-ı Hicāzı pür muğaylān gitmede
Hārılar çok tavf-ı bāğ-ı kūy-ı cānān etmede

3 Gösterir birden nuķūş-ı keşreti yüz vechile
Sırr-ı mir’āt-ı cemāli ħalkı ħayrān etmede

4 Kandıdır bŷy-ı muhabbet āşinā bir dil diyü
Zülfler sŷd ile kendin perīşān etmede

5 Sākī-i peymā peymā eylemez cāmın dirīğ
Kendin iş ol neş’eye bezm içre şāyān (etmede)

6 Yok degil rāz-ı dehānın vaşf ider her bir lisān
Çokdur esrār-ı nihān söz anı iz’ān etmede

7 Āb-ı lŷtfuñ kııl kerem yā Rab ki bu ‘Ākif beni
Kŷlħen-i ħayretde aħkerdir giribān etmede

8 ‘Āşıkāne bir ħazeldi geħ dilā bu şaħıdan
Etmede bŷhtān baña lāf ser-i ‘irfān etmede

36b

9 Hārılarla gŷller ħum-ı ‘azm-i gŷlistān etmede
Bŷlbŷl-i dil ħurmayup beyhude efgān etmede

10 Mŷrdegān-ı ‘aşka la’li baħşış-i cān etmede
Ġamze-i kattāli ammā dem-be-dem kān etmede

11 Āh idŷp geh ağlayup geh gāh ider kūyŷn ħavāf
Dem sŷrŷp mey nŷş idŷp dil ŷzge devrān (etmede)

12 İş taħammŷl etmedir bār-ı huķŷķ-ı şoħbete
Şanma kim vardır hŷner tekşīr-i bārān etmede

13 Eglenilsün rütbe-i temyîz-i tab‘-ı pāk-ı çarḥ
Ḥāke şalmış mihri ref‘-i cāh-ı keyvān etmede

14 Gönder ol ‘Īsā demim yā Rāb görünsün bir nefes
Püster-i ğurbetde dil bedr-i vedī cān etmede

15 Ḳaddiñi çevgān serin kūy eyle ‘Ākif karşı var
Binmiş esb-i cevre şāhım ‘azm-i meydān etmede

16 Peyrevim ‘Ākif ol rehber-i himmet kemāle kim dilā
Vaşfını devr-i zamān dillerde her ān etmede

37a

17 Her zamān sevdā vü Sa‘deddīn-i fazlıñ dersine
Ḥāzır olup meclisinde kesb‘-i ‘irfān etmede

18 Cāhı ‘ālī ‘ömri efzūn ola tā dūlāb-ı çarḥ
Ola zūr-ı himmet-i ‘aşkıyla devrān etmede

XXXVII

Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün/ Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1 Ağlama ey nergis urma nār-ı ḥasret dāğına
Dīde rüşen sağ esen geldi nesīmiñ bāğına

2 Vālihān-ı ‘aşka bir çeprāst-ı zendür kayd-ı ‘aql
Vādī-i ıtlāka gir gör baḳ şoluna şağına

3 Bāğı bekler bāğına tırmaya pāyîz ü bahār
Mültefitsiñ bülbülüñden özge āniñçün zağıña⁵³

37b

XXXVIII

Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün

1 Bahār eyyamıdır rindān-ı gülşen inbisāt üzre
Çemen şādāb gül ḥandān ü bülbüller neşāt üzre

2 Degil gülberg-i rīzen üstüne düşdi şāy mest
Ḳırıldı cām-ı la‘l-i gül döküldi mey bisāt üzre

⁵³ Mısrada vezin hatası vardır.

3 Degil kav̄s-1 k̄uzeh̄ b̄ar̄an̄ olunca d̄aye-i neyȳir
Şarar ağlarsa t̄ıfl-1 çarh̄ı bir elv̄an̄ k̄ım̄at̄ üzre

4 Degil meykeş-i c̄üv̄an̄ l̄ale-veş p̄ir̄ane ser-zanbak
‘Arağ-nüş oldu f̄inc̄an̄ elde ş̄imdi iħ̄tiȳat̄ üzre

5 İder d̄aman-1 ‘arzın ‘arza çenḡal-1 r̄üsv̄ayı
İden her ħ̄ar̄ ile gül gibi d̄a‘im iħ̄til̄at̄ üzre

6 İden laht-1 dilin āv̄ize-i sof̄ud-1 ħ̄ar-bendi
İder terc̄ih̄-i n̄an-1 ħ̄üşki biñ kerre sim̄at̄ üzre

7 Ruħuñ şevkiyle dil kırtuldu küfrist̄an-1 z̄ülf̄ünden
Geçilmez n̄ür-1 ĩm̄ansız bel̄i c̄isr-i ş̄ir̄at̄ üzre

8 Meh-i tedv̄ir ü z̄ıb-1 çarh̄-1 ser ya‘ni ħ̄ad̄ak-1 çeşm̄
Düşerse evc-i ħ̄üsn̄ünden ħ̄alur bin inħ̄it̄at̄ üzre

9 Ne t̄iğ-i mey ne miħr̄az-1 bah̄ar-ile bulur fayşal
Olan ‘Ākif gibi end̄uh̄ ile saht̄ irtib̄at̄ üzre

38a

XXXIX

Mef̄a‘il̄un / Mef̄a‘il̄un / Mef̄a‘il̄un / Mef̄a‘il̄un

1 Görüp berk-i ruħuñ n̄āl̄anıñ oldum ş̄imdi ben ş̄imdi
Hez̄ar̄ gülşen-i iħ̄s̄anıñ oldum ş̄imdi ben ş̄imdi

2 İderken bezm-i ens̄a etse peyk-n̄ame bir da‘vet
Neden r̄ü-gerde derb̄anın oldum ş̄imdi ben ş̄imdi

3 Bah̄ar-1 l̄üt̄file ser-sebz̄ idi nah̄l-1 emel efs̄us
Ĥaz̄an-1 şarşar-1 ħ̄ırm̄anıñ oldum ş̄imdi ben ş̄imdi

4 Görüp zehr̄aba n̄üş-1 ħ̄amzesi ‘İs̄a-dem-i la‘l̄i
Dimiş şağ ol bu dem kim c̄anıñ oldum ş̄imdi ben ş̄imdi

5 ‘Uħ̄ab-1 şayd-ḡir-i deşt-i vaşl̄ idim ezel amm̄a
Şik̄ar-1 pençe-i hicr̄anıñ oldum ş̄imdi ben ş̄imdi

6 Efendim raħde-i r̄aħat̄ görür mi çeşm-i bi-ħ̄ābım
Ki d̄ür-1 s̄üdde-i z̄i-ş̄anıñ oldum ş̄imdi ben ş̄imdi

7 Dil-i Cibrîl-veş ol nâz-ı perverde dimiş ‘Âkif
Esîr-i kâkül-i pîçânîñ oldum şimdi ben şimdi

38b

2.2.3. Rubâ‘iyyât

I

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlü / Fe’ûlün

Bîrûn u derûnum tûtup endûh u elem
Çeşmime hâzân geldi bahâr-ı hûş-dem
Kurbânî-i semleke-i ‘aşkım ki olur
Şubuğ-dem îdim şeb-târ-ı mâtem

**Der-Şahrâ-yı Hazîne-i Bosna ki me’mûr şüde bûdem bi-da‘vâyı âzîm
der-Aladağ**

II

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlün / Fâ’

Ey hâkim-i fermânde-i mülk-i muṭlak
Eyle beni şunuf-ı hafâya mülhak
Kıl tîğ-i zebânımla virüp şer‘le âb
Teşrîh-i ‘urûk-ı beden da‘vâ-yı hak

III

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlün / Fâ’ûl

Geh râmiş lüṭfuñla idüp tâze-nevâ
Geh tâbiş-i qahrıñla olup lerze-nümâ
Bûlbûl mi semender mi gönül kim yeridir
Geh külhen-ı havf u gehî gülzâr-ı recâ

39a

IV

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlün / Fâ’

Ey mihri ziyâ-baḥş-ı derûn-ı âfâk
Vey mışkâla perdâz-ı sipihri-i niṭâk

ıl ŐŐŐe-i jengāver-i ab‘ım yā rebbāh
Mir‘āt-ı muŐaffā-yı cemāl-i alāk

Ey ‘afvı olan nār-ı ceıme hāciz
Őükrüñle remel-h‘ān kimi kimi rāciz
Dermādedür ol mertebe ‘Ākif yā Rab
Ki oldu saña izhār-ı ‘acizde ‘āciz

Ey vaŐfin iden rabb-i raım ü settār
Vey halk-ı ‘azımin iden āyāt iş‘ār
Eczā-yı kütüb-hāne-i na‘tın olmaz
Gencine-i nüh cild sipihr-i devvār

V

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilü / Fe‘ülün

Bu dıde mey-i ğar hem eŐk-i ne-dem it
Dın ehemmi leşker ger ‘afve-i ‘ilm it⁵⁴
ün saña sezābende ‘ubüdiyet yok
Ben ‘ācize faŐlıñla ilāhı kerem it

VI

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilün / Fā’

Ey vadetini eyleyen eŐyā taŐdık
Ey albi sivādan sekene eyle teŐvık
Dem-beste-i Şerm-i günehim eyle beni
Mabülün olur ‘arz-ı niyāza tevfi

VII

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilün / Fā’

Bezminde alursam nola lāl ü bı- tāb
DüŐdükce muābil saña ğubar ey mehtāb
Güyā mı olur ol āyineden tütı kim
Badıça hüveydā ola timsāl-i ğurāb

VIII

Mef‘ülü / Mefā‘ilü / Mefā‘ilün / Fā’

⁵⁴ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

Hayrân nîgeh-i bîsmil-i çarḥ-ı Nîliz
Âsûde nişîn-i keff-i Cebrâ'iliz
Gerden bir sâṭûr-ı rızâyız zîrâ
Ḳurbân-ı şedde-i ğamze İsmâ'iliz

39b

2.2.4. Kıt'alar, Beyitler, Ekler

I

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1 نگیرد فیضِ تادیبآنکهاز اهلِ هوا باشد

که چنگ از گوشمال دست مطرب بر نوا باشد

2 مرا در سایفَنخَلِ قناعت چون صفا باشد

نخواهم چترِ شاهی گر ز شهپرِّ هما باشد

II

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 آن یکی خوبی به حمام اینهراسه در لباسم

معنی بر لفظِ خوشم خوشم لفظ بمعنی مرا

III

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1 Kûh-i temkin gibi berbâd olur Elvend-i vaḳâr
Başlasa girdiş-i şūḫīye felâḫûn tebessüm⁵⁵

IV

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1 O ser-ḥūş geçer karşıdan şitâb iderek
Geçer ḥarîḳ-i ḥüsn-i şehre iltihâb iderek

2 Seniñ de oldı kilik-i zîb-i sermedün âbâd⁵⁶
Eğerci yaqđıñ leb-i âteş beni kebâb iderek

⁵⁵ Beyitte vezin aksaklığı vardır.

V

Mefâ'îlün / Fe'ilâtün / Mefâ'îlün / Fe'ilün

1 Be-resm-i sâkî o gülrîz-i şerm olup ele cām
Miyân-ı bezme şeker geldi dün hicāb iderek

VI

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Hele bir şemme söyle şimdi hātından dībā sonra
Teneffüs eyle baḡs-i zülfünü tül ü dirāz eyle

40a

VII

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Göz aç bak oldu ey Yaḡub dil-i beytü'l-ḡazen güleşen
Gelen neşr-i şemīm-i pīrehendür dīdeler rüşen

2 Sa'adetle hemīşe fā'ik-i akrān u emşāl ol
Bu ihvān içre dā'im ol 'azīz-i Mısr-ı iḡbāl ol

3 Elimle tıtdum atınca cirīd-i nāzeni⁵⁷ dilber
Hele ḡayli atup tıtduḡ bugün meydānda ser-tā-ser

4 Ḳalır mı genç-i hicrānda dil-i avāre sergerdān
'Aceb bir gün toḡar mı başıma ol münīr-i raḡşān

VIII

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1 Şā'iriñ ḡandesı rüyünde ḡamı baldadür
Ḥāmeniñ cilvesi zāhirde ḡumı nāldedür

2 Ḳazā geldikde sa'y eyle müdebbir semt-i ifsāda
Ḥabāb-āsā ḡorur vakt-i maḡarda ḡayme āb üzre

⁵⁶ Mısrada vezin yazılmamıştır.

⁵⁷ Metinde "cirīd-i nāzenini" şeklindedir.

IX

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Etse ger feyz-i nezâket kühuma tab'-ı nâzikim
Gürz-i zıll-i şîşe eyler seng-i hârâyı şikest

40b

Târih Hattı-ı Ürdün Vezîr-i Sincil Zamîr Kâ'im Maqâm Paşa

X

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Hâzret-i düstür-ı deryâ-dil vezîr-i Cem-nazîr
Ya'ni dâmâd-ı şehensâhî vü şadr-ı meh-i rikâb

2 Bâb-ı 'âlîsinde ednâ kâmyâb-ı ma'rifet
Feyz-i cüdile ider biñ müflisi hâtem cenâb

3 Bîm cüd-ile olur dilhûn u leb bûthâle vâr
Şanma ki anda la'l-i rengîn vü leb-i yemde cenâb

4 Hüsn-i hulûk u 'aql ü tedbîrinde yigit olmağın
Kâlbî haste-kârîñ etdi h'âh u nâ-h'âh incizâb

5 Yazdı levh-i kâlbine beytû'l-kaşîd-i zâtını
Eyleyüp dîvân-ı dünyâdan şehin-şeh intiḥâb

6 Hem vezâret ile i'zâz etdi dâmed eyledi
Hem müşâhib kıldı ikrâm etdi bî-hadd ü hesâb

7 Zâtı yektâ gevher-i kân-ı necâbet olmağın
Etdi istiḫâb anı şâhenşeh-ı gerdün cenâb

8 Çün sarây-ı pâdişehden çıkdı biñ i'zâz ile
Baht-ı derpîş ü ḫaşem derpes sa'âdetdür-riḫâb

41a

9 Çeşm-i gerdün ḫayrelendi seyr idüp el'ânî
Şanma kim lerezdedür dâ'im şu'â'-ı âfitâb

10 Etmesin te'hîre nûrı çeşm-i nüzârı diyü
Çekdi hattı şems-i ḫaddi üzre bir müşgîn niḫâb

11 Haṭṭını irsāl idince ol şeh-i taht-ı hüner
Ḳabza-i teşhîre girdi ser-be-ser mülk-i sevâb

12 Nice haṭ her tâze âşüfte-i zülf-i dilberân
Nice haṭṭ-ı reşkile dilhûn nâ-fehmây müşkinâb

13 Mür-ı dîvân-ı Süleymân sūr-ı şehristân-ı ân
Şâh Hüseyn'e sâyebân bâğ-ı cemâl üzre sihâb

14 Cur'a-i cām hüsni-i şîrâze-i sefer-i cemâl
Cevher-i mir'ât-ı tal'at rüy-i iclâle niḳâb

15 Gerd-i lal ü şafha-i rüyünde reyhânî o haṭṭ
Haṭṭ-ı yâḳût ü cemâli kıldı yekser haṭ bizâb

16 Şem'-i Pertev-pâş-ı devletdür fer ü zân tal'ati
Sâye-i üftâdedür bender o haṭ-ı hüşkinâb

17 Sade ruḥ-ı tecrîd ü nev haṭ üstüne şerḥ-i cedîd
Tal'atı fenn-i muhâsinde haṭı hoş bir kitâb

41b

18 Pürze perdâ olmuş aña müşkile nitâc-ı şun'
Muḥmil-i ḳudretdir ol dîbâceler bî-irtiyâb

19 Tal'atı baḥr-i sefîd-i Rûm iken hûn baḥr-ı Çîn
Sâhîli pür mevc-i 'anberdür zehî emr-i 'ucâb

20 Eyler âhû-yı haṭın laḥt-ı dilin şad çâk reşk
La'leden mîr şâne ihdâiyye itser intisâb

21 Bâğbân-ı ḳudretâ taḥsîn ki riyâdan eyledin⁵⁸
Âteşin ḥaddinde tâze sünbül-i ber âb ü tâb

22 Didiler ki misk Rûmî ki benefşe ol haṭ
Keş-i bâğ-ı fikr iden güldeste hüsniyân ḥiṭâb

23 Kimi dir ol sebzedür kim zîb-i bâğ-ı rüyidür
Kimi dil ol hâledür kim ola gerd-i mâhitâb

24 'Âkifâ bîgâ-yı şükr-i ḥây-ı ḥâmem der-'aḳab
İki mışra'la iki târîḥ idüp virdi cevâb

⁵⁸ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

25 Yandı ‘anber mecmer-i sīm içre dūdı ma‘kesi
Ka‘be-i hūsni siyeh-pūş eyledi hem müşkināb

42a

**Tārīh-i İntikāl-i Vālid-i Laṭifü'l-hıṣāl aleyhi raḥmetullāhi'l-meliki'l-
müte‘āl Sene 1112**

XI

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1 Füsüs ey gāfil efsūs āh ey mekkāre dünyā āh
‘Aceb bilmem kime bākī kalur āyā bu mātem-gāh

2 Ne bu serkeştelik girdāb-veş şu rabbe-i dehre
Şāh olmaz bu deryāda niheng murk ise cān-gāh⁵⁹

3 Olur seyli-i cevḡān-ı ḡadrile ḡāk-māl āḡir⁶⁰
Ne denli çarḡa ṡop-āsā degerse başın ey gümrah

4 Olur bir ḡāne menzil-geh gedā o şāha nāmı gör
İder rūbehile şīri cem‘ ecel-nāsda bir şeb-gāh

5 ‘Aceb yetmez mi bu ‘ibret cenāne eyledi rıḡlet
O ‘ankā-yı fazīlet-āşiyānından uçup nāḡāh

6 Sipīhr-i ‘ālem-i ‘ilm ü ‘amel īdi efendi kim
Ne görmüş mişlin iştmiş ne çeşm-i mihr u gūş-ı māh

42b

7 ‘Avārifden idüp taḡḡīḡ ṡurmazdı mevākıfda
Fütūḡātdan açardı eylese feth-i sūḡan geh gāh

8 Şeker ḡāy-ı mezāyā olsa bir cem‘-i mevālīde
Olurdu gerde-i mih-i ḡamūşı loḡma-i efvāh

9 Virilmişdi çü şehr Konya ol faḡrū'l-mevālīye
Giderdi cezbe-i taḡdīr olup maḡmilkeşi her gāh

10 Gidüp menzil-be-menzil eşīḡi şehre oldu çün dāḡil
Olup āḡir-i merāḡil var ‘adni kıldı menzil-gāh

⁵⁹ Mısrada vezin aksaklığı vardır.

⁶⁰ I. mısrada vezin aksaklığı vardır.

11 ‘Aceb ma‘mūra ‘alem idi iklim-i kemâl içre
Harâb oldu gelince eşigi şehre hayf kim nâgâh

12 Seg-bârâna kıldı ‘azm bir nigâh-ı firdevsi
Ne kayd-ı hayme vü maħmil ne şuğl-bâre vü nigâh

13 Vücüd-ı pâki üstünde degildir haymi nîlî reng
Felek-veş câme-i mâtem giyindi hayme vü hargâh

14 Muhaşşıl birdür şehvâr-ı baħr-i fazl idi el-ħaħ
İde müstağraħ-ı deryâyı rahmet Ėazreti Allâh

15 Ola hüddâmı gür ü âbı Kevser meskeni Firdevs
Ta‘âmı ni‘met-i cennet nazargâhı liķâ’ Allâh

43a

16 Gidüp vüs‘at-sarây-ı bâğ-ı Firdevse sa‘âdetle
Beni bu tengnâda koydı Ėasretle esîr-i çâh

17 Görüp bu girye-i cânsüzı bir kimse su‘âl itdi
Didi âyâ nedir bu âh-ı pey-der-pey geh ü bî-gâh

18 Didim feryâd-ı rikķat Ėizile târîħ idüp ‘Ākif
Gidüp Bayram Efendi kıldı şuyûn ‘ıdimi hey vâh

Târîħ-i Çeşme-i Hoş-güvâr de-Üsküdar

XII

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1 Cenâb-ı ümm-i Ėayrât ü saħâvet Vâlîde Sultân
Ki oldur bânü-yı dârü'l-celâl-i salţanat Ėâlâ

2 Kemend-i tavķ-ı Ėayrâtı hemanâ etdi gerden-bend
Urup ĖalĖâl-ı Ėubb-ı mâle püşt-i pâ-yı istignâ

3 Talebkâr-ı rızâ-yı Ėaħ olup sa‘y etdi bu Ėayra
Binâ etdi zemîn-i Üsküdar'a câmi‘-i Ėarrâ

4 İdüp sîr-âbî-i devlet-şengâne Ėayrile himmet⁶¹
Getürdi pişgâh-ı türbeye bir çeşme-i zîbâ

⁶¹ I. mısradâ vezin aksaklığı vardır.

43b

5 Zehrāb-1 şafā efzā-yı maḥrūrān-1 deşt-i dehr
Hoşā āb-1 şifā baḥşā-yı leb-i tefsīde dūnyā

6 Akıtdı çeşme-sārı ḥayrile etsün cezā Bārī
İçersin Kevseri nār-1 cehīmi eylesin itfā

7 Leb-i Kevserde lüle şanma engüşt eyledi bir leb
Ta'accüble bu ābın şafvetin seyrān idüp güyā

8 'Uzūbet-i lezzet ol ḥad kim hemān āb-1 ḥayāt eyler
Eger bir kaṭre ābı düşse baḥr-i zehre ger farzā

9 Ruṭūbet öyle kim pür ber-taraşşud devġa-i 'unnāb
Ġubār-1 zühd-i ḥuşke etseler bezr-i şerer ilķā

10 İçüp şır ü şeker ābın etdim lülesin teşbīh
Ki ney-şeker midir yā lüle-i pistān-1 ḥūr eyā

11 Tabaklar üzre gördi meyve taşvīri reng-ā-reng
Nola āb-1 dehān-1 lüle aķsa çeşme şār şār

12 Zülāl-āsā kalemde aķdı 'Ākif āb-1 tārīḫi
Gel iç kim selsebīlin ḥükmün idi Vālide icrā

44a

Lugaz-güne

XIII

Mefā'īlün / Mefā'īlün / Fe'ūlün

1 İderken şahın u ma'nāda tek ü tāz
Göründi çeşmime bir şahş-1 cānbāz

2 On ipde yetmiş ayāgile eyler
Ġazelhān başını pā pāy-1 ser

3 Dirāz idüp gehī yetmiş yedi pāy
Olur on ser ip üzre lu'bet-ārāy

4 On iki ipde seksen dōrt ayakla
İderiz demde geh yüz kerre tāķla

5 Beyāz dībā giyer sāde kışın hep
Takar elmās hançerler mürettep

6 Yazın ditrer turur mā'ī kubāda
Kavuşmaz pençesi hiçbir arada

7 Olur ki bir cüvān-ı nāzik āvāz
Uşul-i devr ü çenberde çalar sāz

8 Geh olur münhanī bir pīr-i giryan
Olup ra'şa ile dest pālī lerzān⁶²

9 Cefā-yı dehrile çekmekle rence
Çıkup 'adlā'ı olmuş boynı ince

44b

10 Döne geh kıble geh ğarb u şarka
Zemīne geh virür geh çarha arka

11 Gehī bir çengī olup rakşa başlar
Girup halk ortasında soñra nışler

12 Tutup bir dā'ireyle niçe neyler
Çalar hem döne döne kendi oynar

13 Tek olur çift olur bak ol nigāre
Döner turmaz muhaşşıl bir qarāre

14 Gider geh şeyh humus olup humāya
Girer bir gūnede anda ovaya

15 Döner başı idüp rakşa şitābı
Şaçar burnundan ağızından lu'ābı

16 Şurū' eyler hemān mekr ü hudā'a
Girer yāhū diyü vecd ü semā'a

17 Muhammed 'aşkına diyü ider cer
Mürāyī şeyh-i kāzibdür geh ağlar

18 Sar-ı halka kerāmetler o ekremi⁶³
Revān eyler şuyı bālāya toğrı

⁶² Metinde "dest ü pālī" şeklindedir.

45a

19 Bahār olsa gider gülzāra ṭurmaz
Yürür ṭurmaz ṭurur bir yerde oturmaz⁶⁴

20 Kenār-ı cüda eyler ‘ālem-i āb
İder bir cur‘ası gülzārı şād-āb

21 Güz eyyāmında eyler ‘aşk-bāzı
Ḥaḳīkī çıkar cümle mecāzı⁶⁵

22 Ṭuyulur ḥalka etdiği fezāhet
Gözi yāşına itmez kimse ragbet

23 Ṭuyarlar ḳomşılar anı gelürler
Alurlar ortaya ānı bulurlar

24 Bu başlar cān u dilden āh u zāre
İderler bunlar ānı pāre pāre

25 Kaçup bu da gehī ḳurtarmağa cān
Atar kendin şuya garḳ olur ol ān

45b

1سوال عاشقزاده عبدالله افندی در بیغجه غخور آنچه کاخوخورنده بود

کاهو آهو جردی در دکه باغست آنچه

جواب اینفقیر

خطّ نو رستهبه دندان گزد آن نازکمو

یکرد جواب

یار به چشم جادوزلف نگه کرده بر

آباد وشهر خرابافت طاعتشکه از ما سیهگفته شدکه چونبزارستاناو رسیدیم دیدیم در هنگام قفول با

مزارستان پامال شده بود

⁶³Mısrada vezin aksaklığı vardır.

⁶⁴Mısrada vezin aksaklığı vardır.

⁶⁵Mısrada vezin aksaklığı vardır.

XIV

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ûlün

1 مزارستان سراسر گلشنِ غم

نوای بلبلیش فریادِ ماتم

2 فتاده سروها چون سایه بر خاک

ببایش جویها از چشم نمناک

3 ز گلگون چهره خوبان گلِ او

ز زلف نو عروسان سنبلِ او

4 پریشانی بسر زینهنبلم هست

هزاران خار در پا زان گلم هست

5 نهان شد لاله رخساران ز باغش

بدل احباب را گلکرده داغش

46a

XV

Fâ'îlün / Fâ'îlün / Fâ'îlün / Fâ'ûl

1 بر آورنده چترِ چرخ برین

زمین از پابساط افکنِ زیر

2 نخستین گشاینده این نهان

آنوبه پس در نور دنده این

3 نبودی گر استونِ صونِ صمد

قبه بی عمد کجا ماندی این

47a⁶⁶

1 نوشته قیوبه دیوارِ هجره در تکیه یکی

⁶⁶ Beyitte vezin yoktur.

پسر از بالای آغا به سفر آمدن

2 آمریخویان خوشتاز لشکر کمپای

وی تیغ غم پای نو بران خوش آمدی

3 گرد آمده از برای تو یاران کابم مقام

خوش عسکر سلطان خوش آمدی سراز

47b

1 'Arz etmedigim yāre neyim yāre ƣaldı
Yāver-i devlete ƣılmaya ni'am ƣāre mi ƣaldı

2 Olmuş yine dil-i mu'tekif kūşe-i hicrān
Bilmem ki ānın hātırı dildāre mi ƣaldı

2.3.Günümüz Türkçesi

2.3.1.Kasideler

1b

Şanı Yüce Olan Padişahın Damadı ve Özellikle Ahir Zamanın Sonsuza Kadar Sürecek Olan Kaymakam Paşa Ahmet Han'ın Övgüsü

I

1. Yaratılış kılıcından kanlar akmaktayken kılıç özelliklerini göstermeye görünüşe göre niyet eder.
2. Öyle bir kılıç ki ona şu yaralayıcı sözleri söylemede dumanım gibi Zülfikar kılıcının keskinliğiyle ünlü olsun.
3. Öyle kılıç ki zafer ikliminin ülkesi, fetih ve zabtın memleketi onun kabzasına kiriftir.
4. Öyle beyaz ki parıltılı ışıkları parlayınca körleri hatta anadan doğma körleri de mavi gözlü eyler.
5. Öyle keskin ki en sağlam kalabalıkları yarararak keser, kayaları parçalayıp dağlara pir gibi vurursun.
6. Beyaz çelikte hamur topu gibi yarılnca onun bütün özlerini katılaştırdın.

2a

7. O keskin kılıç hak bilmeyeni düşman alınca seccade asla boş bir yer bırakmaz, her yana ulaşır.
8. Denizin dalgasının savaşı, devlet hazinesinin ejderidir. Gül yanaklıının havasının zaferi sihir yaptıran denizdir.
9. Yöredeki sevgilinin kaşları zaman yıldızının savaşıdır. Bütün gül yüzlülerin sümbülü gül bahçesinin susamıyla birdir.

10. Zaferin semtine giden yol inananların nurudur, cehennem ülkesinin rehberi kâfirlerin şimşegidir.

11. Ona anlatılanlar eksik bırakıldığında düşmanlık ortaya çıkar. Devrin içinde devlet bağının iyiliğine helal getiren O'dur.

12. Feleğin en üst katından yıldırım gibi görünen O'dur. Kötü niyetli düşmanların şeytanlığı onunla uzaklaşır.

13. O öyle bir çelik gibi dildir ki en zalim düşmana gazel söyler. Gazelin matlası aydınlık ve hoş maktasıyla kölenin iç dünyasını anlatır.

14. Onun ateşten korunun inkârını seyret sanki iki gözünle sert yıldırımını görmüş olursun.

15. Cevher sanma görünen kaza kılıcının inancıdır, metnin levhasına bir savaş şiirini açıklayarak yazandır.

2b

16. Şimşek toplayan bütün adlarından yazayım çünkü onun birçok adı belli iyiliklerinin iki katıdır.

17. Şimşegın keskinliğin parıltısı, büyük yıkıcılığı ile kılıcın keskinliği ve beyazı her yeri ele geçirmiştir.

18. Her denize onun bu timsah gibi kılıcı aşına olmadı çünkü düşmanın başını, suyunu, kanını ve habbelerini ister.

19. Bu şaşılacak şeydir ki sipahiler eğer savaş meydanında düşmanları teşhir etmiş olsalar onları rezil ettiği gibi verdikleri zayıttaki azlıkla herkesi şaşırtır.

20. Her ne zaman kınından sıyrılmasına bir sebep olsa bu düşmanlarının korkuyla kırılmış gönlü sıkıntı içinde olur.

21. Fitne kaynağı iken yine temiz yüzünün suyuyla artık kavgadan tunç memleketleri temizler.

22. Su gibi yüzünü kırmızı etmiş eden temiz vücudunla onun şiddetinin yaydığı ateş yeter.

23. Kendi ırmak cevherini dalgalandırdı, bereketlendirdi. Ülkenin ortasını kirli sözlerden temizledi.

24. Gerçi onun içki âlemi ama ırmak kenarında olmaz ama inkâr edenler meğer cam kadehi itibarsızlaştırırlar.

3a

25. Hayat pınarı şehit olanın canını daima bağışlar, doğrusu ise kınından akan kanlar vardır.

26. Çok cevherli güler yüzlü gençtir. Hak uğruna din savaşı verip gümüş gibi kollarını sıvadı.

27. Ne bir parça tutar ne öldürmeyen başlık arar, kabahatlidir. Savaşta kınından ve zırhından soyunur, yığittir.

28. Üçünün cenginde muhaliften çalmaya kalksa Anter'in gecesinde savaşı içinde her yana korku ve tehlike düşer.

29. İslam milletini gözeten İslam'ın yaydığı sahadır çünkü zafer kuşu ancak o yerlerde yükselir.

30. O kılıç oku kınından kalabalıkta çıkmasa memleket çakal gibi düşman sesiyle dolar.

31. Her an su yolundan düşman kanı akmasa, ülkenin bahçesi taze şarapla dolar.

32. Devrin yaptığı musibetler ve kötülükler onun yağmurları ve suya kanmış tazeliği ile dünyada dolaşır.

33. Rüzgârı düşmanı yok eden su yılanı, bulutu askerden toz bulutu, şimşegi top sesi, kılıcı yağmur gibi.

3b

34. Düşmana hemen doğrudan doğruya cevabını verir. Elif olup kurtulsa değişmez, o elçidir.

35. O asabi yaratılışlı Şeyh padişahın gelince savaş şiirlerini toplayıp yorumlamaya başladı.

36. Nazlı tuti kuşu öter sureyi fethetmesinden belli ki karganın aynasından bülbül gibi okuduğunu gördüm.

37. Makamında Kur'an cümlelerini aktarıp keserek o Yamani lakaplı Şeyh Nezir geldi.

38. İlahi istekle gönülden bağlandığından yüzünün kenarı ve ortası nurla doldu. Horasan erleri toplandı, yardımcıları geldi.

39. O hükmeden Hintli şimdi dünyanın bir parçasının resmini kral için yapmaya Moskova'ya niyet eder.

40. Cihanı tutan meleğin kapısını tutan Acemi onu kuludur, İsfahan'dan yeni geldi.

41. O sultan Ahmet ki yani kılıcını kınından sıyrılan koruyucu, diğer yıldızlar gibi kılıcını göğe astı.

4a

42. O, sultanları bağlayan eşsiz bir kemerdir ki bu dört yönde onun benzerini görmedi.

43. Suçlu olan ay talihin ışığında onun pervanesi olur. Nurlandıran güneş, güneşler içinde büyürken bir parçası diğerine geçer.

44. Felek ay ve güneşin buhurundan tutup kudretli yayını bırakırken ufukların eteğini dahi bu ıtır kokusuyla yaratır.

45. İlim, yazı yazma, atıcılıktaki hüneri ve tüfek kullanması bütün beceriler içinde o şahın bir benzeri yok.

46. Hem ilimde hem binicilikte (yiğitlikte) dünyada bayraktır. Askeri çok olmasına ve derin denizlere karşı tedbirlidir.

47. Rüstem gibi atıcı olmaya meyilli ki parmağıyla yayı tutup nişanlayıp atsa hedefine ulaştırır.

48. Birbirine geçerek bütün oklar bütünleşip dolar, kalbin hedefine köle gibi ulaşır.

49. Yay okları menziline isabetle yollamış olsa sanki gökyüzünün katmanlarını geçip gökyüzü yaratıklarının mevkisine ulaşır.

50. Oklar atıldığı zaman ışık huzmesi gibi bir araya gelir ve havanın gökyüzünün yuvarlaklığını hamur gibi yumuşatır.

4b

51. Hint geyiğin dizini derken gözünü vurur eğer tüfeğinde hata olursa da buna değerdir.

52. Parmağında altın tutan kadına kıvılcım oku ve ebem kuşağının yayıyla birlikte yeni ay hayran olsa ona yakışır.

53. Dört ayaklı hayvanların üzerine bir ilan yazdı meğer bilgin bununla ejder kılıcını kastetti.

54. Hep keskinliğini arttıran başka bir keskinliği daha vardır, bu kılıcın gösterişinden bütün kafiri esir eder.

55. Ona uygun olanı görerek hemen zafer eyledi. Elbisesini açmak için boynuna kılıç, makasına onay verdi.

56. O başarılı padişahın zaferlerinin izleri çoktur, güçlü hükümdarın şerefli göğsü ona hep hazırdır.

57. Sen vezirlerin seçilmişisi, her şeyin en iyi bileni, ulemaların alçak gönüllüsü, âlimlerin en faziletlisisin.

58. Ali Paşa ki şahların şahı damatların başı onu kendine benzer ve eş gören kendini akıllı sanır.

5a

59. Kapısında kapıya bakmakla vazifeli olan övünür. Müjde getiren ve gülen şöhretini talihli ve mutlu kılar.

60. Uzun zamandan beri ayna kendisine hizmetmesine rağmen gökyüzündeki güneşi bile gözüne yakın görmedi.

61. Aydınlık gecenin değerini bilen şüphesizi ve şüpheliyi görür. Yüzünün temizliğini siyah samur içinde de görür.

62. Devran feleğin atına sırmalı bir kumaş örttü, at bakıcısını çevirerek ret ve hareket dizginiyle onu çekti.

63. Dünyada ilim aydınlanmış akıl gibi nurlu değil, aydınlatan güneş senin temiz yüzüne benzerse ne olur?

64. Himmete muhtaç olan değersiz kişiler karıncaların zevki gibi dedikodu ateşinin fikir tomurcukları karşısında söner.

65. Senin yazan bakışın şimdi gizli hazinelerin içinden çıkıp akıl küpünden geçerken Eflatun gibi bilgelik eder.

66. Dünya topuzu gibi bakışlarını çekerken geride mahveden bakışın kalır. Kıymetli ve canlı bakışın cisimleşmiş ruhları birleştirir.

67. Kendi ahlakının özünü bollukla dolu hazine ederek bütün çeşitli olgunluklarının bir parçasını herkese verdi.

5b

68. Yüzüne güzelliği, ağzına azameti, eline kılıcı ve kalemi, huyuna tedbiri yasakladı.

69. Kahrı bela ateşiyile tesir etse orada girdap olur oysa o yaseminlerin içindeki kuş yuvasıdır.

70. Senin cömertliğin sağ suyun teshiri gibi ateşe gidince balıklar kalbin ışığının cilvesi gibi kıvılcımlar saçar.

71. Yarattığın kokundan alıp koklayarak ceylan kokulu oldu, sevgilinin saçı miske kıskançlığından kanı dahi misk gibi güzel koktu.

72. Kulun ibadet etmesi, gümüş ile altındaki çivi gibidir. Ay ve güneşin ışık vermesi feleğin suçu değildir.

73. Ey tuti gönül! Gazelini söyleyerek değerlendirirken sen ses ol ki senin özelliklerini övmek mümkün değildir, bu sihirli sözdür.

74. Senin başıboş gamzen ve saçların aşıkâr olunca âşığın kimini öldürdü kimini sihirle vezir etti.

75. Dudağınla olan barışımızı gamzen bozdu. Cenova cennet üstünde de olsa ona layık ve uygundur.

6a

76. Yüzünün üzerindeki o misk kokulu saçın ayağına düşünce sanki İslam ülkesi büyük bir sevince boğuldu.

77. Kaşların iki tarafa iki kılıç koydu, âşıklarla sözünü bozup yabancılarla bir oldu.

78. Tatar gamzenle can yurdunun hali haraptır, işvelerinden gönlüm ve sabrım esirdir.

79. Yanağın bahçesindeki kaşları büklüm zannetme, arkadan gelen uzun saçların yavuzla çekişir.

80. Ey cömert denizin yıldızı iyiliksever vezir! Senin yanında bulunanlar ve kalabalığa sahip olanlar senin gibi hünkâra vezir olur.

81. Mimarı şimdi çalışarak sensiz yapacak, yıkılmış şehri âlimler düzeltecek.

82. Bu kölelerin zorla sesini kestiğini zannetme belki hararetle geçinir ama o ilim limanına elçidir.

83. Şiirimin altın gibi kazancı, övgüyle dinlenerek bütün âlimler için methim şöhret bulmaktadır.

6b

84. Heyet, hendese, hadis ve tefsir yolunda mantık, edebiyat, kalem ve hikmeti harcama.

85. Herkesten ayrı yalnız kalarak bütün sözleri gördüm, okudum. Belki onun çoğunu da yazdım.

86. Dünya vatanından emeğimin kanadını açıp keklığın yuvadan uçuşması gibi uçtum.

87. Bu şehirde inci gibi yüzümle çaresiz kaldım ki merhametli vezir yüzümün tozuna bakmazsa kimse bakmaz.

88. Bu inleyen Âkif eşğine ağlayarak geldi, gurbet hazinesinde kaldığından tutkun, hasta ve sıkıntılıdır.

89. Acem'in inleyen şiirini divanıyla hazrete arz ettim, garipçesine ona sunma gereği duydum.

90. O feryat eden ki sevgi gözyaşları döker. Hatır sefasıyla dolu kadehi sevinç ve mutluluk içindedir.

91. Şerefini kazanmak için temiz hizmet etmeyi isteyen eşğinde olan ben itibarsız bir kulum.

92. Âkif'in duası güzel kokular saçan od ağacı gibidir ama senin haremine kurban olsun.

7a

93. Mars'a benzeyen bu savaş meydanının içinde bu esir felek ta ki senin kılıcını oynatan yıldız eylesin.

94. Küfrü ve eziyeti kabre kadar çeken kılıcının ışığıdır ki onu iman ışığı gibi nurlandıran güneşin özüdür.

95. Kaş gibi sözleriyle aşikâr rakipleri toplar, kılıcı bağladığı gibi düşmanı hapiste tutar.

96. Düşmanın aşağılık ve döşeğin uzun olsa da sana yakışır. Devletin başında olman sana daima müjdelendir.

97. Kimi sevgiliyi kimi şarap kadehinin özelliğini anar. Herkes sevdiğini tahtın başında bir şiirle över.

98. Ben de o övülmüş resulün sadık âşığıyım, din kurallarıyla ve sözleriyle süsleyerek onu överim.

99. Şimdi şenlik veren gönül âşıklarıdır, saflıkla ve sazla gönlün kulaklarını neşelendirir.

7b

100. Sana bağlı olanların gemisinde şeriata bağlı askerler göğün saygına kadar asla değişmezler.

101. Yoldan çıkmış bütün insanlara dinde doğru yolu gösterir. Sıcak günde bunun için kılavuzluk eden O'dur, selam olsun.

102. Ben nice menkıbeleri okuyan olayım ki o dine şerefle hizmet ederken padişaha yakışacak temizlikte iş yapmak nasip olsun.

103. Müezzin dudağıyla hitap etmek için sesini yükseltir, daima özelliklerini kıyamete değin haber verir.

104. Cin, cinnet ve bir parça cehennem mükâfattır. Alçaklıkla yıkımını takip ederken Tanrı'nın yardımını ona iyilik eder.

105. Dünya yurdunu inşa etmeye sebep O'dur. Bir an olmasa haberleri elden tahrip eder.

106. Bela kazasında rıza dağıtan O'dur. Sıcaktan inleyerek nehirleri, otları uzatmayı bahşeden O'dur.

107. Ey felek, çiçek gibi yıldızlar arasında patlayan O'dur ve hem suda başka mezzalar üzerinde bereket veren de O'dur.

108. Hak yolunda yürüyüp çaba gösterenin kılavuzu, yolda olanın aklındaki O'dur. Onun aklı yetse sapkınlığının üstünde garip kalır.

8a

109. Kurtuluşu dağıtan mücevher hazinesi kara eteğidir, onu bulamayan yanar, hüznü ve sefil kalır.

110. Sıcak günde günahları bağışlayan bir yer varsa ki onun gamını bul ama önce sana onu anlatayım.

111. Feleğin yoluna girenler, meleğin ahlakını yol edinenler sevgilinin payına dahi erişir.

112. Bütün yaratılanların sebebi olan, doğru yola yönlendiren övülen resul Hazret Ahmet Muhtar ve Habib'tir.

113. Toplumdaki yiyiciler her zaman suç işler, inkâr yolunu ve bilmezliği seçerek hak yolundan dönerler.

114. Ordunun kalbi âşığın saçının yaratılış lülesine bağlanmış olup can ve gönül ile bu yolu koruyup gözetir.

115. Dünyayı fetheden şah isyan etti çünkü onu cesur Arap baştan ayağa güçlendirdi.

116. Genç okçunun yanında yayı çekti, emrine boyun eğerek dul kadınların hepsi ona itaat etti.

117. Cansız varlıklara ve ona tutulmuşlara aşkı bulaştı, ayrılık derdini kendine konu etti. Huneyn'in devesini istemedi.

8b

118. Boynu yay edip şarap küpünün öldürücülüğüyle korkuttuğu için boyun eğdi, hizmet etti ve kılıcını bağladı.

119. Devlet kuşu kanat açıp hizmet okuyla doğrulup geldi. Kulluğunu yaptı, ona rast gelerek ardına düştü.

120. Yokluk evine ortak koşanlar ateş ocağının külüyle doludur. Hatırlamaya niyet edenler cihat ateşini deler.

121. Hüda dört halifeyle onu güçlendirdi, dört azametli bir fidanı ululayıp Allah'a bağladı.

122. O dört halife sabit din kurallarının üzerinde tüm soruları kabul eden Allah'ın aracılığıyla İslam'ın çatısını yükseltti.

123. Resul aşkıyla şimdi kılıç çekti, ellerini şahadet kanıyla bir edip hepsini kınaladı.

124. O izzetli peygamber hızlı atına binerse bütün düşmanı kendisine boyun eğdirir.

125. Eğer niyetin saf çimenliği gezmekse gönüller din uğruna savaş yolculuğunu inkâr ederlerdi.

126. Baştan sona bir kere hacca gitmeyi düzenlese bu savaş meydanı ne neşeli gül bahçesidir derlerdi.

9a

127. Çimenliği kılıç ve balta, susamı hançer şeklindedir. Gülleri suç serptiğinden fidan gibi düz mızrağı yalancıdır.

128. Gül bahçesindeki lalenin eli kınaya bulandığı için gül yerindeki tomurcuk cihada sahip olanların yarasıdır.

129. O yasemin laleye bir garip zehir sardığı için bak, gazaya gidenlerin kuvveti mızrağa sürülmüştür.

130. Aslan huylu sahabiler, saf mızrak ile birbirinden ayrılmayan küffar ordusunun üstüne peygamberin emrini yerine getirdiler.

131. Ateş kılıcının suyunu çekmesini inkâr edenler bu tarihten sonra toprağın havaya uçtuğunu gördü.

132. Öfke yuvasının ili düşmanın gül bahçesi oldu. Güzel sesli bülbülün yerini karga aldı.

133. İslam gemisi bu sahile çıkınca inanmayanlar suda boğuldu çünkü zafer rüzgârı, başarı ve fetihle heybetlendi.

134. Kılıcının suyuyla şeriata bağlandığından suya kandı, şaşılacak derecede bezenerek olgunluğunun üzerindeki bağı buldu.

135. Dört büyük imama, Allah onlara rahmet eylesin. Gül bahçesine Allah onları bahçıvan etti.

9b

136. Gönlün kaynağından çıkan hükümler, şariatın gül bahçesini Allah'ın hükmüyle güllerle süsledi.

137. Elde çiçeğin motifi yaraya ilaç olsa da kökleri suludur, her biri güç olan yaraya doktordur.

138. Nice olgunluğu oluşturan din yurdunun arkasından gelerek onu bütün ayrıntılarıyla açıkladılar.

139. Siyah kitap, kitabın açıklaması, ona uygun defter yer yer lale ve menekşeyle süslendi.

140. Sözlerin marifetlerini ve ilaçları toplayıp bu kitapları biriktirerek birleştirdiler.

141. Şifayı bağışlayan doktorlar cevabı bulana kadar korkunç hastalıkları ve rahatsızlıkları bilmez olsunlar.

142. Hem doğruları araştırıp kelimeleri ip gibi dizip çektiler hem inci gibi hükümler vererek başka bir halde düzenlediler.

143. Düşten uyanıp hoşluğa bağlanmayı bulsun, âşıkların gözünde bir türlü daha süslensin.

144. İctihat ile kimisi eskilerin düşüncesini boşlayıp yanıldı kimisi isabetli kararlar verdi.

10a

145. Yüksek dağlar gibi ulu bilginler hareket eder ama doğru sözün ve işin hep uygununu buldular.

146. Sahip olanların sözü öyle yakındır ki bütünüyle anlamı ve üstünlüğü onlar yüz kere seçtiler.

147. Seçkin sözleriyle önceden gelenler fetva vererek ve yazılı işleri yayarak hararetle düzelttiler.

148. Yolda olmak isteyen çabası ona kurtuluş olsun, bu iyi yol görüldüğü için yüz kere ona şükür olsun.

149. Mükâfatı satın alan onun gibi kitabın sayfalarına döndüğünden kılıcı ona süt tohumu yumuşak olur.

150. Şah ile birlikte fakire yakışircasına tartılır, adalet limanını kazandığından onun ölçüsü tuhaftır.

151. Dini gecede dünyanın dört tarafını bırakıp sevgili Tanrı her şeyin kıymetini bildirdi.

152. Dünya ülkesi dinin isteği ile şeref bulsa ne olur ki o isteğe ulaşsa Lebib'in elindeki kalem onun ölçüsü oldu.

153. O cihanın faziletlisi, baş göstereni, meşhuru ve tanınmış edebiyatçısıdır.

10b

154. Dinin sahibi güçlkle sığınılacak yeri soruşturacaklarla doludur. Zamanın şeyhülislamı faziletli, akıllı ve hükümlerinde kesindir.

155. Öyle olgun ki Eflatun dahi gelse bin sene bu bilim mektebinde eğitim görürdü.

156. Ateşperest tapınağının ateşinde görüneni ateşin sıcaklığı sanma, temkinli hiddetli yaratılışı Ebu Leheb'in kıskançlığından yanar.

157. Dünyada o mertebeye yükselmiştir ki Bakıl, Ayas ve Fesed ancak onunla kıyas edilir.

158. Cömertliğiyle vakar terazisinin inci saçanı olsa ateşin yayılması gibi her tarafa yayılır.

159. Yön gösteren her ne kadar en öndeysede onun arkasında olur. Dört cephede de kaşını çatar, yüzünü ekşitir.

160. Dünyanın sırrını halkta görüp emirlerini geçerli kıldığında sıcaklığıyla Matip kabul edilir.

161. Onun ihsanına anlam vererek istediği aya ulaştı dediler, yas tutması nasipmiş diyerek acı çektirdiler.

11a

162. O kim sonsuz gücüne inanmazsa yok olur, onu şehrin kalbinden bir kez daha yıkar.

163. Ey yaratılışımı iyilik ve cömertlikle yazan! Faziletli bir kadir bilenim, ben baştan ayağa süslenmişim.

164. Feleğin ruh hokkasına yıldızlar kanat açınca Utarit gibi izlerini arzıyla düzenler.

165. Senin korkunun zaafıyla kötülük yapan düşman mürekkebinin suyuna banarak teskin olur.

166. Elimdeki yazı senin dokunmanla başladığından ona mutluluğun kan tutan yıldızıdır.

167. Ey felek! Yaptığın yolculukla güneşin kıymetini bilsen ellerin kınalanır ve rütbe tutar.

168. Sevgili ve düşman, övgünün sahasında uçmak doğanın atı ve sizin atınızla uçmaya benzer.

169. Övgü meydanında fazla toz kaldıran hüner askerlerini çok korkutur.

11b

170. Hiddetli huyumu görünce hemen üzerlik tohumu yüzlerce figanla ateşin eteğine sığındı.

171. O gözü tok kamış kalemi elinde tef gibi çalarak hüner sahibi olan hocaya garip bir hüner gösterebilirsin.

172. Bir hoş gazel o zembere saziyle işiten kulakları çok şenlendirirsin.

173. İki yerde de güzel konuşanın sarığını süsle onu baş mecmuaya bezerek şehrin bekçisi yap.

174. Ey cilveli, bu işvelerin beni aldatır mı? Tende baş, başta akıl, göğüste can ve canda sabır kalır.

175. Gül yüzlü sevgili ona gizlice gülmezse, dikenli huyunu gösterse de eteği tutmazdı.

176. Ey dilber! Sen çeneni yorma. Ağızlara düşmüş kötü kadın hiç dillerde dolaşan güzel kadına benzemez.

177. Çok iyi şerh eden ve Hintli ağzına benzeyen ağzı gör neymiş, ağaçta iki tarih iki ağaç ve bir kötü kadın yazılmıştır.

12a

178. Ey vefatı huy edinen! Sen dahi halime acımamışsın, rakip gam hazinesinde iniltimi işitip yardım etti.

179. Ey saki! Bade getir, zahidin kuru yardımını gitti. Şimdi zihnimizi düzenleme vaktidir.

180. Ayrılık akşamındaki halimi bir tahmin et ki o hiç kulağına küpe etmez, yine de sabahı hayırlı olsun.

181. O âlim topluluğunun baş oyununda bilgin sensin ki bu cihanda kimse sana yakın değildir, rütben dahi yoktur.

182. Annemle babam gitti, bu dünyada kederleri kaldı. Bu yetimi bırakma, sen de ihsan eyle ki o bu dünya içinde gariptir.

183. Gençlik vaktimi ve ihtiyarlık günlerimi bilmem çünkü yaşlılık boynumu gam yüküyle doldurdu.

184. Ey Âkif! Meclisin sonunda sen de yakıcı dilinin ateşiyle duaya başla, zihnimiz hoş olsun.

185. Cihan evrakları, şeriatın altın kalemiyle süslensin ki herkesin gözü korksun.

12b

186. Yolu korku ve tehlike bilmeyen kaderle dolsun ta ki yoldan çıkmışa şeriat yolunda değnek olsun.

187. Ey olgunluğun ışığı! Seni keder yolundan korusun. Soruları süsleyen cömertliğin nuru dünyayı bereketlendirsin.

188. Ey gül bahçesinin bülbülü! Sen dünyada her zaman açılan bir gülsün. Keder görme, hep mutlulukların birbirini takip etsin.

13a

II

Mehmet Paşa Menkıbesinden Alınmış Kalenin Özelliklerini Anlatması

1. Allah devam ettirsin ki felekte ne güzel yapılmış bir kaledir. Allah için İslam'ın sağlam dayanağıdır.
2. İslam kapısına o yuvarlak bir kilit oldu, ressam onun sırrıyla bağlayıp sağlam bir isim verdi.
3. Sabit olan gökyüzü akan yıldızı uzattığından bütün düşmanlar semtinde dahi ilerlemezdi.
4. Yokluk meydanından düze çıkmak için alçak huyluyu da hayırlı düşmanı da denizde öldürür.
5. Tabyalar top atan ve yay kullanan topluluktan oluşmuştur. Onların hedefleriyle düşmanın kendisidir.
6. Barutla saçmanın dumanıyla buluta bile tunç serper, harmanı süren inanmayan alçakları toplar.
7. Eğer karanlık bakışların hedefi saç olsa ve kement gibi hedefine ulaşmaya kalkınsa ne hayalde ne de düşte o kalemin kulesine ulaşamaz.
8. Samanyolu çekse de ona hükümleri bir kumaştır, topun sesi feleğin duvarını yararsa korkulur.

13b

9. Dünya kubbesinin aksi gök gürlemesinin sitemidir. Bütün kulaklar Allah birdir sesiyle dolar.
10. Bundan sonra kızıl elmayı da tertemiz dişler, böylece İslam'ın ağzı sınır bulur.

11. Allah tektir, onun sesi din bahçesinin bülbülüdür. İslam'ın sınırları olsa da bu güler yüzle açılır.

12. O ulu sultan seçilmiş cevher kaynağıdır ki kaleyi büyük bir çabayla inşa etti.

13. Yani Ahmet Hüsrev Han o güler yüzlü padişah, Cem gibi değerlidir. Şah Dara onun hizmetçisi, kölesi ve akıl verenidir.

14. Allah'a şükürler olsun ki o şaha kudret ve kuvvet vererek cömertliğin eksiksiz yardımıyla hisse yaptı.

15. O haysiyetli sultan ki şüphesiz doğruluk sözüyle, bereket ve hayrıyla nihayet yüz kez şükür buldu.

16. Burcu yüksek, bedeni canlı, yapısı sağlamdı. Yeri ve suyu hoş, nimeti çok, her şeyi tamdı.

17. Onun burç metnini işiten alçak topluluk korkuyla titreyerek ansızın sarsıldı.

14a

18. İslam topluluğunun sağlam sığınağı ne güzel oldu, din yurdu kuvvet buldu ve şaşılacak derecedeki gücünü tamamladı.

19. O güvenli yer, şimdi eşsiz bir kutsal yer oldu. Bir zaman geçtikten sonra aslan dokunuşuyla yeşillendirdi.

20. İnanmayanların zamanı niçin helal oldu ona dersin, Kâbe'de kuduz köpeklerin dökülmesi ve öldürülmesi haram olsun diyedir.

21. Düşman yerine ruh yolunda kanlı irin aktı ve tıpkı çarşaf gibi toplanıp Boğaz'da kaldı.

22. Bütün toplar sesle doludur, kutlu tutulmuştur. Uğursuz düşmanın onun semtine girmeyi dahi bilmez.

23. En zalimler güvenilir olsa ne olur ona bu tılsımlıdır, vezirlerin günlerdir övdüğü onun kılıcının şekildir.

24. Zihin denizinde sözlerin anlamı sadıktır. Öğüt verenler bahçesinin bülbülü, gül bahçesinin gülünün isteğidir.

25. Zamanın gücünü elinin içine alan İran elçisi ve putların amiridir. İslam'ın hazinesinin sınırlarını şimdi koruyandır.

14b

26. Eflak Mehmet Paşa'nın pazısının tılsımudur, Resne onun rütbesinin siyah kemendi değildir.

27. O cihan işlerinin tedbiri, her şeyi bilenlerin arifi, rıfat sahibi bir düzen habercisidir.

28. Düşünüp doğruyu söyleme kuvveti, yüreğe ve kefiline bağlıdır. İyiliği ve kahrı, gazabı ve yumuşaklığı ona yontulmamış kılıçtır.

29. Ezici güçteki ateşin davası şimşeğe benzer, etrafına onun gibi hak dağıtan asıl şöhretidir.

30. Kahrı dağlara nasıl bela ateşini gönderiyorsa sert taşlar da onu pamuğa dönüştürür.

31. Gayret bahçesi iyilikle gelse de sevinçleri bitirir, zehirli rüzgâr yasta olsa da meram yayı etrafa gül kokusu dağıtır.

32. Eğer kolunun gücüyle girişirse emek verir, Elvendi hemen taş atmaya yönelmek ister.

33. Hicaz ve Şam'a gayret rüzgârı esince Sebir, Lükkam eline sabah rüzgârı gibi heveslenir.

15a

34. Hangi vezirde o vezirlerin nişanı ve o işve var, böyle ağırbaşlılık o kurulu düzen kimde var?

35. Senin tarafına sanma ki güneş ışığı doğmaktadır, herkese gündüz gözüyle baktığında renkten renge girer.

36. Neşe veren niyetiyle sonundaki fikri ne güzeldir, gayret kuşu kanadıyla yüksek fikirleri taşır.

37. Kılıçların keskin uçları kalem uçlarına benzer, cisimler ve görüntüler sazdan yapılmış kalemin kılıcıyla çizilir.

38. Güzel huyu, terbiyesi, iyiliği, cömertliği nitelendirilmiştir. Doğruluk, adalet ve iyilik hep onda toplanmıştır.

39. Bütün vaktini tefsir ve hizmete harcıyıp dürüst kalbiyle Allah'ın ilminin rızasını kazanmıştır.

40. Bağış ve gayret, iyilikle cömertlikle olur ki güzel konuşmasıyla hep zaferlerden söz eder.

41. Gül meclisinde utancın rengi de dilsiz kalır çünkü her yüksekten geçen bülbül çimenlikte düzenlenir.

42. Her sabah duayla kalkar ve gününü öyle bitirir, ne olduğu bilinmez. Osmanlı hakanı mıdır yoksa paşa mıdır?

15b

43. O güzel konuşan sedef gibi olan ağızını açsa konuşan herkesin ağızı bağlanır.

44. İşaretleri anlatırken çeşitli yakınlıklar kursa da Kıss ve Ayas yüz farklı suretle onu cevap veremeyecek hale getirir.

45. Hükümleri dağıtırken o an kulağının vaziyeti belli olsun ki İbn-i Zehri anlatırken iyiliği de yerleştiresin.

46. Endamı ulu, elbisesi yumuşak olursa terazinin ölçüsünde hakkın hoş bağlılığı eğri olur.

47. Micmerde kıskançlık ateşiyle yanıp tüterse işlenmemiş amber de ahlakını ışıkla yayar.

48. Onu padişah yeni hisara koruyucu kıldı, gözetsin diye güven duyarak eline teslim etti.

49. O yeni sağlam yer dünya kalesine döndü. Temiz huyuna mutluluk da eklenince kendine makam buldu.

50. Kendisi Güneş ve Kutup Yıldızı, kalemi Utarit, bahtı Müşteri, askeri Yıldız, kılıcı ile Behram'dır.

51. O ata iyi binen çok eserek onu sağlam kalenin ortasında bıraktı, yazanlarının ayaklarının suyuyla çölün özelliklerini taşıdı.

16a

52. O herkese nurlu bir cami yaptı ki İslam toplumu sabah ve akşam ona ibadet eder.

53. Onun gibi güvercin ve gökteki melekleri de getirsen gider, sevginin ve bereketin yerinde Allah'a kendini adar.

54. Melekler eğer onun mumuna hizmet etmeye kalksalar yanaklarını mum yapıp saçını fitil yaparlardı.

55. Mihrabın her iki tarafında karanlıkları ortadan kaldırıp o zinciri sonsuza kadar iki kandille durur.

56. Sevgilinin güzel kaşları söyleyenlerle bir oldu, kendinden geçercesine besleyerek gece gibi karanlık saçına renk verdi.

57. Bir güzel tabyaya inşa etti. Ne kadar güzel söz söylesem de özelliklerini anlatamam.

58. Geniş ordu tabyası fakirlikten tek parçadır, tabyasını hareket ettirmez.

59. Sahası, düzgün yüzü gibi geniş ve aydınlıktır. Alnının zindanı, cimri insanlar gibi dar ve karanlıktır.

60. Gllelerin her biri tabyasının takası gibidir ve düşmana kuşa tuzak kurar gibi tuzak kurdu.

16b

61. Bu feleğin kalesini temsil edip döndürdü, yayılmacılığıyla onun gibi kusurunu tamamladı.

62. O sağlam yapıya gümüş gibi sular getirdi, yoluna ateş gibi altın keseler harcadı.

63. Himmetin ateşiyle cıvayı terbiye ederek çalıştı, şaşılacak derecede ham gümüşü kalemin parçasında eritti.

64. Hazmı kolay olmayan su gibi saf ve faydalı sözleri söyleyen oysa faydalı zehir ise düşmanların öcünü alır.

65. Sağlığın suretinde yemeğinin lezzetini gören ne hoş sözleri ve şekerleri bırakmış.

66. Askerlerin teshirli kalbinin hakkıyla izin alıp bütün insanların o vlmşlğn ve çabayı kesti.

67. Yerleşerek bir ulu şehri içeriye aldı, taş hendekle dışarıdakilere emir verdi.

68. İskender Yecuc'a karşı demirden duvar yaptı. Deccal, onu mermerle kapladı ve çekti.

69. Biraz cilve etse bile onun vafına uygun değildir, bu bir tegazzül bahçesinde gazel söylemekten başka bir şey değildir.

17a

70. Ey ince uzun boylu dilber! Senin kaşın gibi bende bir iki gazelle senin bağlılığını ve asilliliğini anlatayım.

71. Bu beden senin eziyetinin taşıyla gerçi harap oldu ama yeni yapılan kale vefa süslemesiyle tamamlandı.

72. İnanmayanlar gece vakti ruh kalesinin sınırını bastı, sabaha kadar onu kılıçla öldürdü.

73. Ey sevgili! Güzelliğin sınırında senin hattının askerleri sürekli olarak orada durdukça fitne sağlam kalır mı?

74. Kılıç gibi kirpiklerin bir gece baskınıyla dağıttı, sabredenler, duranlar ve seçilenler hep esir oldu.

75. Gerçi Kırım gamzesi Kefe kılıcını ele aldı ama Bahçesaray meyvesi dahi düzenledi.

76. Gençliğin ateşi barut olsa da sağlam bedeninde gönül paslı olmaz, pas hiç gönüle yerleşir mi?

77. Nazlı gönül şarabın sarhoşluğundan gamzeyeyle doldu. Tatar yurdudur, bu elbette sürekli içirir.

17b.

78. Çimenliğe gelmeye kim niyet ediyor bakalım ve asillik gösterelim. Bu eski baharın çimenliği senin ağzından dökülen sözlerdir.

79. Bahçesaray'a meclis kurup her dilenci sultan gibi kalksa toplanıp Cem gibi eline kadeh alıp eğlenir.

80. Peygamber gibi ay ve sağlam bedeninin anahtarı işte O'dur. Yardım et padişahım, bu zulmün sonu yok mudur?

81. Âkif gönlü sabah rüzgârına esir oldu, rüzgâr saçlarında kaldı. Nazlı esiri serbest bırak, söyle göndersin.

82. Ey sadakatle ve gönül saflığıyla dolu feleğin veziri! Sadakatli, metanetli, anlayış sahibi olan!

83. Bütün gece boyunca bir kaside söyleyerek şiirime böylece bir doğruluk getirdim.

84. Ten kafesinde can kuşu sürekli durduğundandır ki senin şiirinin dimağı duan ile tatlandırılmış.

85. Doğruluğunu şiirimde söylemem şahit olur, bir kaside söylemişken gece tamamlandı.

18a

86. Doğrusu arzunun coşkusuyla şiir söyledim, böyle bir şiir yazarak kıskançlık yaptıracak kadar bir şöhret edindim.

87. Göz çukuruna kuşun yuvası olgunluk ve hünerlilik verdiği için kalemimin izi ve şiirimin manası kuş yuvasıdır.

88. Cennet bahçesi sümbül yeri gibi misk kokulu yoldur. Kudüs'ün ve Çin'in ceylanı büyük sözler söyler.

89. Şairlerin ustasıyım, gönül acısının şairiyim, elem kaynağını meydana çıkaranım ve ilhamın taşıyıcısıyım.

90. Fıkıh, tefsir ve edebiyatın anlamını söyleyerek mal ve kıymetin tahsilinin özellikleriyle hemen yaptı.

91. Ey Âkif! Lafı bırak, eksiklerini söyle. Hiç teninde karanlığı kurma, hemen seslen.

91. Gönül alan uzun boylu dilencinin elbisesi kısa olsa da şiirinin sözleri ve övgüleri şekerdir.

92. Ey gönül! Dua vaktidir, bu şehrin rengidir. Gülü bile fazla koklasalar elbette insan fazlasıyla hasta olur.

93. Acemi şöhretim iyi at binen olmadan gezer ama yine de çocuk gibi söz söylemenin vaktidir.

18b

94. Hayrete düşüren feleğin kubbesi bu kaleyi sürekli tutarak şiiri beşli yapsın.

95. Güneş topu ile İslam ışığı çok oldukça zulümle ile inkâr edenlerin hissi düşenlerin hissine yenilir.

96. İşlerini Allah'a verenlerin yüzü öyle bir mahkemedir ki nakşî sonlandırانların işlerinin belgesi olur.

97. Gayret defteri rıza divanına çekilsin, iyiliğinle kalem ve tuğrayı bilginler kabuk etsin.

98. Bütün gönlünün dileği inci taç ve yaratmakla dolu olup niyet ettiğin işin hayırla sonlanan bir emir olsun.

19b

2.3.2.Gazeller

I

1. Ey yeşillikle dolu bahçenin parlak güneşi! Yanağındaki gonca açılmamış güneştir.
2. Dört ana kaynağı ve mevlitleri ululuklarıyla gökyüzüne ulaştığı için zengin Kur'an cümlelerini doğrulukla ezberler.
3. İki dünya, iki içli bademin çimenlik yeridir. Hikmetlerin biri boştur biri de saf şekerle doludur.
4. Ey şarap içicinin tatlı kırmızı dudağı! Ey hoş boyuyla gölgeye sığınan!
5. Sevgili ayrılık yastık gibi baş vermiş olsa da bu Âkif'in gönlü yaralıdır ve nefsi bağlanır.

20a

II

1. Elbette, ömür çabucak geçen bir uykudur ama senin görülmeyen bir bakışın beni uykumdan sıçratır.
2. Zehrinin kederi uykumda bana gaflet katarı önüne katılmış gibi bir uyku verir.

3. Halkanın hayalinden saçın siper tutsa eğer hedefinin doğrultusunda olan oklara izin ve bana uyku verir.
4. Gamze kılıcı uykumda hatırıma düşünce taş gibi uykudan uyandıran bir masal olur.
5. Suyla dolu gülün güzelliğinin müjdesi topal bir at gibi yola gelir mi ki bana bu düşünce ayrılık gecesinde hiç uyku vermez.
6. O yerde gulyabani ve kemer masal olsa benim zehir uykumu şekerle tatlandırır.
7. Gözünün halkasının girdap denizini görünce acizliğin kenarında uyku timsahı bana bakar.
8. Ey Âkif! Her gece seherde hayal ettiğin hiç gözüne gelir mi? Senin adın ve ünün bana uyku verir.

20b

III

1. Bana ilkbaharda taze yetişen gül bahçesinin gamıdır. Gülü çoşturan ve kan girdabına eriştiren tufan veren şebnemdir.
2. Gül bahçesi sümbülleri, hüznü güzeller ah eder. Bülbüllerin ezgisinin feryadı bana mecliste matem verir.
3. Yasemin gibi beyaz göğsüne saç düşünce aşk ateşi söndü, kar ve kır dikenlerinin padişahı bana eksiktir.
4. Ey dilber, dudağındaki ben sanki parçalanmayı teklif etmektedir ki bu haliyle açılmış gül bir anne gibidir.
5. İçki meclisinde o rezil şuhlu tanıdığı görmeyeyim, bana sevgilinin dokunulmamış gönül evi gamı besleyendir.
6. Yaşlı kadının yüzünde yaseminin şanı faniliğin bahçesidir. Onun hoş kokusu sürülmüştür ve saçlarının perçemli ağarmıştır.

7. İsrail'in suruyla, kurtuluş coşkusuyla özgürlükle doluyum. Benim için kamış kaleminin tezliği ve çıkardığı ses farklı bir âlemdir.

8. Âkif beni bu gam dolu sözlerle incitme, senden yana ağlarım ki o benden daha merhametlidir.

21a

IV

1. Kaza dalgaları sel gibi giderek gelip geçmekte dünyanın parçaları hep konuk gibi konup göçmektedir.

2. Dünyanın kokusuna gülen çok aldatır. Baharda o gül hazan gibi rüzgârıyla şimşeği bırakır.

3. Bugün sevgili benim için inlesen yarın rakiplere gidersin. Zaman gibi bir karar veremedin, gittin.

4. Şarap yeri güzelliğinin gücünün yansımasının gölgesinde erguvan gibi uzun ipekli elbisesiyle salınsın.

5. Bülbül gülün kulağına yüksek sesle baharın dünyasını ve kışın fırsatlarını tercüman gibi anlatır.

6. Ne zaman semtine gelsem o Kenan gibi kaşımaya olan âşık, ok gibi fersah fersah kaçır.

7. Şu oyunda taç giyenler at başlığı giyenler gibidir, başka görevleri ve işleri besbelli taklit ederler.

8. Âkif'in kamış kalenden çıkan ateşin şaşırtıcılığını görün, bu pazarda kıvılcımlar saçarak kükremiş bir aslan gibi gezer.

21b

V

1. Düşman boynuma rengârenk yılanı bile dolasa sana kereminle kolye takıp süsledin derim.
2. O ay parçasının nazını ak halesine nasıl koyayım çünkü beklemez nevrüz o servi boylunun niyazını.
3. Ey gönül! Ters bir rüzgârın esip işini bozmasını istemezsen niçin tutarsın mesken o perişan saçını?
4. Rakibin cevabından korkup sen sus, onun sözü çoktur. Bir kez yaksan alevlenir, ateşin harını önleyemezsin.
5. Mecliste yanlış okur cahilin elinde kitap vardı sanki çıplağın teki çarşıda bağlamış sırtına sadağın gibiydi.
6. Mürebbi, nefsinin yularına tutamıyorsa ilmi, irfanı yoktur. Riyazet çenen süvari gerekir ki yedek atını yönetebilsin.
7. Kalpte doğruluk yoksa feyiz olur mu yapılacak işte? Süslemecinin yoktur kasesi boyamak için kirpiğin kılımı?
8. Ey Âkif! Gırtlığımızı kadar pamuğa battık, iyi bak. Yumuşak davranarak bertaraf edebilir kişi sen de et hasmını.

22a

VI

1. Ya Rab! Gaflet kadehiyle mücevher gönlümü sarhoş eyleyerek beni boynumu daha da alçaltma.
2. Ya Rab! Yolunu değiştirerek temiz işlere ulaşmak için açarak iyi yerlerden ayırıp sıkıntılı yerlerde oturtma.

3. Ya Rab! Gönül kuşunu dinin üst kanadından ayrı ederek isyan tuzağını eskisi gibi bağlama.
4. Ya Rab! Sebati ve sabrı olaylar denizinde sürekli kılarak feleğin küçük balıklarını cenaba çevirme.
5. Ya Rab! Başka fikirleri bırak, fikir şahidine ihsan ver. Yüreğe meyleden sevgiliye taptırtma.
6. Ya Rab! Açılmış karanfilin izlerini düzenleyerek bulmadın ki bu düşkünlüğü anlatarak kırma.
7. Ya Rab! Merhamet köşküne yardım eden iyilik eliyle çıkar, isyan çukuruna bu âşığı düşürme.
8. Âkif nefsini dilsiz kıl, hayırla sonlandır. Düğüm hançerini sen hançerine ekle.

22b

VII

1. Ya Rab! Beni aşk ayrılığının dikeniyile ateş ederek çimende matem aşkıyla bülbül gibi inlet.
2. Önce sevdiğinin satırıyla gönlü parçala sonra yine aşk gamıyla dağlayıp süsle.
3. Kendi varlığım perişan hevesime girdaptır, aşk denizinin timsahı dahi yolu arzular.
4. Zavallı kederin saf inci kirpi kirpiğine baş vererek aşk yerini dağıtır, gönül şehrin kanla karışık suyun akıdır.
5. Aşkın ateşiyle Leheb'in sıcaklığını söndürdüğü gibi feragat suyunu da söndürdü.
6. Bu güzel kokulu eteğini hakkın isteğiyle hareketsiz bırakma, iyilikle dolu kubbeye cismimle aşk et.
7. Ey iyilik sabahı! Senden bereket olur, bilirim. Bir şebnem aşkıyla dolu kanla karışık gizli günah et.

8. Bu yalnız Âkif, senin isteğinin ve bolluğunun esiridir. Gizli çabalarıyla dolu düşüncelerini ilgisiz bir aşk et.

23a

VIII

1. Hicaptan utanç yarasının ağzından kan dökülüyor, utanç bahçesinde güller kandan gülsuları döküyor.

2. Sevgilinin dudağından şarap akıyor deme sakın çünkü oradan kırmızı renkli gül şerbeti dökülüyor.

3. Ey süvari! Gözüme ayak bas bir kez ki daha ne kadar, gözden üzeninin gözü gibi bakışlar dökülüyor?

4. Hışmının fidanının şulesi gözyaşım ile besleniyor, sanırsın ki kebaptan şule renkli kan dökülüyor.

5. Onun meclisine gitme bu akşam, bakışının kadehi gönül kadehine hiç durmadan serzeniş zehri döküyor.

6. Şu anda vatan üzüntüsünün bulutlarının sarmalındadır. Âkif, senin ciğerin lale bahçesine yanağından oklar döküyor.

IX

1. Bıyığının terlemesi iyi olmadı, oldu deme çünkü olmadı. Saçı bukle bukle olmadı, iyi oldu deme çünkü olmadı.

2. Başındaki saçtan aşağıya sarkan zülfün kıvrımına gönül bağlanıp kaldı. İyi oldu derlerse de olmadı.

23b

3. Yüz parça olan gönlüm merhemle sağalmadı. Çuval yama tutmadı, oldu deme çünkü olmadı.

4. Himmetimin bakisi dünyaya sahip olmadı. Ona uygun olmadı oldu deme çünkü olmadı.

5. Âkif müstağni olmakla ne kadar iyi yaptı, halkla düşman olmadı. Oldu deme çünkü olmadı.

X

1. Gönül düşmanla bir olmadı, oldu deme çünkü olmadı. Onlara boyun eğen biri olmadı, oldu deme çünkü olmadı.

2. Sevgili kurtulmadan önce sakallarını kesti, tıraş etti. Şer savulup gitti ondan, oldu deme çünkü olmadı.

3. Mert olmayan kabahatinden utanmaz, bu meseldir. Yenilerde iyi olmadığına göre, oldu deme çünkü olmadı.

4. Arzu edilen yolu köpekler mesken tuttu. İstedığı yere gidemedi, oldu deme çünkü olmadı.

5. Âkif başka gönüllerin zülfüne takıldığını görünce o yana, bu yana meyil etmedi. Oldu deme çünkü olmadı.

24a

XI

1. Eğer kuş siyah, kırmızı, yeşil, sarı, beyazsa hayatta aynı renktedir.

2. Bu gece şafak sabah akşam mührüyle bir bahçeyi yaratıyorsa onun püskülü de siyah, kırmızı, yeşil, sarı, beyazdır.

3. Ebemkuşağı kederle uyanıktır bak. Onun yaprakları kuvvetli bir istekle siyah, kırmızı, yeşil, sarı, beyazla resmeder.

4. Yanağındaki siyah saçla ve ayva tüyünle çehrene siyah, kırmızı, yeşil, sarı, beyaz şekil vererek göğsüme geçer.

5. Rengârenk gönlün isteğiyle gönlünü hemen herkes ister. Gönül küpünde hep siyah, kırmızı, yeşil, sarı, beyaz rengi vardır.

6. Âkif bahçede tek bir renk olan harrani makamını hatırlar ve bu zıt suretler siyah, kırmızı, yeşil, sarı, beyazı oluşturur.

XII

1. Sözleri ateş gibi olan sevgili yüzümüze ne zaman bakacak? Kan damlayan görüntüsünün hayaline aynada ne keder bakacak?

2. Gül bahçesinde gül tabiatlılara yaklaşmaktansa onu övmek yeğdir çünkü bülbül çemendeki dikenini duvarın üstünden görecektir.

24b

3. Ey hasret gözü! Sevgilinin yanağından hayret gülleri topla, vuslat manzarasının kafından bak ki sevgili oradan görecektir.

4. Gözünün değmesi korkusuyla, çemende yüzüne bakmaktan mahrumum. Güle baktığımda gözlerim, yüz yerine kanlı gözyaşları görecektir.

5. Lütüfta bulunsa bir kez iki âlemde de başka bir şey istemem. İnleyen Âkif'in haline o şah bir kez olsa bile ne zaman bakacak?

6. Yabancı bize doğru gelince ne güzel oldu da böyle oldu. Amacı bu değildi ama ne güzel oldu da böyle oldu.

25a

XIII

1. Bedbahtların yoksunluğu zenginlerin ikbalinden gelir. Evde kalmış bakirenin matemi etraftaki düğünden gelir.

2. Zambak, hançerini gülü dikenden korumak için çekti, söyle senin için feryattan başka bülbülün elinden ne gelir?

3. Doğuda parlayan ay, güneşten gelip hilâle dönüştü. Dağ gibi görüntülü ay, devlet meclisinden kucağa gelir.
4. Kapıdan döndürürsen o dostun kızını, tekrar ayak basmaz. Ey tuzağa göz diken göz, tuzağın kapısını açarsan av gelir.
5. Çimenlikler benim bülbül tabiatımı dağlayan yerdir ama ne rengi ne kokusu? Cefa dikenleri gül bahçesinden gelir.
6. Ey dostlar! Sadece bedenimiz kaldı, bizi canlı sanmayın. Bu zayıf düşmüş bedenime inleyen ruhum nasıl denk gelir.
7. Beni kurban etseler ya da kanımı içseler şarap gibi, bu işret sarayına yüz bayram yüz bahar daha gelir.
8. Yarı kurumuş ağaç tekrar canlanır diye bekleme Âkif, terbiye bağına ancak nevruzda Tanrı'dan bir lütuf gelir.

25b

XIV

1. Gönül Tanrı'nın dergâhının dilencisi oldu, ne güzel oldu. Bu şah tıynetli her ne kederli dilenci olsa da ne güzel oldu.
2. Gül, beyim gibi gümüş tenli sinesini kızartsa da bu gül ağacı kümesi gonca verip açınca ne güzel oldu.
3. Bana ah ile gözyaşı gibi hayalinâdetâ su ve murattır. Gönül meydanında yeni şarkılar söyledi, ne güzel oldu.
4. Sürme diye ayağının tozunu ahu gibi huri gözüne çeker. Bu sürme bu göze çekilince bu göz ne güzel oldu.
5. Naz mektubunun kenarına yazılan yazı iki kat oldu. Kaşlarına rastık çekilip rengi kararınca ne güzel oldu.

6. Rakiplerden vuslat sırası gelmez sevgiliden ben sevgiliye. Onlar havlayıp uluyan köpeklere döndüler, ne güzel oldu.

7. Hamamda çektim yanıma sevgiliyi, kucağıma geldi. Ömrümde bir kez bile olsa şansımız güldü, ne güzel oldu.

8. Âkif bu yeni gazeli sevgilinin yüzüne karşı okuyunca yazdığım kamışın iniltisi yeni bir beste oldu, ne güzel oldu.

26a

XV

1. Her an ömrün yüzün gibi gelir geçer, duymazsın. Bahar seli gibi şaşırtacak şekilde gizli gelir, geçer.

2. Elbet, hayat ağacından insan gelir geçer. O harabede şimdi eğlenemez gelir, geçer.

3. Ayın gamından şarabı cansız bırakmayı ister. O mecliste sevinci görmeden sarhoş gibi gelir, geçer.

4. Sevinçle gülme, eziyetle ağlama, öğüdümü tut. Gam ve sefayla feleğin kararı gelir, geçer.

5. Gençlik zamanı elbette ah ve vahla harcanır. İlkbaharın sel suyu gibi coşarak gelir, geçer.

6. Günahla titreyerek pir olan sakiyi gençleştirir. Parçalanarak gelip geçen okunu gör.

7. Aşk paşası ölüm yerini müjdeler ki Tatar gibi yan bakışın göğsümden hızla gelip geçer.

8. Çocuk gönlüm neye yarar, canı teper. O güzellerin şahına nazlı yoldan gelir, geçer.

9. Yüce ziyafeti yayan muhterem evde o konuk gelip geçerken ten konağında durmaz.

26b

10. Âkif gözünü aç çünkü gaflet gülünün başındaki başlığı kazma fırsatında inleyerek geçer.

XVI

1. Ülkesini terk edenlerin çektiği eziyetlerden dolayı terk etti diyenler sanki amber kokusu suç işlemiş de kenara atılmış gibidir.

2. O gül bahçesinde çaylak olsun ki bu gülün bilindik sırrıdır. Nice çabalayan bülbül durarak orada karar verir.

3. Yüce dünyanın saf huyu meclisin şahıyla ta güneşe gider, güllerin şahı buradan geçer.

4. Bütün dünyanın sahibi de eğer böyle kargaşayla giderse sevgilinin işkence eden kâkülü gönülleri kaçıır.

5. Duman gibi dudağını anma ki saki beni sarhoş eder. O gülden bir rüzgârın aklını dağıttığını sanma.

6. Benim göğsümde senin hasretinin yüce ateşi sıçramışken niçin bu güzel kadının tatlılığı yarı nazla bahaneler söyler.

7. Âkif bilen olsa hazine ışıyla dolsa ne olur, mum olmakla o güneşin olgunluğu iftihar eder.

27a

8. O erdemli, dinine bağlı, gönlü deniz gibi geniş, bilgelik sahibidir ki kendi bu yüceliğiyle kullarını sayar.

9. İhsanın temelleri ki ilim tahtasının şifası sevgilinin boyu ve ayağının tozuyla değer kazanır

10. Gönül adasında daima lütuf ve sadakat verir, benim yaratılışımın gelin odasında yanağını arzu eder.

11. Allah'ım! Onun temiz kişiliğini gönül isteğiyle mutlu et ta ki felek gece ve gündüz devrettikçe mutluluğu devam etsin.

XVII

1. Ey sedefin bolluğuyla iyilik cevherini sevgilide bulan! Dilinin derdinden kurtulmak için ok çektim.

2. Dik başlı atın çiftesi acı verdikçe sarayın güvenirliliği yerle bir olur.

3. İki saf dişim ama neyleyeyim sen bunu kazma san, zaman zaman ağzına getirip götürerek bir bir kapar.

4. Kabir azabından canlısın derler bu doğrudur, seher gecesi varlığını gel gör ki bu canıma dar oldu.

27b

5. Dişin derdini zehirli suyla şimdi çek ki onun yeri çoktur. Âkif onu sakınmadığından dudağının balından olmadı.

XVIII

1. Vuslat mektubu ateşiyle gelmez. Gönülde bu bekleyiş sevinçle kalır, gider.

2. Sevdiğine ulaşmada acaba müjdeyi getiren ulak gelmez mi? Nurlandıran yüzünü görmeyerek hasret kalır gider.

3. Her gün meclisin ortasında rakibe gider, kenara gelmez. O afet bir gecede kalır ve gider.

4. Barışın aciz hakkıyla kıskançlık kadehine bulaşmıştır. Ten meclisinde bu haller kalır gider.

5. Zahitlere yakışan riyakâr gözyaşıyla sıkıntıda kalır, bu tehlikeyle sonlanamayacağından elbette kalır gider.

6. O sade ruh vefalıya ulaşamazsa da sözünü tutmazsa da gönül aynasında güçlü bir kir kalır, gider.

7. Ey Âkif! O araştıran sevgili bir gece meclise gelmezse o şuhun gönlü kıyamete kadar kalır.

28a

XIX

1. Âşık tenin yolunda toz eyleyerek gider çünkü sana doğru kasırğa gibi geçip gider.
2. Gözyaşı gözünün hasretiyle vedanın kıvrımı bir tren vagonu gibi katar katar gider.
3. Kıvılcım anı gönül yüküyle gurbet yolundadır. Ayrılık gecesinde meşale gibi inleyip gider.
4. Ey gonca gül! Sen bağda açıl, diken bülbülün yuvasını harap eyleyip gider.
5. O ceylan rakip ile köpek gibi arkasından gider, o nazlıyı da gördüm o da kaçıp gider.
6. Sen bu mecliste âşıkın canına iyi kal, kırılmış kadeh taş gibi mahmurluğuyla gider.
7. Ey cefa çeken rakip! Âkif'in gamıyla Amasya'nın sefasını bırakıp ülkeyi terk edip gider.

28b

XX

1. Âşığa yan bakışlar şahadet kılıcı değil midir? Gözüne dikilen bakışlar üstüne rahmet değil midir?
2. Saçının zincirini bu divane gönül çekinmeden çeker, öyle bir safa yeri ki minnet elbisesi değil midir?
3. Bunun dünyaya hırs depoladığını bilmem ama kötü tahta tabutun sırtı rahat değil midir?
4. Dudağının nar şerbetini gönül çeker, ona tabibim. Bu senin canına afiyet ve varlığına sağlık değil midir?

5. Ey Âkif! Hevesli dilbere tövbeler ettin ama ne eyleyelim, Amasya semtine izinli değil midir?

29b

XXI

1. Bu han gibi dünyaya çok konuk gelip gitmiştir. İştittik ki biz zahit gibi cahil gelip gidermiş, bilmeyiz.

2. Bu çelik ona tövbelidir, onu seyretmekten utanmak olmaz. O ev yapar ama zararı gelip gider.

3. Âkif, hiç sessizce inleyen bir bülbül görülmüş mü? Bu bağa gerçi çok yüce kuşların ezgileri gelip gitmiş.

XXII

1. O yeni yetişen gül, gül bahçesinin niyetini işitmiş ki beden kafesinde bin gönül çok feryat etmiş.

2. O uzun boylu sevgili! Seni dağıtarak ayak altına aldı diye taş mızrağının izini yararak iyiliğini başına kakarmış.

3. Güneş şeklindeki resimli cübbesiyle tunçların dönen kızılığığı olduğunu gördüm, şafakta onun farkından sevginin barışıyla yakınlaştım.

30a

4. Keklik gönül gözüne yılan gibi saçının korkusundan kaçıp kuvvetlice ulaşarak tekrar cefayı yuva etmiş.

5. O kan dökmeye eğilimli Âkif, kirpiğine kılıçtır. Sarhoş eden gözüne avuç olur, merhametle dolu dönerek her bir bakışını güzel eder.

XXIII

1. Ey padişah! Bana ve gülüşüne ancak köledir. Şimşek kılıcı ona görünür.

2. Vefa zerrene olsa da cefayı bol bol saçmam ancak bu rahatsız eden bir ihsan bulutudur.
3. Gamzene dudağının canını verince ancak yan bakışına hizmet ve bağışına köle olur.
4. Âşıklarda dilberin gamı çoksa onda da zalimlik çoktur. Bu ancak temizliğin ve vefanın kölesiyle olur.
5. Rezil âşık, bin dilbere karışır. Bu ancak temizliğin ve vefanın kölesiyle olur.

30b

6. Gönülleri nefes vererek sonlandırmak istemedi ancak saçlarını haberi rüzgârın kölesidir.
7. Can sikkesiyle rakibi kurban gibi boğazladı deyince ancak bu ruh dünya ve feda edişin kölesi oldu.
8. Âkif sen nazireliği dava ettin ancak bu hafızın utancı sözlerinin kölesidir.
9. Aciz isteklerini anlatır, ona nazire olur mu? Ancak bunu acizlik sanma, gönül kalesidir.
10. Âşıkzade Efendi ki güzel ve yüce kokuludur. Ona denir ki ancak bu temiz huy ve zekânın kölesidir.
11. Seyit Şerif dersine her zaman gelince ona ancak acizliğin ve kuvvetin kölesidir der.
12. O gönülden dersin sefası çıkar mı ki o ancak sezilerin ve temiz nazların kölesidir.
13. Ey padişahım! Bereketli devirde cevherin kaynağı ve kabiliyet erirse de bu iki hediye ancak sana köledir.

31a

14. Bu dar arsada nazlı hayalinin tahtı çoktur ancak bu sağır edici parlak rüzgâr senin kölendir.

15. O olgun dolunayın davasını eden çoktur ancak içtenlikle dolu veli gönlün kölesidir.

16. Beni bu yakınlarda Mekke'ye götür çünkü bu şevk Tanrı'nın evinin kölesi içindir.

17. Kâbe'ye lebbeyk deyince ne kadar hoş olur, bu gayret ancak mutlu köle içindir.

18. İlahi! Onun ömrünü uzun ve mekânını yüce et, bu cürüm ve lütuf onun için parlayan bir ışıktır.

XXIV

1. Ey fidan gibi doğru olan servi, niyetin gül bahçesine midir? Yine eteğini beline kaldırmışsın, niyetin cilve yapmak mıdır?

2. Ey gonca! Alnında yine gazap veren saçlar olmuştur, bülbüller inlemekteler. Senin kastın onları azaltmak mıdır?

3. Ey gülün yüceliğini isteyen Rüstem gibi mutluluğu birkaç baş mızrağın talihsizliğine mi kastın?

31b

4. Ey şuh! Bu tebessüm tarzıyla söyleyişi nedir? Niyetin göğsümdeki gizli sırrımı göstermek mi?

5. Ey gamzesi zehir ve dudağı panzehir olan! Tebessümün rakibe mi yoksa hasta olan Âkif'e mi kastın?

XXV

1. Hayatın nevrüzunda gözyaşı dökken ölümün sonbaharında asma gibi canlı ve temiz bir kızılığını versin.

2. Teninde kirliliği yokluğunda temizliğiyle ölüme giderek kefeni büklüm büklüm örtünce gönül tertemiz oldu.

3. Cevheri dahi parçalayan sevgiliyi gören eriyerek yaşlanır. Haremin halini ancak rahmet yağmuruyla anlar.

4. Dünya baş kaldıran bir serseridir, toprak şaşkınlık içinde olan üftade bir güzel midir?

5. Ey canım, gözüm Âkif! Sen de kederlenme! Bu fani olan sonsuz kader nasıldır, bilinmez.

32a

XXVI

1. Bu sonbahar mevsiminin yine bir düğünü var, çınar hep elini kınalayarak resmetti.

2. Yeşil renkli bir halı gibi çimenliğin yeni resmini yaparak sırmalı bir güle kederle üstat eyledi.

3. Baharın bu devir içinde rintliğe yakışırcasına iyiliği nedir? Şarap kılıklı bülbül, ağzına kadar dolu kadeh ve taze güldür.

4. Bu mevsim için bülbül sesi çıkmazsa da ne olur? Çimenlikte senin seyrettiğin bahardır.

5. Fena yolu görenler doğrulukla çınarın şimşekle dans ederek düştüğünü şenlik gibi anlatsın.

6. Sonbaharın saf su gibi gidişine bak, ayna gibi göğsü onun soyutlandığını gösterir.

7. Altın saçan cömert bir sevgilinin eli gibi ululukla bir defada ağaçları düşüren şimşekler görüldü.

8. Âkif senin yazılarının altın yıldızla yazılmış olması gibi sonbaharın da bir başka dünyası var.

32b

XXVII

1.Can ile gönül arasına sonunda kılıç vuracak pençe, o kara kaşlının etrafında can pazarı taze rengârenktir.

2. Hünerli saf sinelilere vatani oldu. Zülâl gibi su içilmez olunca bu güçlkle oku düzeltti.

3. Harmanı kaldırmak için bir yol bulmalı elbet. Azmim, şimşek gibi karıncanın yanında usta koşturma.

4. Güzellik ve parlaklığım sabır bulutundan nasibini alınca gönlümün bahçesinde acı şekerkamışı yeşertti.

5. Gönlünün yanmasından el aman dilerim. Âkif çünkü vuslat bağında hasret dolu bakışından dili tutuldu, o cazibeli ve şen şakrak olan sustu.

XXVIII

1. Gönül kadehi bazen şarabın şevkiyle dolsa bu badeye bedeldir. Hazan kıvılcımı sarı ve kırmızılığıyla birçok hoşluğa bedeldir.

2. Sevgilinin rakiplerine gelen eşek kadar ağır taş, yaşamaları için dualarını alarak cefayı karmaşıktırmaya bedeldir.

33a

3. Yıldızlardan bir başlıkla geçinip göğsüne yara aç, yokluk meclisinde gönül inleyen bir kamışa bedeldir.

4. Bereketli tatlılığıyla dolu ayağının rütbesiyle gönül kendi kazandığını ister. Bu şimşeğin yıkılmışlığı yeter, onun bir anlık selamına bedeldir.

5. Yüzündeki Mecnun'a benzeyen benlerini gördü, sevda taneciklerine bedel olan dudağının benini sundu.

6. Tenin alçaklığı yüzünden rahat ol, bağ külhanındaki yün kumaş dahi ipekli elbiseye bedeldir.

7. Ey iyilikle dolu saki! Vuslat şarabını başkasına verdinse kanla dolu gözünü Âkife ver, bu şarap şişesine bedeldir.

XXIX

1. Hokkabaz gibi testiyle oynamaya benim kuvvetim yok, benim nimetim değirmendeki su gibi bollukla akmaktadır.

2. Cahile cömert olursam benim ayıbım nasıl olur? Kefenin yerinden dahi ayağa kalkıp bakmaz.

3. Perişan olan serseri, rüzgârına da zulüm eder. Süsle doluyken dahi şah, çalgıcısı ben olurum.

4. Tanrı eliyle feleği kümeleyerek mahvedip tamamlar. Benim gönül külhanımda bir kıvılcım hasretimdir.

5. Sevgilisinin emriyle yine düşmanı buldu. Akif de Araplığım cefayı çekişim benim öğretmenimdir.

XXX

1. Yürek parçalayan yılan rakip, sevgilinin köyüne girmesin. O söylenen kaya dahi gül bahçesine girmesin.

2. Alnının yılan gibi kıvrımlı siyah saçını anarsın ancak sevgilinin gerdanı gönül çukuruna dahi girmesin.

33b

3. Ne yazık ki mum başka türlü bir aydınlık verir. Öyleyse pervane bu kadar gayretle kanatlarını ateşte yakmasın.

4. Kan dökücü gül divane Hüsrev'in adaletini anlamayıp bin kere kanına girer.

5. Padişahın çıkmasını söyle ki rakip huzura girmesin, edepsiz sözler söylemesin.
6. Merih yıldızı elinde tefle gökyüzünde kalırken ay parçası bin hareketle dans etmesin.
7. Yalan söyleyen hamama çaresizce girmesin ki hamam ocağında utançtan ter döker.
8. Tembellikle eğer yağmalarsa olgunluğu akın eder. Âkif'in fikirlerinin küme çekinmeden girmesin.

XXXI

1. Yine sevda tufanlarıyla coşsun, coşan rüzgârlarla oynatarak gemiyi fareyle doldursun çünkü bahar erişti.
2. Âşık gönül bülbül gibi felekte inleyerek ona ulaşmak ister. Gül gibi taze genç, gül renkli kadehi tatlandırır.

34a

3. Yaptıkları doğru işlerle sonlansın, cevher gibi içkiyle dolu olsun. İlkbahar rüzgârıyla semtini arzularak coşsun.
4. Temiz mutluluğu ve kocamış gamıyla eli boş kalsın, gelin odası şarap kadehini rindanlığıyla doldursun.
5. Şaşırılmış gönlü meyhaneyi kış yuvası yapmak isterse sakiyi şarap satıcısı etsin.
6. Sıcak rüzgâr o kırmızı tacını başında parçalar, bülbül doğruluğunu gül mevsimi devlete işittirir.
7. Âkif, çimen meclisinde tuncun özelliklerini beğenerek güllerin şahını bahar kuşlarının çaldıkları çalgıyla sustursun.

XXXII

1. O sevgili bazen aşığı ağlatarak suya gark eder. Oysa o aldaticı gözleri çalgıcıların nağmesiyle yıpratır.
2. Gerdaniye makamına gözüyle bakmaz, kirpik timsahını saymaz. Şarap suyuna dahi bakışıyla batırır, durmaz.
3. Harman bir yer altında ki gönlü sabırla dolar. Ululuğundan zamanı aşsa da bakışıyla demir eder.

34b

4. Gümüş su elbette ezgiyle çelik olur, kadınların yakıcılığıyla mahveden nazının kuvveti senin bakışındadır.
5. Niçin acaba seher vakti su gibi olan sözlerine tahammül eder? Şaşırılmış gözüyle bin Rüstem'i bakışıyla yakar.
6. Ey cennette kıskançlıkla yanan gönül! Kederle gamlanma, çorak yerin isteği dahi senin her an su gibi olan bakışındır.
7. Âşıklara okunmamış sırları uzun uzadıya nasıl anlatmış? Göze görünmeyen hünerleri de şaşırtan senin nadir bakışındır.
8. Gül bahçeme şimşeği düşüren gelse toz gibi bakışları veren senin taze bakışındır.
9. Ey Hüda! İçkide tadı veren kırmızılık nedir ki o yan bakışını bana göstermese de bakışı acı dolu bir şudur.
10. Meyhaneye doğru bakışın sarhoşluğuyla senin siyah dolu bakışların dört bir yanda Âkif'i arar.

35a

XXXIII

1. Ey feryat eden mektup! Kısmetinin sivri ucu, o şuhun ateşinin yüceliğiyle böyle giderse...
2. Elbette, seni döndüren tuzakla helak eder. Neresi olursa da böyle şiddetle gitmeyi istemesi ne güzeldir.
3. Kan döken orak gönül adamlarına böyle giderse vücudunda gezerek sana zalimlik eder.
4. Nazdan yavaş yavaş yürüyen boyunla böyle gidersen baş âşıkları gör, çabucak onların sonları gelir ve kıyametleri koparır.
5. Âkif o güneşi görünce ah ettin ama böyle giderse o şuhu yüceliğinle ve ateşinle doldurursun.

XXXIV

1. Baştan ayağa bedeninde nazik kırmızı dudağınla bu sevgilinin sözleri ona şahittir.
2. Bülbül beni yaktın, seherde inlettin. O goncaya senin de benim gibi ateşin var.
3. Bir parça vazgeçtikten sonra insanın özünü uzattı, bu mecliste onun şarabı neymiş sen de gör.

35b

4. Bela hazinesinde şimdi bizi bırak ağlayalım, çimenlik zamanında rüzgârı var.
5. Âkif gibi iyiliğe ve cefaya alıştıırıp bütün gelenden ve gidenden mutlu olursun.

XXXV

1. Âşığın eli kaza ile iki gözünde yara vurdu, bülbül pençesi de onu hatayla yırttı.

2. Pençem koruyan bir elbiseyken senin gözünü incitti, hastanın derdi deva ile artarmış.
3. Bir çölde gezen nazlı ceylana ateş ederken âşık olan avcı cefayla hedef aldı.
4. Ağlayarak izleyince ben hem gözü yaralandı hem de gösterişli keklik ihtiyaçtan av oldu.
5. Âkif, gözünü eğer incittinse gel ağlama. Esen sabah rüzgârı ile nergise bak.

36a

XXXVI

1. Gözündeki gözyaşı bir inci için ulu deniz gibi felekte inciye benzer yıldızları seyreder.
2. Hicaz yolundaki başların hepsi dikenli yolda yürümede, âşıklar köyünün bağını tavaf etmektedir.
3. Yüzünün güzelliği aynanın sırrıyla halkı hayran ederek birden resim gibi yüzünü gösterir.
4. Gönül sevginin bilindik kokusu olan bir şekerdir diye saçların kendini perişan etmektedir.
5. Serseri saki, kadehini esirgemez. Kendi o neşeli meclise yakışır.
6. Her bir dil ağzının sırrını anlatır, gizli sırları çoktur. Onu sözleriyle anlatır.
7. Ya Rab! Beni bu Âkif gibi cömertliğinin ihsan suyuyla bağlı kıl! Ocağın hayret verici ateşinin koruyla benim yakamı yakma.
8. Bu şiirde âşıkça bir gazeldi. Sevgili sen de geçerek bana iftira etme, sözünle bilgilendir.

36b

9. Gül bahçesinde güller ve dikenler şarap küpü olmaya niyet etmekte, gönül bülbüller gibi durmadan boşa feryat etmektedir.

10. Ölmüş aşka dudağından bahşederek vermekte ama katil yan bakışı öldürerek daima kan akıtmaktadır.

11. Sevgilinin köyüne tavaf ederken bazen ah edip bazen de inlemektedir. Zamandan bahsedip şarap içerek başka devirlerde gezinmektedir.

12. Sanma ki yağmurları çoğaltan da hüner vardır, iş sohbet hukukunun yüzüne tahammül etmektir.

13. Feleğin temiz yaratılışından seçilen rütbeyle eğlenilsin, Zuhâl gezegeninin itibarı ayla yükselerek toprağa salınsın.

14. Ya Rab! Bir nefes görünsün, o İsa zamanını göster. Gönül gurbet yastığında dolunayı can vergisi olarak vermekte...

15. Ey Âkif! Başını sopa yaparak kendine serin bir bölge bul. Şah cevri atına binmiş, meydana doğru gidiyor ona karşı dur.

16. O Âkif olgunlukla çabalayarak rehber olmakta ki sevgilinin vasfını gönüllerde her an tekrar etmektedir.

37a

17. Saadettin'in faziletli dersine her zaman heveslenerek hazır olup meclisinde çalıştığından bilgilenmektedir.

18. Hileli dünyada çalışmanın aşkıyla dönerek kuvvet buluna kadar ömrü çok yeri yüce olsun.

XXXVII

1. Ey nergis! Bahçenin rüzgârına esenlik gözüne parlaklık geldi, hasret ateşiyle yaranı vurup ağlama.

2. Akıl kaydına aşkın şaşkınlığını düşüren kadının çaprazlığıdır, boş bir vadiye girince salına soluna bakın.

3. Köhne sonbahar bahçesinde durmak için bahçeyi bekler, onun için bülbülünden daha başka iltifatlar eder.

37b

XXXVIII

1. Gül bahçesinin rindanlığının üstüne yayılan baharın günleridir. Taze çimenlik gülen gül ve neşeli bülbüllerin üstündedir.

2. Kırmızı gül kadehi kırılınca şarap kilimin üstüne döküldü, kabul et. Gül yaprağı saçılmadı, sarhoş olup üstüne düştü.

3. Nurlu bakıcı ebemkuşağı değildir, yağmur olduğunda bir renkli örtü üzerine sararak ağlar.

4. Lale gibi şarap içen delikanlılar ve yaşlılar yakışırçasına baş zambaklar şimdi tedbirliliği üzerinde elinde fincanla rakı içer oldu.

5. Her diken gül gibi sürekli karşılaşp görüşerek rezil pençesini istediğinden eteğine de arz eder.

6. Bin kere sofranın üstünde kuru ekmeği tercih eder, saf avizeye bağlayan ateşli gönlün parçasıdır.

7. Sırat köprüsü üstünde belli ki nurlu imansızlıkla geçilmez. Saçların küfür ülkesinden ve yanağının arzusundan gönül kurtuldu.

8. Ayın dönmesi ve feleğin süsü yani gözün patlıcan rengi eğer güzelliğın yüceliğinden düşerse bin inişte dahi kalır.

9. Bahar ne şarap kılıcıyla ne makasıyla keskinlik bulur. Sağlam bağlarla Âkif gibi kederli olandır.

38a

XXXIX

1. Ben Şimdi ruh kılıcını görüp inleyenin oldum, gl bahçesinde binlerce iyilikle doluyum.
2. Mecliste beni unutsa bir davet mektubuyla haberi gelirken neden yüz verdiğin ben kapıcın oldum?
3. Yazık! İnce vücutlu dilberin arzusuyla ve baharın ltfuyla canlandım. Şimdi ben hazanı sarsan üstünlükle doku oldum.
4. SusamıŐ olan bakışları zehirli suyu görünce İsa nefesli dudağı Şimdi artık sen de sağ ol.
5. Avda kartal avlayıp ezeli le ulaŐtım ama ben Şimdi ayrılığın pençesinde av oldum.
6. Efendim, uykusuz gözlerimde uyku görünür m ki ben Şimdi Őanlı kapından uzak oldum.
7. Ākif, Cebrail'in gönlü gibi nasıl bytlmŐse ben Şimdi saçlarının kıvrımına esir oldum.

38b

2.3.3.Rubailer

I

- 1.İçimi ve dıŐımı keder ve elem tuttu. Güzel bahar gibi olan gözüme sonbahar geldi. Ahunun kurbanı, aŐkının lekesi olduğu için sabah vakti matem karanlığı içinde kaldı.

Bosna Sahasında Memurken Aladağ'a Dava ile Gittim

II

1.Bazen müzisyenlerin ruhuyla taze ezgiler söyle bazen kahrının parlamasıyla parçalara ayrıl. Gönlün bülbülün yeri mi yoksa amberin yerin midir? Bazen korkulu bir külhandasın bazen bir gül bahçesindeyin.

III

1.Ey mutlak mülkün fermanlarının hâkimi! Ey beni sınıfların sınırlarına ilhak eden! Dil kılıcımla şerri yıka, hak davasında bedenimi göster.

IV

1. Ey ufukların içini parlatan güneş! Ey gökyüzünü aletle perdeleyen kuşak! Yaratılışının pasını şişeye koy, ahlak güzelliğinin saflığına ayna tut.

2. Ey cehennem ateşinde affi olan! Sana şükürlerimizle dualarımızla ricasıyız. Âkif o derece senin dermanına muhtaçtır ki sana aczini açıklamaktan bile acizdir.

3.Ey günahları örten ve acıyan! Ey azminle yaratılanlara ayetler gönderen! Senin peygamberinin sözleri ceza olmaz ancak devreden gökyüzü senin hazinendir.

39a

V

1.Bu göz hem şaraba gark olsun hem pişmanlık gözyaşları döksün. Senin ilminin affediciliği her şeyin önündeki askerdir çünkü sana uygun olan bir ebedilik yok. İlahi, sen bu âcize daima cömertlik göster.

VI

1.Ey yarattıklarıyla bildiğini onaylayan! Ey kalbini başkalarının başka şeylerine yöneltten benim ayaklarımın günahını utanca bağlama. Sana niyazım uygun düşerse makbul olur.

VII

1. Eğer senin meclisinde dilsiz ve mecalsiz kalırsam toz toprak ve mehtap sana karşı düşerse o aynada tuti söz söylerken karganın görüntüsü hiç yansır mı?

VIII

1. Biz Nil kuyusunda boğulan bakışların hayranıyız. Cebrail'in avuçlarında sakın oturanlarız zira rıza satırlarının boyunlarında olanlarız ve bakışlarıyla kurban olan İsmail'iz.

39b

2.3.4. Kıt'alar, Beyitler, Ekler

I

1. Terbiyeden nasip almaz, terbiye olmaz heves erbabı terbiye olmaz. Pençesi dahi akort, bükünce kulağını müzik erbâbı olur.
2. Ben safa ve huzur kanaat fidanının gölgesinde bulurum. Olsa da Hüma'nın kanadıolsa dapadişah şemsiyesi istemem.

II

1.Korkuluk resmi elbiseye o güzel hamama yaraşır. Anlam varsa sözde ve sözde anlam varsa beğenirim.

III

1.Ağırbaşlı dağ gibi temkinli Elvend beyi perişan olur, başlasa bütün şuhluğuyla kurtuluşla tebessüm eder.

IV

- 1.O sarhoş karşidan aceleyle güzel şehri ateşle tutuşturarak geçer.
2. Süslü kaleminle bayındır ederek sen de kendini sermedin gerçi beni de dudağının ateşiyile kebab ederek yaktın.

V

1.O resmedilmiş saki elinde kadeh güller saçarak dün utancıyla meclisin ortasına şekerle geldi.

VI

1. Hele biraz şimdi fermandan sonra ipekli kumaşından söyle. Saçının bahsini de uzun tutarak kokla.

40a

VII

1. Ey Yakup! Gül bahçesindeki gam ve keder yuvasında gözünü açıp bak, ne oldu? Gömleğinin güzel kokusunu yayan gözlerinden gelen aydınlıktır.

2. Her zaman saadette benzerinden ve akrabalarından üstün ol, bu dostlar içinde sürekli Mısır'ın azizine saadet ol.

3. Dilber o nazlı ciridi eline tutup atınca bugün baştan ayağa meydanda çok atıp tutar olduk.

4. Perişan avare gönlüm ayrılık hazinesinden geri kalır mı? Acaba bir gün başıma o ışık yayan doğar mı?

VIII

1. Şairin gülümseyişi yüzünde kederi baldadır, kalemin cilvesi görünürde kamışın küpündedir.

2. Bozgunluk semtinde düşünceli hareket eden Allah'ın takdiriyle çalışır. Çadırda suyun üzerinde yağmur vakti su kabarcığı gibi onu korur.

IX

1. İnce yaratılışla zariftik dağı bolluk ederse eğer demir topuzu koruyan mermer taş kırılır.

40b

Ürdün’de Sincil’in Veziri Kaymakam Paşa’nın Tarihi

X

1. Gönlü derya gibi geniş, Cem'e benzeyen vezir yani şahların şahı damat ay gibi yüce bir katta olandır.
2. Yüce kapısında en aşağıda olanlar bile onun hüneri sayesinde mutludur. Büyüklüğüyle parasız olanları dahi cömertliğinin bolluğunu ihsan eder.
3. Put kadar güzel dudağın ve kanlı yüreğin cömertliğinin korkusuyla dolar. Sanma ki renkli ve deniz kadar büyük olsun.
4. Güzel yaratılışınla akıl ve tedbirinde yiğit olmak için zoraki kendine çeker ve kalbi ister.
5. Zatı kasidenin en güzel beyitini kalbine levha diye yazdı. Dünyadan her şeyi toplayarak şahların şahını seçti.
6. Hem çeşitlisi ile damat eyleyip ağırladı hem hesapsızca ikram ederek onu dost kıldı.
7. Zatı cevher kaynağıyla tek kılmak için yüce dünya şahların şahını yanına aldı.
8. Bin değerle padişah saraydan çıktı. Talihi göz önünde, maiyetindekilerin kapısında, onun ardında saadet de huzurunda kaldı.

41a

9. Dünya gözüyle şimdi gezerek herkese iyilik verdi, sanma ki güneş ışıklarıyla sürekli titremektedir.
10. Bakan gözün sonradan geride kalmasın diye yanaklarının üstüne güneş gibi yüzüne karanlık sınırında bir örtü çekti.

11. O h nerli tahtın padişahı sınırı g nderince sevapla bir baştan baş baş kabzasıyla dahi her yeri elde eder.

12. Dilberin nice yeni fermanıyla dolu aŐuŐte saÇını nice iŐi kan aŐlayan kıskanÇlıkla dolu siyah fermanını anlar.

13. S leyman'ı karınca gibi toplayan zamanında b y k Őehirlerin kalesidir. Şah H seyin bahÇesindeki g zel kadehinin yudumuyla yakar.

14. Seferleri g zel d zenleyen kadehin bir yudumu, g zel cevher aynasında tuncun b y kl Ğ n  peŐe gibi  rter.

15. O reyhani tunÇ hattı safhasıyla ve tozuyla dilsizdir. Ansızın suyun  izgisiyle baştan ayağa yakutla doku hattıyla g zel kıldı.

16. Sanma ki g zelliği veren sadece parlak ışık veren devlettir. O kuru hattı ticaret yerinde aşık g lgede dahi korur.

17. Hattını hoş bir kitap ile g zelleŐtiren  eŐitli h nerlerdir. Bu basit ruhundan ayrılmış ve yeni  izgi hattının  st ne yeni aŐıklamalar yapmıştır.

41b

18. Ona g Ől kler devamlı yavrulasa da kumaş gibi t reyenler g c  Ő phesiz bırakan baŐlangıŐtır.

19.  in denizi kanlı ve Rum denizi g zel bir beyazken kıyısının dalgaları Şaşılacak amber kokusunu veren bir emirdir.

20. EĞer bir yere bağlanarak bir baş tarak hediye ederse g nl  y z kez kıskanÇlıkla parŐalayarak ceylan hattıyla dolar.

21. Kudretli bahŐvana aferin ki g zelliğiyle seni riyadan kurtardın. Ateşli hattına taze s mb l n parıltısını verdi.

22. O menekŐe hatlı misk kokulu Rumi bahÇesinin gemisine fikir dediler ki g zel bir g ldeste ortaya koydu.

23. Kimi tunç bahçesini süsleyen tazelikte kimi gönül ki tozlu ayın ağlıdır.

24. Ey Âkif! Kalemin arkasında şükrün canlılığına yabancı kalarak iki mısrayı iki tarih ile cevap verdi.

25. Dumanın aksiyle gümüş buhurunun içinde amber yaktı, misk dolu Kâbe'nin güzelliğiyle karalar giydi.

42a

**İyi Huylu Hükümdar Babasının ki Yüce Allah'ın Rahmeti Onun Üzerine
Olsun Öldüğü Sene 1112**

XI

1. Ey gafil! Ah, sana yazık. Ey kiracı olduğumuz dünya! Ah, sana da yazık ki bu şaşılacak makam yeri kim bilir sonsuza kadar kime kalır.

2. Şu üvey analık eden dünyanın girdabında ne bu inatçılık, can yerinin mihengi noktası kuş olsa bu denizde padişah olmaz.

3. Ey yolunu şaşırmış! Başın top gibi dünyaya ne kadar değerse de toprağın malının sonunda Allah'ın takdiri ve kadri sel gibi olur.

4. O şöhretli padişahı gör, dilenci gibi menzil yerinde bir evi olur. Bir gece vakti ecel insana geldiğinde aslanlar toplanarak ona tilkilik eder.

5. Anka fazilet yuvasından ansızın uçtuğunda bu ibretli gönlü göç ettirdi, şaşkın bu sana yetmez mi?

6. Öyle iyi ki işleri ve ilimleriyle onun dünyada makamı talihtir. Ne benzerini görmüş ne de gözleri ayı ve güneşi kulağıyla işitmiştir.

42b

7. Durulacak yerde ganimetlerini araştırmadan durmazdı, bazen fetihlerden bahsederek zaferlerinden söz açardı.

8. Sarıklı âlimleri bir toplayacak olsa canlı vasıfları şekerdir. Ağızları lokma gibi etmiştir, sesiz ve uludur.

9. Konya şehri o övülmüş âlimleriyle verildiği zaman her yeri eşyalarıyla onaylayıp herkesi kendine çekerdi.

10. Menzile gidip şehirde eşiği oldu çünkü menzil yerleri ikametgâhında mesafelerin sonu oldu.

11. Olgunlaşmış iklimler içinde şaşılacak derecede dünyayı bayındır etti, onu zulüm gibi bakışıyla şehrin eşiğine geldiğinde harap etti.

12. Cennete bakmaya niyet ettiğinden sürekli yağmura bağlandı. Ne çadırla ne işlerle ilgilendi.

13. Temiz vücudu üstünde çadır mavi renkli değildir, gökyüzü gibi çadırını da matem elbisesi de giymişti.

14. Hükümdara yaraşır deniz kasar erdemi meydana getiren O'dur. Hazreti Allah derya kadar rahmeti ona versin.

15. Cennet meskeni, Kevser suyuna ve kabre kadar denizi tutturur. Allah'a yönelip onu kavuşanın cennette yemeği nimettir.

43a

16. Cennet bahçesinin geniş sarayına gidip beni bu kuyunun esiri etti.

17. Bu cansız ağlayışlarımı biri sordu ve bu yersiz yavaş yavaş ah edişlerin nedenini sordu.

18. Âkif merhametin feryadıyla coşkulanıp tarihi söyledi. Eyvah dedi, Bayram Efendi gidince bize bayram kaldı.

Üsküdar'daki Suyu Güzel Çeşme'nin Tarihi

XII

1. Cömert valide sultan ve onun büyüklüğüyle çıkan hayratı ki hala kadınlara yücelik yerinin saltanatını veren O'dur.
2. Boynunu bağlayan hayratı hemen yular oldu, sevgi halhalını vurup ihtiyaç duymayan ayağının arkasına bıraktı.
3. Bu hayrı Tanrı'nın rızasıyla çabıyla talep etti. Üsküdar'a şatafatlı bir cami yaptı.
4. Çabanın hayrıyla devletin kötü durumunda suya kanarak bir süslü çeşmeyi türbe haline getirdi.

43b

5. Ey saf zehirli suyu dünya çölünde ateşlendiren! Şifa bağışlayan hararetili dudağını dünyada görmek ne hoştur.
6. Hayırla o çeşmeyi akıttı. Tanrı Kevser'i içirsin, cehennem ateşini böylece söndürerek cezalandırsın.
7. Bir dudağını Kevser dudağına lüle sararak parmak eyledi, bu suyun saflığıyla gezinirken görünce güya şaşırıldı.
8. Hemen o yanağının tatlı lezzetini, hayat veren su eder eğer bir katre su düşse denizi zehirler.
9. Öyle bekleyen ulu hünnap ağacı ki rutubetle doludur. Kaba sofuyu tozla doldursalar çiçek tanesi dahi kıvılcım bırakır.
10. Lülesini şeker gibi su yaptım içerek ki o şekerden kamyş mıdır yoksa elbisesinin kümesi midir?
11. Meyve tasvirini tabaklar üzerinde renkli gördü. Çeşme şar şar aksa ülkenin ağzındaki su ne olacak?

12. Âkif'in su gibi tarihi Zülâl gibi kalemden aktı. Gel ki iç bu tatlı sudan validenin yaptığına benzer.

44a

Lugaz

I

1. Meydanın ortasında tek ve hızlıca gözüne bir çapraz kişi göründü.
2. Yetmiş ayakla on ipe ayak başta baş ayakta gazel okur.
3. Yetmiş yedi uzun ayağıyla başı on ip üzerinde süsleyerek oynar.
4. On iki ipte seksen dört ayakla o anda gezerek yüz takla atarız.
5. Sade beyaz bir elbiseyi kışın hep giyer, elmaslı hançer takarız.
6. Mavi kumaşıyla yazın titrer, hiçbir zaman pençesi kavuşmaz.
7. Bir nazik genç ses olur ki dünyada ve çemberde usulle saz çalar.
8. Titreyerek Hint diliyle bazen ağlayan pir gibi eğrilir.
9. Dünyada cefayı ağrıyla çekmekten kaburgaları çıkıp boynu ince oldu.

44b

10. Bazen kıblesi batıya bazen doğuya döner. Bazen yere bazen göğün arkasına çıkar.
11. Bazen bir çengi gibi dansa başlar. Halkın ortasına gidip sonra neler işler?
12. Bir daire ile tutup ne yapar ki kendi hem döne döne oynar hem çalar.
13. O sevgiliye bak ki tek de olur çift de. Bir kararda durmaz.
14. Bazen Şeyh Humus olup şarap küpü gibi gider. Oradan da ovaya bir yoldan gider.

15. Dansa aceleyle başlayıp başı döner, burnundan ağzından salya gelir.
16. Hemen hileyle oyuna başlar. Ya Allah diyerek vecde ve semaya girer.
17. Muhammet aşkına sürüklenirim diyerek bazen ağlar bazen de yalancı şeyhler gibi riyakâr davranır.
18. O cömert kerametleriyle halkın yanındadır, suyu yükseğe doğru gider.

45a

19. Bahar olsa gider, gül bahçesinde durmaz. Yürür, bir kenarda oturmaz.
20. Su gibi dünyanın kenarında ayrı kalmaz, gül bahçesini suyla dolu bir kadehte yudumlar.
21. Sonbaharda aşk oyunu oynar, bütün gerçek olmayanlardan hakikiyi de çıkarır.
22. Halka ettiği edepsizlik duyulur, kimse gözyaşına değer vermez.
23. Onu komşular duyarlar, gelirler. Onu bulup ortaya alırlar.
24. Bu candan ve gönülden inlemeye başlar, onu bunlar parça parça ederler.
25. Bu da bazen canını kurtarmaya kendini suya atar, o an boğulur.

45b

Mücevher bahçesindeki Uşşakizade Abdullah Efendi'ye kendisi ile ilgili sorulan bir soru: O ahunun söz konusu ettiği nedir?

Bu fakirin cevabı: Bıyığı yeni terleyen o naziği dişlemektir.

Diğer cevap: Sevgili zülfüne cadı gözüyle baktı.

Döndüğümüz sırada bizim gibi siyaha şöyle denildi: Onun mezarına vardığımızda onun ibadet afetinden şehir harap olmuştu, mezarlıklar ayakaltına alınmıştı.

XIV

1. Gamın gül bahçesi baştan başa mezarlıktır. Bülbülün şarkısı matemi feryadı çığıktır.

2. Düşmüş toprağa serviler gölge gibidir. Dibinde akan sular ıslak göz gibidir.
3. Hubarın gül renkli yüzü onun gülü, taze gelinin zülfü de onun sümbülüdür.
4. Benim perişanlığım bu sümbül yüzündendir, ayağıma batan binlerce diken güldendir.
5. Lale yanaklılar onun bağındagızlendi, onun dağı dostların gönlünde yara açtı.

46a

XV

1. Dünyanın üstüne felekleri getiren ve yeryüzünü ayaklar altına yaygı eden,
2. Bu gizli olan şeyi ilk kez açan ve herkesi geriye döndüren,
3. Samet görünmez sütunu korumasaydı, gök kubbe direksiz nasıl ayakta kalırdı?

47a

1. Yenikapı tekkesinin hücresinin duvarı üzerine seferden döndükten sonra yazılmıştır.
2. Ey askerlerin sevgilisi, yaşamın kılıcı olan yeni komutan! Hoş geldin!
3. Kaymakam dostu olan ve yeni gelen askerlerin sultanı! Hoş geldin!

47b

1. Sevgiliye anlatmaya yaramdan başka neyim kaldı, devlete yardımcı olmak için nimetler çaresiz kaldı mı?
2. Gönül ibadetle ayrılığın köşesinde kaldı yine bilmem ki onun gönlü sevgilide kaldı mı?

SONUÇ

Yakın tarihimizin şairlerinden olan Amasyalı Mustafa Âkif hakkında Abdurrahim Âkifzade'nin (1988), Nail Tuman'ın (2001) ve Bursalı Mehmet Tahir'in (2016) verdikleri bilgiler dışında herhangi bir bilgi kaynağı bulunmamaktadır.

Kaynakların verdikleri bilgiler mukayese edildiğinde, bunların çok sınırlı olduğu ve birbirini yinelediği görülmektedir: Buna göre Amasyalı Âkif, Amasya'nın önde gelenlerinden Hacı Bayramoğulları'nın soyuna mensup Abdi Bayram'ın ortanca oğludur ve aile kaynaklarına göre şairin soyu, Samsun-Ladik kazasında gömülmüş olan Sultan Osman ve Orhan Gazi dönemlerinde varlığını kuşaklarca sürdüren es-Seyyid Ahmed-i Kebire'r-Rufâi soyunun Bayramzâde sülalesinin bir koluna kadar uzanır.

Âkif'in yaşadığı devir olan XVIII. yüzyıl, şiir sahasında diğer dönemlerden daha zengin ve canlı bir görünüm oluşturmaktadır. Bu yüzyılda Sebki Hindî'nin karmaşık ve farklı oluşturulmuş mazmunlarla dolu ağır dili şiirde etkisini göstermektedir. Âkif'in şiirleri incelendiğinde onu diğer şairlerden ayıran ve dikkat çeken unsurların Sebki Hindî tesiriyle gelişen günlük konuşma dilinden uzak olan ağır dili, kendine has söyleyişleri, girift hayalleri olduğu görülmüştür. Farsça ve Arapçanın kurallarına uygun biçimde uzun tamlamaları ve söz sanatlarını sıklıkla kullanmıştır. Bunların yanı sıra şiirlerini aruza uydurmakta zorlanmış, cümle yapısını bozmak durumunda kalmıştır ancak vezin ve kafiye açısından kusurları tespit edilse de klasik şiirimizin özelliklerini iyi bilen şairlerimizden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Âkif, birçok ilmî araştırmayla ilgilenen engin kelime hazinesine sahip bir şairdir. XVIII. yüzyıl divan edebiyatı şairlerinden Âkif'in şiirlerini tasavvufî bir yapıya bağlı kurmamış olduğu görülmektedir. Müftü ve müderris olması nedeniyle tasavvufî öğelere dair yeteri kadar bilgisi olan şair, eserinde bu öğeleri geleneksel divan şiirinin gerektirdiği ölçüde yansıtmıştır.

Çalışmamızda, Âkif'in hayatı ve Divan'ı hakkında bilgi verilerek Divan'ın transkripsiyonlu metni, günümüz Türkçesiyle birlikte ele alınmıştır. Şairin dil ve üslubu göz önünde bulundurularak orijinale en yakın metin oluşturulmaya

alışılmıştır. Sonuç olarak Amasyalı Mustafa ˆkif, on sekizinci yˆzyılda ˆne çıkan ve çağdaşı şairleri gerisinde bırakan bir şair olmasa da edebiyatımıza eserleriyle katkı sağlamış ilim sahibi bir şairdir. Divanıyla birlikte şairin XVIII. yˆzyıl Tˆrk edebiyatındaki yeri gˆn yˆzˆne çıkarılmış ve yeni çalışmalara kaynaklık etmesi için araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Amasyalı Âkif-zâde, A., **Kitâbü'l-Mecmû Fi'l Meşhûdi Ve'l-Mesmû**, Türkiye İlmî İctimai Hizmetler Vakfı, İstanbul, 1988.

Arat, R. R., **Kutadgu Bilig**, (III. Cilt), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1979.

Bursalı Mehmet Tahir, (hızl. Yekta Saraç), **Osmanlı Müellifleri**, (I.Cilt), Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, 2016.

Clauson, S. G., **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, Oxford, ClarendonPress, 1972.

Devellioğlu, F., **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2010.

Dilçin, C., **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

Dilçin, C., **Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

Ergin, M., **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1962.

Gaban, A. M. V., **Alttürkische Grammatik**, Leipzig: OttoHarrasowitz, 1941.

İnal, İbnü'l-Emin M. K., **Son Asır Türk Şairleri**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

İpekten, H., **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri**, Birlik Yayınları, Ankara, 1985.

Kadri, H. K., **Büyük Türk Lügati**, Maarif Matbaası, İstanbul, 1943.

Kanar, M., **Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü**, Say Yayınları, İstanbul, 2011.

Kaya, İ. G., **Selanikli Hasan Akif** (Âkif el-Mevlevî), Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2010.

Mengi, M., **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.

Naci, M., **Osmanlı Şairleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986.

Onay, A. T., **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, Türk Diyanet Yayınları, Ankara, 1992.

Pala, İ., **Divan Şiiri Sözlüğü**, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995.

Redhouse, S. J. W., **Turkishand English Lexicon**, Çağ Yayınları, İstanbul, 1992.

Sami, Ş., **Kamus-ül Alam** (1-6. Cilt), Cihan Matbaası, 1889-1898.

Steingass, F., **Josep, Persian-English Dictionary**, LibrairieDuLiban, 1975.

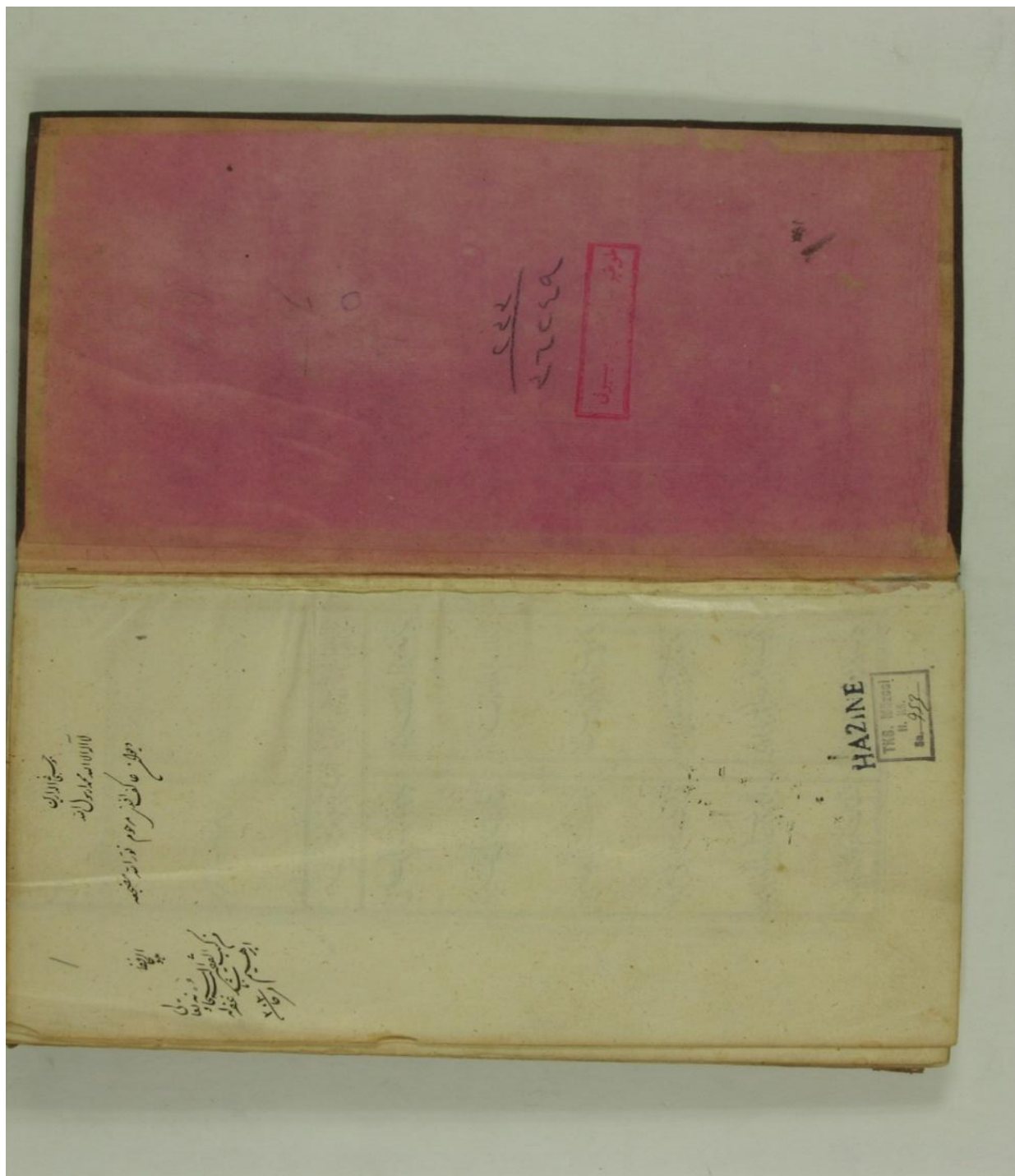
Şükun, Z., **Farsça-Türkçe Lugat**, (Cilt I-II), Maarif Matbaası, İstanbul, 1944.

Tanpınar, A. H., **XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1956.

Tarlan, A. N., **Edebi Sanatlara Dair**, İstanbul, 1932.

Tuman, M. N., **Tuhfe-i Nâili**, (I. Cilt), Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001.

TIPKIBASIM

در بیان طبع که در صورت غفلت از کاران در راه است

تبع بگریز نماند تا فایز	طاعت است ایراد گرفت غیر
ایرش سیرا که کی برتجی	از لطف دردم سال اولی
ایرخصه که گزیدند کف خزینه	کتاب علم نظر که در دست و غیر
ایریش کی یک ز برین	ایرانی ای روزی که در دست غیر
ایرصاص که در کسک ریح چو بار	پدره فارسی کسک و کسک چو بار
ایر بر که در کسک در دست ای کسک	تبعی درین دنیا و دهر چو طرب غیر

ادامع لم یکنات داد که در حرم	بخت نمود تو از این راه صدایم
سبع ای بی دعا از رخ دولت	خو کار نظر ماست که غیر
نمود ما خا بر در محب تصا	سوی کشید این بی کاران غیر
روز نشسته بر دست ظفر	کار فراد در بر قوسیم غیر
اوله در هر کسک بزای دولت	چین تصا به سعاد اوله که غیر
المدد در شتاب ملک در کسک	طرا اوله که در کسک در غیر
دیجکی در نماند که در کسک غیر	مصلح در کسک در کسک در غیر
بیرست ای که در کسک در کسک	آرغ تصا در کسک در کسک در غیر
سفر نمود کسک در کسک در کسک	سفر نمود کسک در کسک در کسک

فراز عفت ربا بود این
 بخت اقبال بخت خندان
 شام ایچ چو آرد مرغ
 چشم خویش بگردان
 دینک و نهنگ در زلفه ران
 چو باد سوس با هر سیر
 رش چو زلف زلف کلوان
 افریند که در وجودش
 زلف کلوانی در کوهستان
 طفت با که زلف کلوان
 کامر چو کوه را بنده است چیز
 زلف کلوانی در کوهستان
 کج خورشید چو شمشیر
 حرف کلوانی در کوهستان
 زلف کلوانی در کوهستان
 افریند که در کوهستان
 در کوهستان کلوانی در کوهستان

همه در جنگ راه که در کوهستان
 کلوانی در کوهستان
 بنام خورشید زلف کلوان
 اوله کوهستان از کوهستان
 کینه را بر زلف کلوان
 زلف کلوانی در کوهستان
 شب خورشید زلف کلوان
 کوهستان زلف کلوان
 که در کوهستان
 جان خورشید کلوان
 همه در کوهستان
 همه در کوهستان
 کلوانی در کوهستان
 کلوانی در کوهستان
 کلوانی در کوهستان
 کلوانی در کوهستان

در کوه ادا به کوه کبریا نجات
 بلیسی تا از کوه کبریا نجات
 در کوه ادا به کوه کبریا نجات
 بلیسی تا از کوه کبریا نجات
 در کوه ادا به کوه کبریا نجات
 بلیسی تا از کوه کبریا نجات
 در کوه ادا به کوه کبریا نجات
 بلیسی تا از کوه کبریا نجات
 در کوه ادا به کوه کبریا نجات
 بلیسی تا از کوه کبریا نجات

جناح فرخنده و سروان
 توره عقاب مکرال کربوب
 در این اوست در کوه ادا
 کوه در کوه کبریا نجات
 این نیز تیره ز کوه کبریا نجات
 بنا به فرخنده نوبت کبریا
 نجات ابرانش کبریا نجات
 موت کوه کبریا نجات
 نجات و نجات کبریا نجات
 نجات کبریا نجات
 نجات کبریا نجات
 نجات کبریا نجات
 نجات کبریا نجات
 نجات کبریا نجات

بها سکه برب

شیخ اسحاق

اربعه کل نظر موم

عقبت ازوبه روزگار

کتاب بدو در غم

الربیع کتب

بیتها من اولاد

اربعه سکه

درد لطف

ادب بدو در غم

نعمت سکه

الربیع کتب

یک کلمه

الاصرف

نعمت سکه

عقبت ازوبه

بیتها من

محمدیان

عقبت ازوبه

نعمت سکه

الربیع کتب

یک کلمه

الاصرف

نعمت سکه

عقبت ازوبه

بیتها من

محمدیان

نام خوب نیندازد که این نام زلف خفایات خوب
 خطاب به آنکه از سنگان بخوابد ماند که کسب
 از کسب نام از روزم
 که در غم نام از روزم

از کسب خوب نیندازد که این نام زلف خفایات خوب
 خطاب به آنکه از سنگان بخوابد ماند که کسب
 از کسب نام از روزم
 که در غم نام از روزم
 از کسب نام از روزم
 که در غم نام از روزم
 از کسب نام از روزم
 که در غم نام از روزم
 از کسب نام از روزم
 که در غم نام از روزم

تقی تصدق دارا در تمام نسلت انکون که در او بود راست از تمام
 سینه که بود خرد و لوح از سینه که بود در تمام قلب از تمام
 نام خردی را که که نکند که کار خردی را بر لوح از تمام
 کنگ از خردی که که نکند که کار خردی را بر لوح از تمام
 صحنه در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام

چون در تمام قلب از تمام
 کم از تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام
 صفت در تمام قلب از تمام

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

کتاب شرح سیرت نبوی ص ۱۰۰

نه نرند در نظرمه و شکر خست کا شتاب غم اولو البت انکاف کا
 ویر که هم می انگیزد کا تلخ غمست اگر چو شکر خرب کا
 خیانت زلفی پر خوراکه بهف نشان حدن انزلی کا
 و خرد خا بونوبی غم خوراکه اولو زانیزاری کا خالی کا
 کورم اگر کبریا حب کل خور شب اترن غم کل خالی کا
 او رده که در کتب انکاف خور کورم اترن شکر خوراک کا
 کوریم سرور اک صفتیم بقو کا خورن ننگ خوراک کا
 ویر و خیال انکان خور
 کوریم غم خور ننگ خوراک کا

غزلیات

ای مهر نرست در خیز خضار که خیز ز نور خوی
 آیت غناک از بزم خیز کا پارام سو یس و آبا
 ایام و نور خیز که در این محبت بری پی روی رقیه
 اوده خور لب می در انوش اسرافین قدی موسی علی
 ناکا کور داره این نرین
 دخت و در سر زلف آبا

عدو در پیران کشت را ز طبع کشت کردم این کشت را
 چنان در آن کشت کردم کشت را کوه که در دین آید کشت را
 کلام کشت کار باهوش چو در راه کشت کشت را
 بزبان کشت کشت کشت آید کشت کشت کشت را
 کلام کشت کشت کشت کشت چو کشت کشت کشت را
 در آن کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت را
 در آن کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت را
 کلام کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت را
 در آن کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت را

بافتند آن کشت ایوب در هر پیران کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 ایوب آن کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب
 کشت کشت کشت کشت کوه کشت کشت کشت ایوب

خوارشتم موم از جیب بیزد نعلی ماغ جیب اکا بیزد
 کلاکلب عا از جیب بیزد اکلب ارکات با بیزد
 قدم برده بیزد از سوراخ چینه زدی نظر چوبشیم رک بیزد
 نهادن شمشیر زانکه ز باله کراکلب ز خرچک بیزد
 بیزد در شب کسک شمشیر بکام طمان منزه شب بیزد
 کهنه ز در کباب غم بکشد
 با از از جیب از در شب بیزد
 خلاصه برودند کوشا کاند جیب بی برودند کوشا کاند
 از خورشید کسک حلالی دالکست از از کوشا کاند

دیه از دروغه خورشید غم بیزد لعلی از جیب از غم بیزد
 ماکو جیب تارانی به دال سلیه از جیب کسک غم بیزد
 کراکلب از جیب و خشم ریحی کسک کسک غم بیزد
 بنور صدف از کوشا کاند خوار از جیب از غم بیزد
 کازانی کسک از غم کلم کسک غم از غم بیزد
 در کافک از دروغه عقی از جیب از غم بیزد
 از جیب غم بیزد کوشا کاند غم بیزد کوشا کاند
 بر عا کف و کسک کوشا کاند
 بیکار کوشا کاند غم بیزد

قوت است ایامی بویست / الدرد است که برین بویست /
 بویست قوت است ایامی بویست / آنکه سر برین بویست /
 قوت است بویست قوت است / قوت است بویست قوت است /
 زلف دخیل و شکست / صد که برین بویست /
 الا ان قوت است ایامی بویست / و از جسم لاده برین بویست /
 عارف ایامی بویست / عارف ایامی بویست /
 بویست بویست بویست / بویست بویست بویست /
 که بویست بویست / بویست بویست بویست /
 شاه دویست بویست / که بویست بویست بویست /

صد که بویست بویست / بویست بویست بویست /
 دویست بویست بویست / بویست بویست بویست /
 عارف بویست بویست / عارف بویست بویست /
 بویست بویست بویست / بویست بویست بویست /
 که بویست بویست / که بویست بویست /
 عارف بویست بویست / عارف بویست بویست /
 بویست بویست بویست / بویست بویست بویست /

بیمانی همه سرشته ز ناز و رخسار
ز کف نظرش بیستین لاله برین

نیم آه خسته ای برین رخسار
بکلیش چشم بیستین لاله برین

دلبر تو احوال در نظر کز لطف

حال کاف زان هم کجایی بنی

غیور و باهوش زنده کجایی
منصف از برین زنده کجایی

ببینان خورشید از انبیا کجایی
ببینان زنده تمام از سر و پای

ببینان زنده تمام از سر و پای
ببینان زنده تمام از سر و پای

ببینان زنده تمام از سر و پای
ببینان زنده تمام از سر و پای

ببینان زنده تمام از سر و پای
ببینان زنده تمام از سر و پای

ببینان زنده تمام از سر و پای
ببینان زنده تمام از سر و پای

ببینان زنده تمام از سر و پای
ببینان زنده تمام از سر و پای

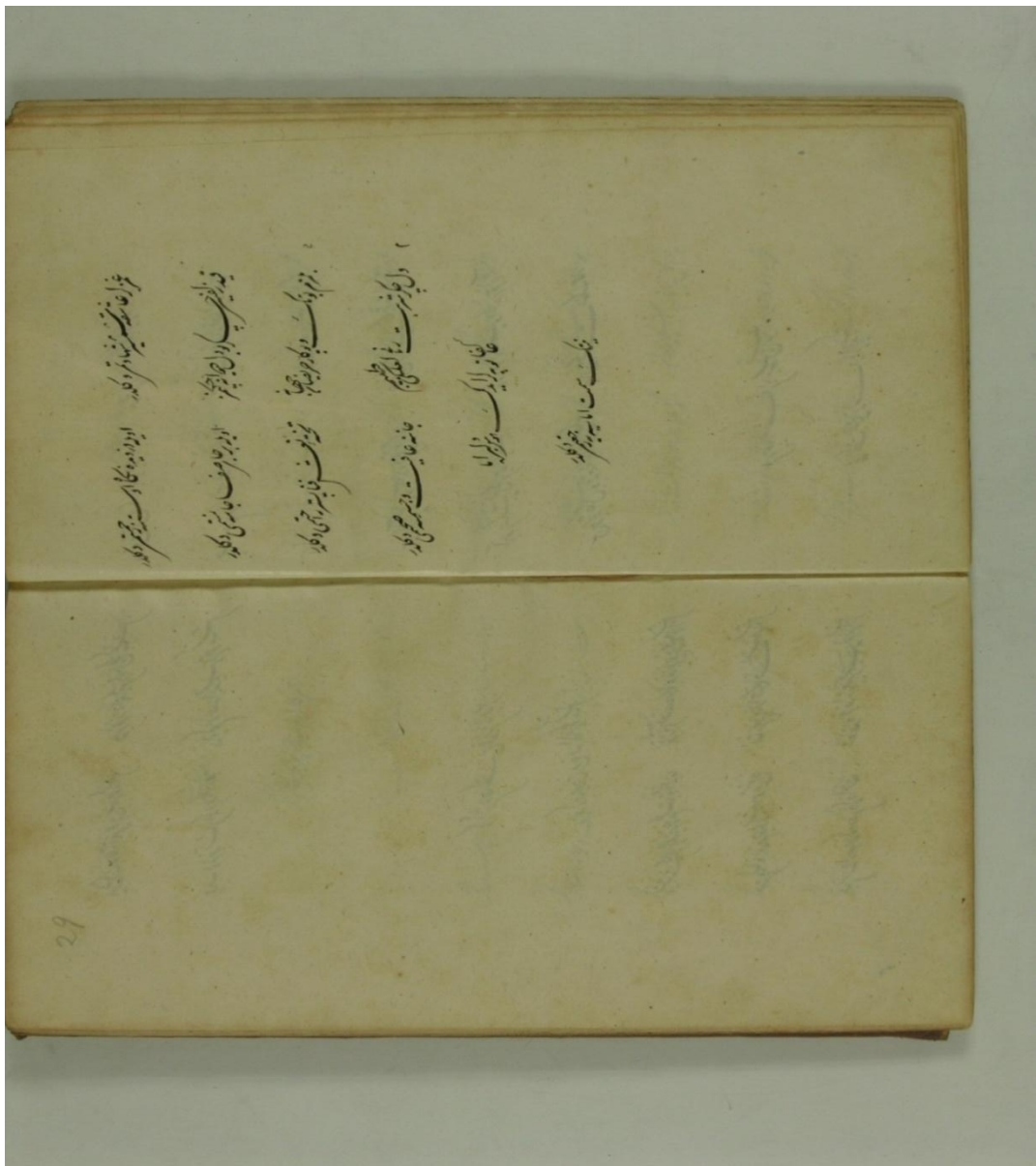
ببینان زنده تمام از سر و پای
ببینان زنده تمام از سر و پای

کلیج عارف زنده کجایی

ببینان زنده تمام از سر و پای

دل سال در که دانه چینه
 این شکر است که گانه چینه
 خرد از کوبید بیهوش
 بپزاید خرد چینه چینه
 بنماید شکر آب آشک
 برساند طرد کس از چینه
 در دو انگشت خرد کوه
 این هم از شکر است چینه
 خرد کوه در دهن نارد و نهد
 ابروی او در محبت چینه
 و شیر ز قند این هم خوب
 کوه شکر است از شکر چینه
 بنماید شکر هم بر کوه
 کوه شکر است از شکر چینه
 عاقبت چهره در دهن نارد و نهد
 بنماید شکر از شکر چینه

لوتی است غنچه در کوه
 سوسا از کوبید بند کوه
 است به عین از کوه کوه
 انوار است از کوه کوه
 صندل و لوتی غنچه
 کوه شکر است از کوه کوه
 لوتی است غنچه در کوه
 لوتی است غنچه در کوه
 مسدود است در دهن نارد و نهد
 سیاه لوتی است از کوه کوه
 شیرینی است از کوه کوه
 کوه شکر است از کوه کوه
 بنماید شکر است از کوه کوه
 کوه شکر است از کوه کوه
 کوه شکر است از کوه کوه
 کوه شکر است از کوه کوه
 کوه شکر است از کوه کوه

خزانه خاندان خاندان خاندان

قید الخیر ابراهیم خان

مهم بکس دیوانه و بیگانه

در کتب خانی

کتابخانه

تاریخ

29

مهر و ماه و خورشید و شمس و آفتاب

اول ماه و نوبت و روزگار

زنگار و کرم و زنگار و زنگار

حرف قاف

بگفته و بنده و بنده و بنده

بخت و نال و ناله و ناله

دیده و خواند و خواند و خواند

فراخ و فراخ و فراخ و فراخ

باز و باز و باز و باز

بیشک و مهر و خورشید و شمس

جیب و زینت و کرم و زنگار

که در صورت و صورت و صورت

دیده و چون و چون و چون

بیشک و کرم و زنگار و زنگار

سرخ و زنگار و زنگار و زنگار

فهر و زنگار و زنگار و زنگار

و طربسم آنکس در شرف سینه خندانم طرب در طرب
 از غمزم روی با کسبیم
 اغیار در عاف با طربک
 زنده است چو در کسب کسب
 چو کسب خمد و کسب در کسب
 اکو طرب کسب کسب
 کسب بر آرد در کسب کسب
 و کسب کسب کسب کسب
 جامه ز نامی کسب کسب

دارد و کسب کسب کسب
 تا در کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب
 کسب کسب کسب کسب

ازت نبرد او امانا کرد بید کردید آتش ایسک انصاف و عدالت
 یاز ارباب ستم خدایه عاقبت کسک خفت ستم خیز از اول کردید
 کوه کشت جوید که از غلظت داس خیز از مردم رسد اول کردید
 یز قیامت قلم غم غم کارک نایب آتد سز و رک اول کردید
 عاقبت اول کردید اول کردید
 آتش ارباب انچه کوه کوه کردید
 بکرت کوه کوه ایدین شهر کوه کوه ایدین کوه کوه
 یاتک نینک سوی اول کردید دار کشت اول کوه کوه کردید
 بر جانی ستم و ستم رسد کوه کوه بزرگ کوه کوه کردید

المیزان و حساب اول کردید سازنده کار انصاف و عدالت
 الف ستم کوه کوه کردید طوطی و یک ستم کوه کوه
 المیزان غم اول کردید ستم رسد اول کردید
 رانان و ستم انصاف زنجی و عجب نوبت کوه کوه
 کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه کوه
 زخمه و ستم اول کردید بکرت و ستم اول کردید
 ستم اول کردید ستم کوه کوه
 زخمه عاقبت ستم کوه کوه

برادر کوچکم شاد و خوش خلق و با او
 کرمه و بزم و خوراک بسیار بود
 سزاوارتر از هر کسی که بود
 خاندان و فرزند با کمال بود
 کس در روز وفاتش گفت روز دهم
 مرگت چنانست چنانست
 فدی و در محبت آسان بود
 زلف و موها که درین روز کشته
 شایسته و با او با من درین
 کدین این سال نشینم و هر سال
 یون مکرز در این وقت بود
 بود اسرار و هر روز آن را گویند
 اسبکست فرزند و کشته
 کوه و در محبت که در این کوه
 عاشقانه و خزان که با او نشین
 بود و بنا بر آن کوه عزیمت

شهر و در این شب الم کوه دارد
 و ارباب صباقت و با او
 عاقلترین و با او
 منقح او و بس کوه و کوه
 غم در هر شب که با او
 چنان بود و هر روز
 پیچیدگی و هر شب که با او
 کشته است و هر روز
 بر کوه و در این شب که با او
 مستی و عشق و با او
 هزاره و در این شب که با او
 میداد و کشته است و با او
 این کوه و در این شب که با او
 این کوه و در این شب که با او

هر چه بدست آید از خاک رسنه
 تا آنکه بدست رسد غدا برونه
 چو عمارت از آه آید از این
 از دور دست فتنه در آید
 آغوش ز کس از دور دست و فتنه
 دید در سخن کس سخن بگویم
 دانک شعله چو کس بدین سخن
 در اقله که آید کس که در سخن
 چو کس بدین سخن بدین سخن
 منتصف بگویم از آن سخن

ناز که تو هم هست از این سخن
 جز از طرب و سب جز از این سخن
 در دهان غنچه لب از این سخن
 غزنی که از دم نام از این سخن
 آید لب که از غیب که از این سخن
 دم در لب از کس که از این سخن
 این سخن از دور دست سخن
 منت در دور دست سخن از این سخن
 آغوش ز کس از دور دست سخن
 دید در سخن کس سخن بگویم
 دانک شعله چو کس بدین سخن
 در اقله که آید کس که در سخن
 چو کس بدین سخن بدین سخن
 منتصف بگویم از آن سخن

بزم صفا که از این سخن
 منتصف از دور دست سخن

کوبک تک ناک نامک نامک
 ایچیزان انسیب ندرت
 بالطف سیز برش ان نرس
 کردب ندرت نرس
 غف سیز برش ان نرس
 انوم ندرت کس نرس
 ایچیزان انسیب ندرت
 بالطف سیز برش ان نرس
 کردب ندرت نرس
 غف سیز برش ان نرس
 انوم ندرت کس نرس
 ایچیزان انسیب ندرت
 بالطف سیز برش ان نرس
 کردب ندرت نرس
 غف سیز برش ان نرس
 انوم ندرت کس نرس

بهایا سیز برش ان نرس
 ایچیزان انسیب ندرت
 بالطف سیز برش ان نرس
 کردب ندرت نرس
 غف سیز برش ان نرس
 انوم ندرت کس نرس
 ایچیزان انسیب ندرت
 بالطف سیز برش ان نرس
 کردب ندرت نرس
 غف سیز برش ان نرس
 انوم ندرت کس نرس
 ایچیزان انسیب ندرت
 بالطف سیز برش ان نرس
 کردب ندرت نرس
 غف سیز برش ان نرس
 انوم ندرت کس نرس

این کلمه صفت است که در چشمه نشین می آید
 در این صفت آید بر غلامان و پسران
 در این صفت که در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است

در این صفت آید بر غلامان و پسران
 در این صفت که در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است
 این کلمه به کس در چشمه نشین است

سالک کس غلظت طوری

کار خود ابرو آسب

کرایه نماز شش روزی

طیور کسب از کسب است

طیور کسب است انی کسب

براست زبان در لسان

بقریب بود کسب در کسب

از کسب مومن از کسب

در کسب کسب در کسب

کسب کسب در کسب

عزوب بار بار در کسب

نکست الحیف اول از کسب

کسب کسب کسب کسب

در کسب کسب کسب

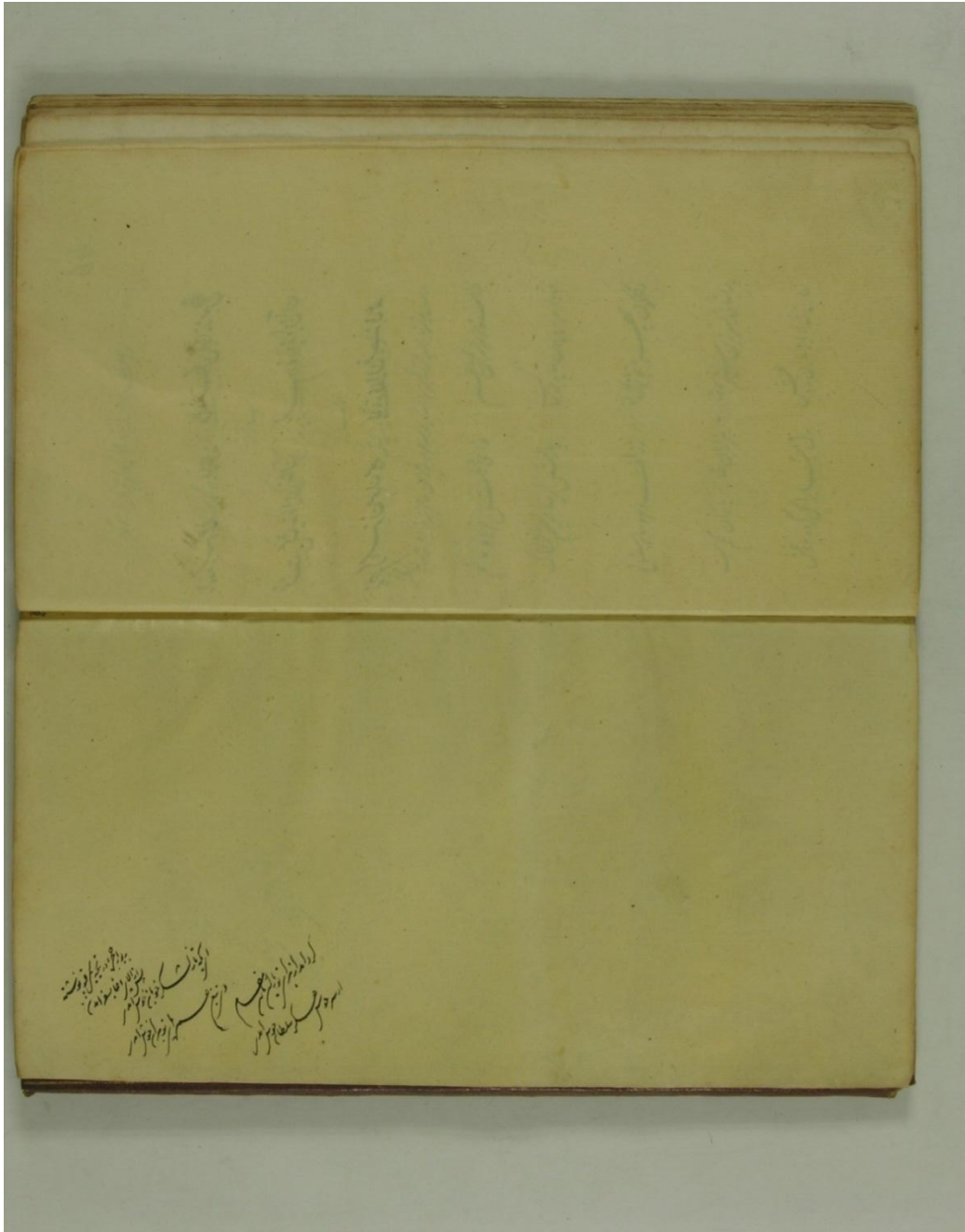
فرنگ کسب کسب کسب

نوشته در کسب کسب

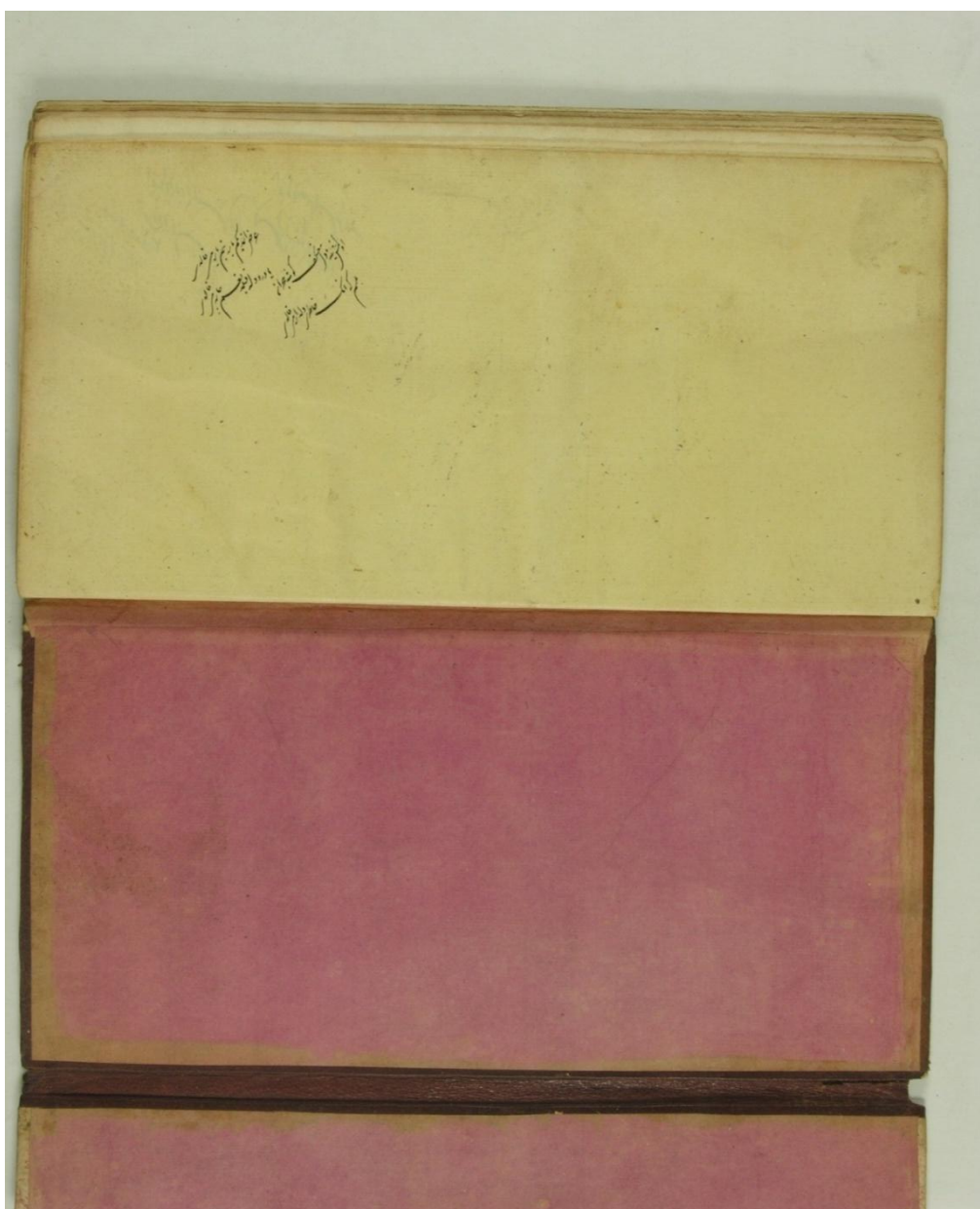
موضه کسب کسب کسب

باره چوب چینی برین بطاقتن بخا ز بهی
 خستین کش خا این سان بچم در روز دین
 نوحه کس خون من مو کجا دی این بست لایم

سزانش از در لاله زلفی که بچم فرود
 آنچه بچست که در می خور آمو
 در است ختم
 خط از دست به زبان آکان کو
 در لب بار
 که بر زلف کجی در چشم جا و
 دستم خا کجی که بچم ز دست از بیم بچم که آکان خا زلفی که در لاله زلفی که بچم فرود
 زارست از لاله زلفی که بچم فرود
 قاده در دین میا بر کجا
 بیا پیش میا از چشم نشک
 زلفی که بچم فرود
 زلفی که بچم فرود
 پریشان بر سرین بچم
 زلفی که بچم فرود
 نشان شده از زبان بچم
 بلایم بر کجی که در لاله زلفی که بچم فرود

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا
الله لولم يكن الله ذو فضل
لما كنا لنهتدي لولا فضل
الله العظيم ربنا ورب كل شيء
الذي خلقنا من نوره ونور
الأنبياء صلوات الله عليهم
أجمعين آمين

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

HAZİNE KİTAPLIĞI

NO:

953

ÖZGEÇMİŞ

27 Nisan 1992 tarihinde, İstanbul ilinin Şişli ilçesinde doğdum. İlk, orta ve liseyi aynı ilin Beşiktaş ilçesinde tamamladıktan sonra Beykent Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydoldum ve bu bölümden 2015 yılında mezun oldum. 2012 yılında hak kazandığım çift ana dal programıyla Sosyoloji bölümünden 2016 yılından mezun oldum. 2017 yılından beri özel bir okulda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yapmaktayım. Aynı yıl içerisinde Beykent Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı yüksek lisans eğitimine başladım.

Özel ilgi alanım Eski Türk Edebiyatıdır.

Funda OCAK